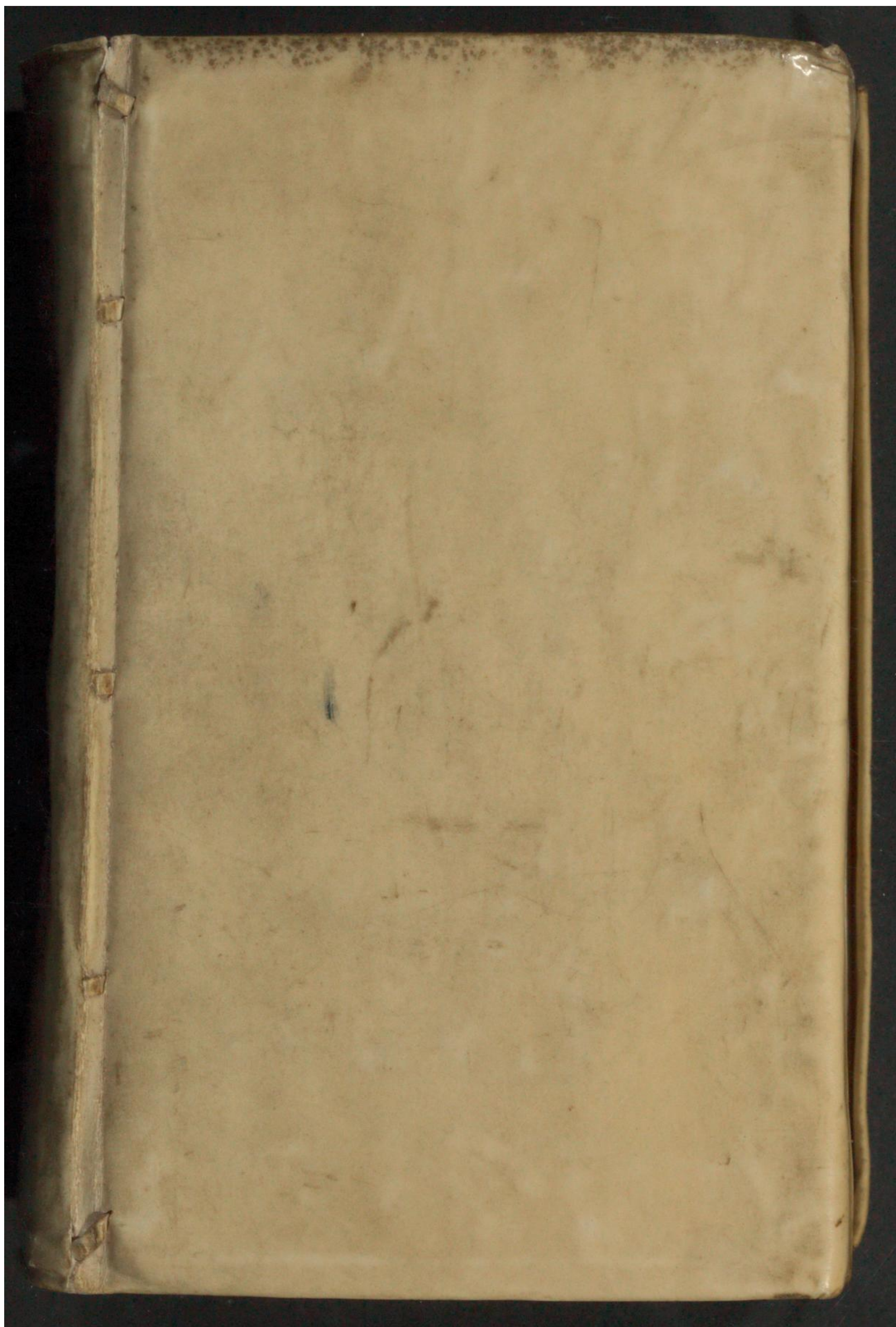
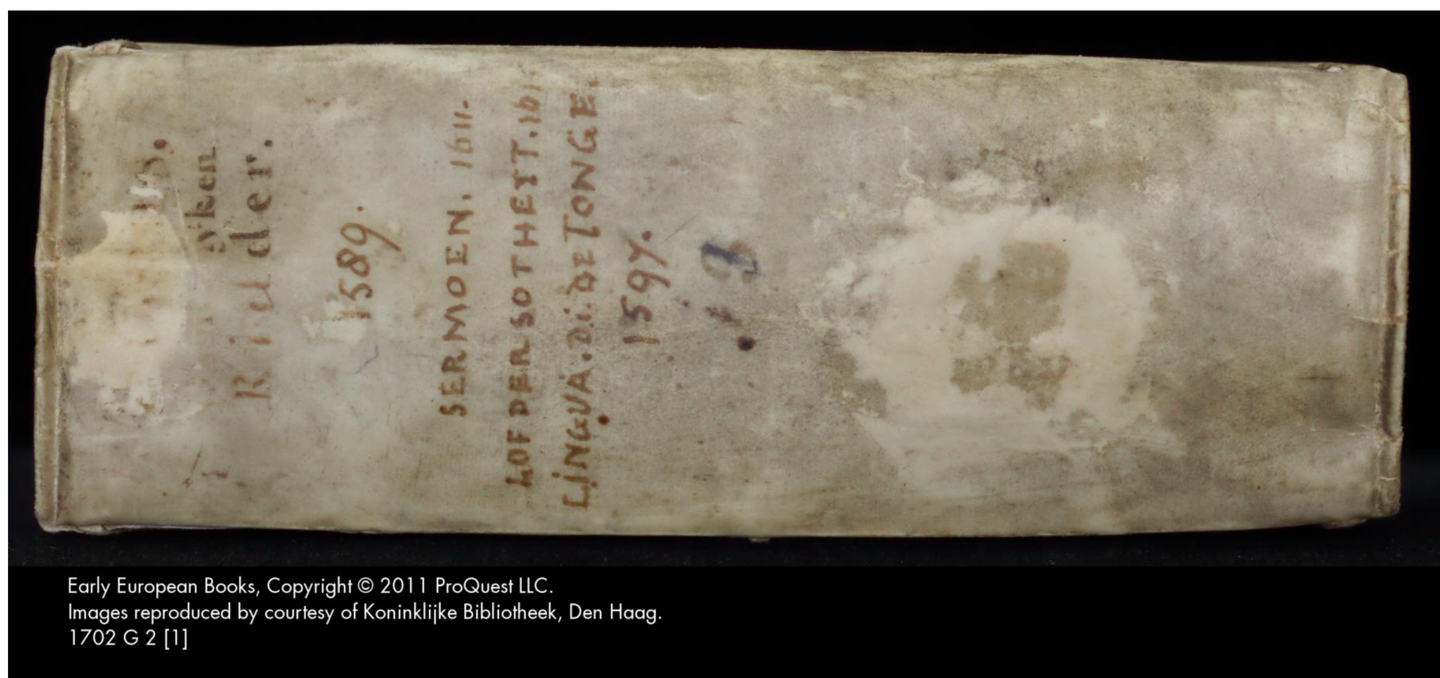
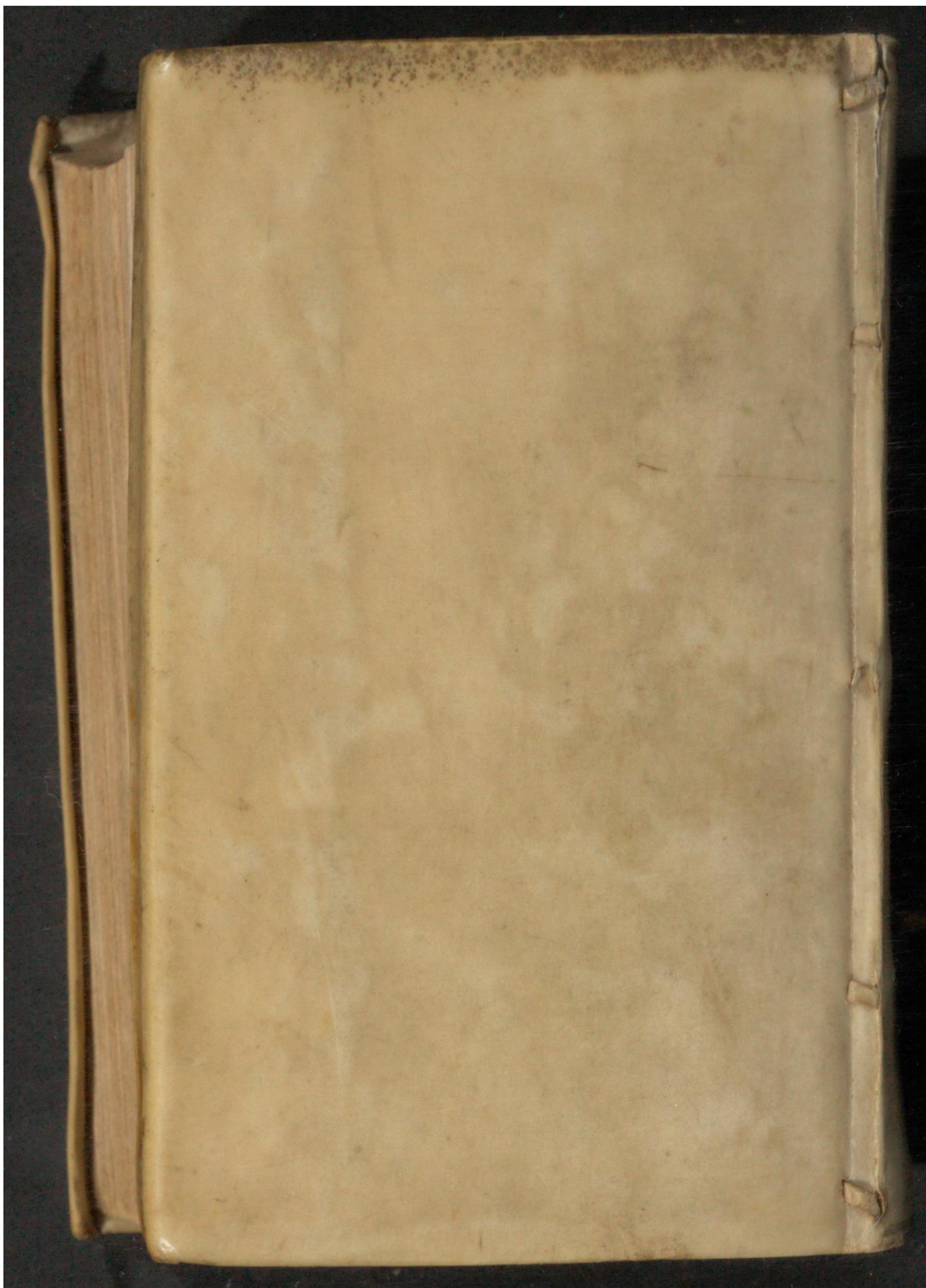

Ridder.
1589.
SERMOEN. 1611.
LOF DER SOTHEYT. 1611.
LINGUA. DI. DE TONGE.
1597.

MORIAE ENCOMION,

Dat is, Eenen

Lof der Sotheyt:

Zeer nuttelijck ende lieflijck om lesen.

Speelwijs beschreven door den hooch-gheleerden

ERASMVM van Rotterdam.

TOT ROTTERDAM,

By Jan van Waesberghe/ de Jonghe/ op't Steyger aen de Koren-merct, 1615.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Tot den Leser.

EErsame Leser, hier spreeckt een Sottinne: Zoo aenmerckt dan den rechten aert der Sotten oft Sottinnen, zoo zult ghy wonder ghewaer worden, ende dit Boeck recht verstaen, ende zal u wonderlijcke zaken vertoonen.

Zoo is dan der Sotten oft Sottinnen aert ende natuere, dat sy het ghene dat sy spreken, recht uyt spreken zoo sy't meynen, het zy aen hem zelfs waer oft leugen: zoo ist doch by haer altijt waer, want sy meynent alsoo waer eñ recht te zijn: doch by den hoorders staet het onderscheydt. Hooren sy dan van zulcke de waerheyt, zoo hooren sy de waerheyt ront uyt, zonder eenich bekleedẽ oft bewimpelẽ: Hooren sy nu van haer t'contrarie, zoo hooren sy doch een onghebloemde, ongheverfde oft onvercierde redene, wesende oock ja ende vvaer by den Sotten oft Sottinnen (waer van de Weerelt vol is) diet spreken, maer inder waerheyt alsoot voor Godt gelt, ist leughen ende dwaesheyt.

Alsoo spreeckt hier dese Goddinne Moria, recht zoot haer voorkomt, ende menghet al onder malkanderen, alsoo, dat sy somtijdts looft, dat te bespotten is, oock somtijdts prijst, dat te prijsen is. Somma, overgaens looft eñ prijst sy, dat de Wee-

relt oock looft eñ prijſt, maer voor Godt
iſt de hoochſte zotheyt : ja oordeel ende
verdoemeniſſe. Sy looft oock zomwijlen,
dat voor Godt lovelijck is , maer daer
ſpreeckt ſy als eẽ Sottinne, die niet en weet
wat ſy zeyt,noch en merckt wat haer tegen
oft mede gaet. Dit aenmerckt ende onder-
ſcheyt,zoo zalt u tot groote wijſheyt ende
verſtant leyden:eñ u wijſen wat een groo-
telijcke dwaeſheyt der Weerelt, met alle
het ghene dat ſy (als weerelt) looft,prijſt,
ende aenhangt,is. Het welck ons de Hey-
lige Bybelſche Schrift duyſentfoudich be-
tuycht. Dat ooc den Autheur deſes Boecx
ghedronghen heeft onder het decxſel een-
der Sottinnen-redene de Weerelt voor te
houden, hoe dul eñ verdraeyt de zelve is,
oft by avontueren daer door iemandt de
ooghen mocht gheopent worden,eñ hem
tot de wijſheyt Godts bekeeren. Welcke
vvijſheydt Godts, vvederom een Moria,
dwaeſheyt ende zotheyt voor de Weerelt
is, ende blijven zal,tot dat de Weerelt niet
meer weerelt en is. Zoo alle Propheten,
Chriſtus, ende Apoſtelen betuyghen.

Leeſt, merckt, ende verſtaet,
Zoo ziet ghy hoet in de vveerelt gaet.

I. G.

Eraſmus van Rotterdam wenſcht ſynen Thome Moro zalicheyt.

N voorgaende dagen/ doen ick uyt Italien na Enghelant reyſde: op dat niet de geheele tijdt/in welcken ick te peerde zitten moeſte/ verſleten ende overgebracht en worde met konſteloosſe eñ ongheleerde fabulen:zo hadde ick liever zomtijts met my zelven van onſe gemeene ſtudeeringen wat te handelen/oft der zeer geleerder ende lieflijcker vrienden te ghedencken/die ick hier gelaten hadde. Onder de welcke ghy mynen More zijt voornamelijck in ghedachteniſſe gekomen: wiens afweſende ghedachteniſſe ick afweſende voorwaer niet anders en plege te gebruycken / dan ick tegenwoordich zijnde plach uwe teghenwoordighe ghemeynſchap te ghenieten:dewelcke (ſterven moet ick) zoo my oyt in het leven iet zoeters geweeſt is. Zoo dan/dewijle ick gantſchelijck voorghenomen hadde iet te doen/ende deſe tijt niet zeer bequaem en ſcheen tot ernſtighe handelinghen/zoo hevet my behaecht der zotheyt lof te ſpelen. Ghy zult zegghen: Wat * Pallas heeft u dit in den zin ghegheven?

* Pallas was by de Heydenen de Goddinne der wijſheyt ende konſten / anders ghenaemt Minerva. Deſe (ghelijck Homerus beſchrijft) gaf Ulp[illegible]i ende Penelope alle dinck in/daer anders gheen oorſake en ſcheen te zijn/ waerom hem dat behoorde in den z[illegible]n te komen.

Ten eersten heeft my daer toe vermaent uwen toenaem/ namelijck Morus / u van gheslachte aengheerft/ welcken toenaem met den naem Moria (t'welck Sotheyt is te zegghen) zoo wel over-een komt / als ghy vander zake zelve vreemt zijt. Want ghy zijt oock na aller menschē oordeel zeer vreemt daer van. Boven desen vermoede ic/ dat dit spel onses vernufts zoude u voornamelijck aengenaem zijn / daerom dat ghy pleecht in zulcke (dat is / die niet zoo ick meyne ongeleert/noch allesins onwijs en zijn) bootsen eñ gheckerijen groot behagen te hebben / ende in het gemeyn leven der menschen gantschelijc eenen * Democritum te spelen: hoewel ghy voorwaer pleecht na de zonderlinghe scherpsinnichept uwes verstandts/ veel anders te gevoelen dan de gemeyne man: ghelijck ghy na d'ongeloovelijcke lieflijckheyt eñ licht-zinnicheyt uwer manieren/kont zijn/ eñ zoect te zijne by alle menschen alsomen wil. Ghy zult dan dit myn schrijven niet alleenlijc ghewillichlijck ontfanghen als een ghedencktecken uwes medeghezellen/ maer oock aennemen te beschermen/als die tot u gheneghen is/eñ nu niet myne/maer uwe is. Want daer en zullen moghelijck gheene Lasteraers ghebreken/ die my zullen beschuldighen/ dat dese beuselingen eensdeels lichtveerdiger zijn/ dan eenen Leeraer der Godtlijcker dinghen betaemt: ende dat sy eensdeels bitterder eñ bijtachtiger zijn/dan der Christelijcker zachtmoedichept behoort: ende sy zullen roepen/dat wy de † oude Comedie ofte eenighen ‡ Lucianum wederom voortbrenghen/ ende alle dinck

* Democritus bespotte al wat inder menschen levē was: zoo dwasen dinck/ scheen hem ons gantsche leven.

† De oude Comedia was een Schouspel by de Heydenen / waer in de menschen met grooter vryheyt ghestraft warden/

worden/ oock by name/ tot datter door de Wet verboden werdt / datmen niemandts naem en zoude schande aen doen.

‡ Lucianus is een Grieck Schrijver/ zoo schimpich/ dat hy oock de Goden niet en spaert / waerom hem oock is den toe-naem Atheos (dat is Godtloos) ghegheven.

als bijtende grijpen. Maer die door deses Arguments lichtveerdichept eñ lachspel ghearghert worden/ die wilde ick dat sy bedachten/ dat desen vondt ende exempel van my niet en komt/ maer dat de zelve voortijden van groote Authoré gedaen is/ dewijle Homerus over zoo menich jaer der Vorschen ende Muysen krijch ghedicht heeft: eñ Maro vander Mugghe/ende Moer-boom plaetse: ende Ovidius van den Note-boom. Dewijle oock Polycrates ende Isocrates (die hem verbetert) den wreeden Koninck Busiridem gheprezen hebben/ende Glauco d'onrechtveerdichept/ ende Favorinus * Thersitem / ende vierdaechsche kortse/ ende Synesius de kaelheyt / ende Lucianus de Vlieghe ende Panleckerije.

*Thersites was de alderongeziënste mensche onder alle die tot Troyen quamen.

Dewijle oock Seneca spottende geschreven heeft / van dat ‡ Claudius wilde Godt worden/ende Plutarchus van de t'zamensprekinghe † Grylli met Vlysse: ende Lucianus ende Apuleus van den Ezel : ende ick en weet niet wie het Testament des Swijns Grunnij Corocottae toe-beschreven heeft/ waer van oock de H. Hieronymus meldet.

‡ Claudius de Keyser/ die voor den Tyran Nero regneerde / wilde onder het ghetal der Goden gheacht ende ghetelt worden: Dit beschrijft Seneca spottischer wijse.

† Gryllus was een Grieck / ende is door de Tooverije Circes veranvert in een Swijn / ende disputeert met Vlysse/ bevestighende dat der onredelijcker dieren conditie beter is/ dan der menschen.

‡ Dit zeyt Erasmus tot dē berispers.

Daerom die my hier in lasteren/‡ moghen dencken (ist dattet hun goet dunct) dat ic hierentusschen om my te vermaken/ op het schaecberdt ghespeelt hebbe / oft (ist dat sy dit liever hebben) dat ick op eenen langhen stock ghereden hebbe. Want wat onbillickheyt zoude dat eyndelijck zijn / datmen (daer alderley staten des levens hun spel ende vermakinge hebben) den konsten ende leeringen gantschelijck geen spel noch vermakinge en zoude toelatē? voornamelijck zoo wanneer door de beuselinghen ernstige dingen voor-gegeven worden / eñ als de spelen eñ tijt-verdrijvingen alsoo gehandelt worden/ dat de Leser (die niet gantsch onverstandich en is) daer uyt meer vruchten verkrijcht / dan uyt zommigher menschen ernstachtige eñ schoone Argumenten? ghelijck als d'een de Rethorijcke oft de Philosophie prijst/ met eene door langhen tijt te zamen ghelapte Oratie: d'ander eenichs Princen lof beschrijft/ d'ander een vermaninge schrijft om krijch teghen de Turcken te voeren/ d'ander voorzeyt wat toekomende is / d'ander versiert nieuwe vragen * van de Gheyten wolle/ daer van niet en is.

* Dat is vā onnutte dingen.

Want ghelijcker niet spottelijckers en is/ dan ernstige dingen spottelijck handelen: alsoo en isser niet lustigers / dan spot ende beuselinghen alsoo te handelen/ datmen niet en schijne ghespot oft ghebeuselt te hebben. Van my zullen wel andere oordeelen; hoewel (zoo my de eyghen liefde niet gantschelijck en bedriecht) wy hebben de Sotheyt gheprezen / maer niet gheheel zottelijck.

Nu op dat ick teghen de beschuldinghe van bitter

itter eñ bÿtende woorden/antwoorde: Dese
ryheyt is altÿts vernufteghe menschen toe-
elaten geweest/ dat sy zouden ongestraft met
oerden eñ gesouten woorden op het gemeyn
even der menschen spreken/zo verre dese vry-
eyt niet tot raserÿe en quame. Daerom ver-
wondere ick my te meer / datte desen tÿde de
oren zoo teer ende weeck zÿn/datse byna niet
n konnen lÿden dan de hooge ghewoonlÿcke
ÿtelen. Men ziet oock zommige/die zoo ver-
eerdelÿc religieus ende Godtvreesende zÿn/
at sy liever/ ooc de alderswaerste lasteringen
eghen Christum zouden verdraghen/dan den
Paus ofte Prince met het alderlichtste spot-
woordt laten besprenghen/voornamelÿck/in-
dien het eenichsins den buyck aengaet.

Maer die het leven der menschen alsoo aen-
ast/dat hy gantschelÿck niemant by name en
roert/ ick bidde u zeght my/ schÿnt dese te bÿ-
ten/ oft te leeren? Want anders/hoe menich-
ins taste ick doch my zelven aen? Boven de-
sen / die gheenen aert der menschen voorby en
gaet/ die en schÿnt op gheenen mensche/ maer
op alle feylen toornich te zÿn.

Indien datter dan iemandt wil roepen/dat
hy gheraect is / die zal syn eyghen conscientie
openbaren/ oft immers syn vreese.

Op dusdanighe wÿse heeft voortÿden de
H. Hieronimus veel vrÿer ende bÿtigher ghe-
schimpt / oock zomtÿdts zonder de namen te
sparen. Maer wy en hebben ons niet alleen
gantschelÿck van de namen onthouden/maer
hebben oock boven dien de reden alsoo gema-
richt/dat de verstandighe Leser lichtelÿck zal
verstaen/ dat wy meer lust dan bÿtinghe ghe-

socht hebben. Want wy en hebben nerghens ghelijck * Juvenalis / dien bedecten Poel der boosheyt aengeroert/maer hebben ghearbeyt om dingen te verhalen/die meer bespottelijck/ dan schandelijck waren. Eñ ist datter iemant is/ die met dese redenẽ niet en kan gestilt noch gherust worden/die zy ten minsten dit gedachtich / dattet eerlijck is van der zotheyt ghelastert te worden : dewijle wy dese hier hebben gemaect te spreken/ zoo hebben wy haer moeten zulcke redenẽ toelaten/ als haren Persoon betaemde. Maer waerom schrijve ick dit tot u/ ghy die zoo zonderlinge een * Patroon zijt/ dat ghy oock zaken die niet zeer goedt en zijn/ zeer wel kondt beschermen? Vaert wel ghy welsprekenste More/ende beschermt uwe Moriam neerstelijck. Wt den Velde/ den neghensten dach Junij/ Anno M. D. vij.

* Juvenalis was een berisper van elck een.

* Patroon is eẽ voorsprake eñ verantwoorder.

Den Lof der Sotheyt/ ghedicht door Eraſmum van Rotterdam.

De Sotheyt ſpreect zelve dit gātſche Boec door, dewelcke Eraſmus maect als een Goddinne ſprekende ende haer zelven prijſende.

Oe de menſchē int ghemeyn van my ſpreken (want het en is my niet verborgen/ hoe zeer de Sotheyt ghelaſtert wort/ooc door d'alderſotſte) nochtans dat ick/dat ic alleen (zegge ick) die ben/ ie met myne Godtheyt beyde Goden ende nenſchen verblijde. Dat wort oock hier uyt verbloedelijck bewesen/dat zoo haeſt als ick n deſe zeer groote vergaderinghe ben voort-hekomen om te ſpreken/ terſtont eens ieghe-ijcx aenſchijn met een nieuwe eñ onghewoon-ijcke vrolijcheyt verklaert is: alſoo hebt ghy aeſtelijck het voorhooft * ontrompelt / alſoo eſtijck ende blijdelijck hebt ghy my toeghe-achen/dat ghy voorwaer alle die ick hier van llen zijden teghenwoordich aenſchouwe/ my chijnt te zamen vander Homeriſcher Goden

Het volck int ghemeyn ſtraft de Sotheyt/ ende is noch de Sotheyt ſelve: daer en-teghen lovet de deucht/ eñ laetſe ver-vrieſen.

* Mē zeit dat mē het voorhooft tōpelt ofte te hoope treckt / alſmen benout ofte droevich wort: ende dat mens ontrōpelt alſmen vrolijs is

Godtlijcken dranck met ‡ Nepenthe dronc-
ken te zijne / daer ghy te voren droevich ende
sorchfuldich zaet / gelijck oft ghy onlancx uyt
den holle † Trophonij waert weder gekomē.

‡ Neperthes is een kruydt / wiens sap in wijn ver-
menght/verdrijvet treuricheyt. Sommighe meynen dat-
ter zy Buglossa/dat is Ossentonghe/ oft Borage/ vande
welcke Galenus schrijft dat sy in wijn vermenght / oor-
sake der vreuchde zy.

† Trophonij hol was in Lebadia / waer in een duyvel
ghebraecht zijnde/ antwoort gaf propheterende van toe-
komende dinghen: waer uyt de ghene die daer in gegaen
waren/treurich/magher/ende ongestelt weder quamen:
ghelijckmen by ons van S. Patricius Vagheyer in Yr-
landt spreect.

Ende ghelijck het pleech te geschieden / dat
zoo haest als de Sonne haren schoonen ende
gulden mondt der aerden vertoont/ oft als na
den scherpen Winter/den nieuwen spring-tijt
met zoete West-winden aenkomt/ terstont al-
le dingen een nieu aensichte/nieuwe verwe/eñ
gantschelijck een nieuwe jeucht ontfangen: al-
soo hebt ghy my aensiende/ terstont een ander
aenschijn gekregen. Zoo dan dat de Oratoren
(anders groot geacht zijnde) nauwelijck kon-
nen met langen tijt bedachte Oratien te wege
brenghen / te weten/ dat sy de sware zorchful-
dicheden des herten verdrijven/ dat hebbe ick
terstont met myn aensien alleen volbracht.

Maer waerom ick te desen daghe met dese
ongewoonlijcke vercieringe bē voortgekomē/
dat zult ghy nu hooren/zoo verre het u niet en
verdriet/my (ick die spreke)de ooren te verlee-
nen : niet voorwaer zulcke ooren waer mede
ghy pleecht de † heylige Predikers te hooren/
maer daer mede ghy pleecht de Guychel-pij-
pen/ Marct-boeven/ ende schalcke Sotten te
hooren/

ooren/ende zulcke ooren/met dewelcke voor-tijden onse * Midas den Pan hoorde.

† Hy grijpt het volck int ghemeyn by der neuse/ dat sy de Predicanten inde Kercken kondelijc hooren/ oft gantschelijck met en hooren / maer de Marct-boeven ende Suychelaers zeer neerstelijck aen hooren.

* Erasmus wijst op de Fabel / als Phebus de Godt der Konsten/ ende Pan de Godt der Boeren/ inde wouden te zamen zongen ende pypten om prijs/ ende Midas een onverstandich toehoorder eñ rechter der Musijcken/ oordeelde dat Pan den prijs gewonnen hadde. Daerom Phebus vertoornt zijnde/zette hem Ezels ooren aen.

‡ Dit betaemt den Persoon der Sotheyt / dewelcke Wijsheyt Sotheyt/ ende Sotheyt Wijsheyt acht. Ende merct / sy naemt de Wijsheyt schandelijck ende eerloos.

‡ Het lust my een weynich by u dē Sophist te maken:niet voorwaer zulcken Sophist als die zijn/die te desen tijde den kinderen zommighe benoude beuselinghen in-druckẽ / ende hun leeren meer dan wijssche hartneckicheyt tot kijven: maer ick zal de oude Sophisten na volgen/dewelcke om den schandelijcken naem der wijsheyt te schouwen/ hadden liever Sophisten ghenaemt te zijne.

Deser oeffeninghe was der Goden / ende stercker Mannen lof/ met lof-boecken te vermeeren ende verbreyden. Ghy zult dan hooren den lof niet † Hercules / noch ‡ Solonis/ maer myns zelfs/ dat is der Sotheyt lof.

† Hercules was een overstere mā/ gelijc oock Sāpson.

‡ Solon was een van de zeven Wijse.

Eñ nu en achte ick oock alle de Wijse niet/ die daer zegghen dat het aldersotste ende hooveerdichste is/dat iemandt hem zelven prijst. Het zy doch zoo sot als sy willen/ zoo verre sy bekennē dattet my betaemt. Want wat mach gevoechlijcker zijn/dan dat de Sotheyt haers zelfs lof uytroept / eñ dat sy zelve haer zelven zinght. Want wie zoude my bet uytdrucken/

dan ick mp zelven? ten zp dat ick moghelÿck iemant bet bekent ben dan mp zelven.

† Dat eenen ieghelÿcken Perſoone betaemt/wort ghenaemt Decorum Perſone / ende is / wanneermen eenen ieghelÿcken Perſoone haren aert/gheſintheyt/ bewegingthe ende ſprake toe-ſchrÿft / ghelÿck als een Boer boerachtich ende een Dwaes dwaſelÿck ſpreeckt/ alſoo betaemt der Sotheyt/eñ het ſtaet haer wel/dat ſp haer zelven prÿſe/ende gheen wÿſheyt en ſpreke/ dan bp ongheualle.

Hoewel ic achte dit niet weynich eerlÿcker ende machtigher te zÿn/dan het ghene dat den gemeynen hoop der Edelen ende Wÿſen dicmael doẽ/dewelcke uyt een verkeerde ſchaemte eenighen pluymſtrÿckenden Orator / oft logenachtigen Poeet/welcken ſp met loon gehuert hebben/pleghen bedecktelÿck toe te maken om van hem te hooren hunnen eyghenen lof (dat is/enckel logenen) ende nochtans deſe beſchaemde menſche verheft middeler tÿt als een Pau ſyne pluymen/ eñ recht den kam op/ dewÿle een onbeſchaemt pluymſtrÿcker/ dien die van gheender weerden is den Goden ghelÿck maeckt/ ende dien als een volmaeckt exempel aller deuchden voor zet (die zelve wel weet dat hy meer dan * twee Octaven daer van is) ende de † Kraepe met vreemde pluymen verciert/ende den Moorman wit maeckt/ende uyt een Vlieghe eenen Elephant maeckt.

* Het zÿn louter ſpreeck-woorden / daer op Eraſmus hem hier beroept / Twee Octaven van een ander zÿn / is zoo veel gheſeyt / Zoo verre als den Hemel vander Aerden is/Wit van Swert/ want in twee Octaven gaen gemeynlÿck de ſtemmen der Muſÿcken.

† By Eſopus is een Fabel / hoe de Kraepe hebbende Pauwen vederen/ ende alderley voghelen ghevederte vergadert ende haer daer mede bekleet Deſe vogelen als ſy den liſt vernamen/ hebbẽ ſy d'onwyſe Kraepe weder ontbloot/ende een ieghelÿck ſyn vederen weder uytgetogen: daer toe gheſlaghen / ende ten laetſten voor een Sottinne laten naeckt ſtaen/half doot. Daer van ſchrÿft Horatius.

Dat spreeck-woordt wordt in veel manieren ghebruyct
is wanneer een hem zelfs wijs maect / ende uytgheeft
voor t' ghene dat hy niet en is / ende heeft doch des een
ensien : ghelijck als wanneer een Bedelaer een vreemt
eerdt ontleent/ hem onder de Edele menght/ ghelijck de
peerdt-stront met de appelen de Rivière af swam/ ende
p de: Hier swemmen wy appelen Oft ghelijckmen zeyt
an de Cumanischen Ezel/die hem zelfs met eens Leeu- Cumanisch Ezel
en huyt bekleede / en hem voor eenen verschrickelijcken
eeuwe uytgaf. Ten laetsten by de ooren bekent zijnde/
ert hy van alle man bespot/ en met kluppels gedwon-
en die huyt af te leggen. Somma wie in kleederen van
andere/ pracht en hoochmoedich is/wort met dit spreeck-
woordt ghesteken / De Exter danst in vreemde vederen
Wanneer dan een yegelijck het syne weder neemt / zoo en
eeft sy niet. Kort af/ wie hem zelfs wijs maect te zijn/
ft laet wijs maken dat hy iet is/ die maect hem zelfs tot
nen Sot/oft laet hem hoornen opzetten : en vederen aen
etten die niet syn en zijn/ eenen lof gheven die hy niet en
eet te verkrijghen/ als den Vos de Rave dede/ daer sy
en kees-kant inden beck hadde : liet haer een Sots oore
aken/als dat sy wijs ware/ wanneer sy maer en konde
ngen/zoo en waer haers gelijck niet/ alsoo oock alle die
n in ander lieden mont/van buyten zoecken/die geloo-
en al wat de Pluymstrijckers van haer zegghen: Dese
ashten in vreemde vederen/als de Exter : En van dien
ser een groot ghetal. Ende dese Sotten zijn by de Ghe-
erde veel/ ende den Vorsten gemeyn/ die rapen en lesen
e Pluymstrijckers vederen te zamen / dat sy eenen ghe-
erden Sot oft schoone Exter aen Myda maken. Daer
s de waerheyt dier / daer verkooptmen den adem/ men
ijpter de woorden : en waer een Traso is/daer vint hem
ewis een Gnato/de armen hebben dan noch dat voor-
eel/datse de waerheyt hooren/en hun niemant en looft/
aer sy niet te loven en zijn. Waerom de Koninck syn
troon met voeten trat/sprekende: O ghy onzalige Kroo-
e / der waerheyt berooft. Ende een ander loochent de
Vorsten iet anders te konnen dan rijden/daerom het on-
erstandich Peerdt niet en wist/ wie op hem zat / zoo en
onde niet huychelen. Wie nu hem zelfs alsoo van buy-
en zoect / ende eenen rock laet aen trecken die niet zijn en
s/die wort gewis een zulcke Exter/ want alsoo het gout
oor t'vyer (spreect de Wyseman) wort gheproeft/ alsoo
e Sot door des lovenden mondt. Wie hem loven laet Hem selfs
nde hy't daer voor houdt/is gewisselijck een Sot. Want in hem zel-
at hebt ghy (spreect Paulus) dat ghy niet en hebt ont- ve zoecken.

fanghen

kanghen? Soect u zelven inwendich in uwer herten/ende inde Wet des Heeren/wie ghy oock zijt. En gelooft nie-mant meer van u/ dan u zelven : dijne conscientie is duy-sent ghetuyghen : daer zuldy vinden eenen put vol alles quaets. Ende een zulcken grouwel/waer voor ghy u zel-ven moecht vreesen : indien ghy u anders recht ziet/ende zelfs u leert kennen/dat zal u de vleugelen besnijden/ende het pochen ende prachten wel weeren.

En ghe-looft nie-manden meer van u/ dan u zelven.

Daerom en bedriecht u zelven niet/ ende en meet u niet (als de huychelaers doen) van buyten : anders ghy zult/ ja u zelfs welbehagen/ gelijck de Pauwe als sy den steert aenziet/ maer beziet de voeten/ dijn schandelijck hert tot-ten quaden gheneycht / hoe onlustich dat het zy tot het goede/ zoo zult ghy u leeren kennen/ anderkins nimmer-meer : de eyghen liefde is te groot / de mensche behaecht hem zelfs te veel/geven hem zelven al ghewonnen : alsoo dattet oock perijckeleuser is van hem zelven te oordeelen/ ende onder duysent nau een en is / die hem zelven kent : de eyghen liefde verblint het oordeel. Ende het spreeck-woort luyt op die eyghentlijck/die hun zelfs bedrieghen/ meer dan op die/die hun laten bedrieghen : alsoo oock de Exter haer zelfs voor eenen Pau hielt : O dier Pauwen zijn veel/want een ieghelijck denct synen wech de beste te zijn/syn Marotte behaecht hem wel/daerom is het landt vol Sotten / de eyghen liefde is t'grootste laster te over-winnen : waer af schier vertsaecht ende geklaecht hebben alle Heylighen. Wanneer alle lasteren ophouden/zoo be-gint dese aldereerst / den mensch en is hem zelfs niet ghe-noech bekent/syn hert is te krom/ syn oogen te scheel/al-soo dat sy van hun zelfs niet en moghen oordeelen : Want wie verstaet de zonden alle/zoo David zeydt. Want veel lasteren zijn bekleet met den schijn des deuchts/ zoo dat-tet de mensche nimmermeer ghewaer en wort / waerom David spreect/ wie merct de fauten alle ? Heere maect my reyn van myne inwendige ende heymelijcke gebreken / de mensch bedriecht hem zelfs voort ende voort/waerom hy niet en kan van hem zelfs oordeelen : Ende de gantsche Wet en eyscht anders niet / dan dat Apollo (ghevraecht zijnde) antwoorde : Kent u zelven/de mensche is van na-ture en loghenachtich : alsoo is den mensche hem zelfs een mensche / bedriecht ẽn liecht hem zelfs zonder ophouden.

Daerom en ist niet zeker/ hem zlfs te ghelooven ende be-trouwen: Ende de spreuck Petri is gantich perijckeleus/ doch recht/als dat een iegelijck zal in syn herte gaen/hem zelfs daer zoecken : namelijck/ in hem zelven van binnen/ ende niet van buyten/oft van iet uytwendichs : als konst/ kleedin-

Niet en liecht zeer der dan eẽ ieghelijck hem zelfs.

leedingē/ rijckdom/ander lieden naem/lof/ende oordeel/
aer nu immers de mensch hem zelfs niet en kent / hoe
oude hy van hem zelfs oordeelē: dewijle de sententie uyt
e kennisse der zaken behoort te gaen. En smeect slechts u
elven niet/oft ghy bedriecht inder waerheyt/ ende liecht
s zelfs. Daer en is gheen mensche die u binnen den jare
oo veel leugenen inde hant gheeft/ als ghy u zelven/ghy
ut hem voor een licht Gesel achten/die u zoo veel loghe:
out nu u zelven daer voor / ende wacht u voor u zelfs/
hy zijt u zelfs grootste vyandt die opt hittichste u ver-
olcht/de mensche is hem zelfs den Duyvel: waerom wy
ns zelfs hebben afgeseyt inden doop/ende Christus wil
at desen syn zelfs verloochene / ende syn ziele ende leven
aet/die anders wilt syn Discipel oft Jongher zijn/ want
es menschen vyanden zijn syne huysgenooten/zoo Mic-
eas zeyt; daerom hoedt u voor uwen besten vriendt/dat
s / voor u zelven / want enckel pauwen / ende alzulcke
rters is de weerelt vol/ja den gantschen hoop/niemant
n ziet op de voeten/alleman draecht den steert om hooch:
rachten ende pochen/daer niet en is/oft ten minsten niet
nse en is / braggheren in vreemde kleederen; Wanneer
u Godt syn vederen van ons name / ja oock vanden al-
erheylichsten/zouden wy zien wien wy zijn/want louter
aven Godts zijn't dat wy't hebben.

Ten laetsten volge ick het gemeyn spreeck-
woort / waer mede men zeyt dat die hem zel-
ven met rechte prijst/die anders gheenen prij-
ser en heeft. Hoewel ic my hierentusschen ver-
wondere van der menschen (zal ick zegghen)
ondanckbaerheyt oft luyicheyt/onder dewelc-
ke (hoewel sy alle my zeer lief hebben/ eñ myn
weldaet gheerne ghevoelen) nochtans in zoo
menighen voorleden tijt niemant gheweest en
heeft/ die den Lof der Sotheyt met een danc-
bare redene zoude verbreyt hebben/daer doch
sommighe gheweest zijn / die de wreede Ty-
rannen Busirides ende Phalarides / vier-
daechsche koortsen/ Vliegen/ Kaelheden/ende
diergheliijcke plaghen verheven hebben met
Lof / dien sy met grooter neerstichept / ende
verlies der nacht-rusten ghedicht hebben.

Van my zult ghy een redene hooren die wel onbedacht/ ende onbearbeydt/ maer zoo veel te waerachtigher is. Ende ick en wil niet dat ghy dit acht versiert te zijne/ tot verheffinghe des vernufts/ gelijck den gemeynen hoop der Oratoren pleech te doen. Want dese (ghelijck ghy weet) als sy een Oratie die gheheele dertich jaren lanck bearbeyt/ ende oock zomtijts van eenen anderen gemaect is/ voortbrengen/ zoo sweeren sy nochtans/ dat sy die in dry daghen/ ende als spelende gheschreven/ oft oock voorghelesen hebben: Maer my hevet altijts aenghenaemst gheweest/ te zegghen al wat op de tonghe quam.

Maer dat nu niemant vā my en verwachte/ dat ick na der ghemeyner ‡ Oratoren ghewoonte zoude my zelven met eenige diffinitie

‡ De Oratoren pleghen int beghin haerder Oratie/ de zake daer sy van spreken te diffineren ende beschrijven/ wat sy is/ ende hoe wijt sy streect: ende daer na te deelen/ zegghende hoe menigherley die zijn / oft in wat deelen sy mach ghescheyden wesen / om van eenen ieghelijcken bysonder te handelen. Maer de Sotheyt is zoo groot / dat sy haer zelven niet en kan ommeschrijven: ende begrijpt in haer zoo veel dingen/ die alle even Sot zijn/ dat sy haer niet en kan bequamelijck deelen / ghelijck de Oratoren pleghen hunne materie te deelen.

ofte beschrijvinghe verklaren / ende oock veel min/ dat ick my zoude deelen. Want beyde dese dingen zouden onvoorspoedelijck toegaen/ te weten / die te bepalen ende ommeschrijven (wiens Godtheyt haer zoo wijt streect) oft die in stucken te deelen: in wiens dienst ende eere alle dinghen zoo zeer eendrachtich zijn. Ende waer toe zoudet ooc dienen / dat ick zoude als een schaduwe ende beeldt van my/ schriftelijck voor ooghen zetten / dewijle ghy my teghenwoordich

woordich tegenwoordichlijck met oogen aenziet? Want ick ben ghelijck ghy ziet/ de waerachtighe Fonteyne des goedts / dewelcke de Latijnsche " Stultitiam / ende de Griecxsche Moriam noemen. Hoewel/ (wat noodt wast oock dit te zeggen?) gelijck oft ick niet genoech met myn aensichte / ende niet met het wesen myns aenschijns uyt en gave/ wie ick ben: oft gelijc die (zoo daer iemant ware) die daer strede dat ic † Minerva oft ‡ Sophia ware / niet en konde terstont alleenlijck door het aensien ghestraft worden / oock als ick geen sprake en gave/ dewelcke eenen onbedriegelijcken Spiegel des herten ende ghemoets is. Veynsinghe oft bewimpelinge en heeft by my geen plaetse/ noch ick en kan niet een dinck met den aensichte toonen/ eñ een ander int herte verborgen houden: maer ben allesins my zelven zeer gelijck/ zoo dat oock alsulcke my niet en konnen bedecken/ die aldermeest den Persoon eñ Tijtel der Wijsheyt hen zelven aentrecken/ eñ als † Apen zijn in purpur/ ende als ‡ Ezels inder Leeuwen huyt wandelē. Want hoewel sy hen zelvē neerstelijc veynsen/ nochtans wort * Midas door de vremde uytstekende oorē verradē.

" Stultitia ende Moria is te segghen Sotheyt.

† Minerva was de Goddinne der wijsheyt eñ konste.

‡ Sophia is te seggen/ wijsheyt.

† De Ape in purpur) Dit spreeck-woort worde ghesept vande ghene die eenen uytwendighen schijn hebben van groote personagien/ maer inwendich boeven zijn.

‡ Daer is een Fabel vanden Ezel / die een Leeuwen huyt hadde aenghetoghen / ende was langhen tijdt voor een Leeu gheacht / ten laetsten wert hy aen syn ooren bekent/ ende ghe slaghen.

* Midas) Erasmus wijst op de Fabel boven gemeldet/ als Phebus de Godt der Konsten/ ende Pan de Godt der Vonden om prijs zongen eñ pijpten/ oordeelde Midas/ dat Pan gewonnen hadde: Waerom Phebus vertoornt zijnde / schiep Mide twee Ezels ooren aen / dewelcke hy niet en konde zoo zeer verbergē noch bedeckē/ syn Baert-

scheerder moestet weten. Dewelcke/doen hy zulc een niew
ende wonderlijck dinck niet en konde versswijghen / ende
niet en dorste daer van zegghen/zoo heeft hy een graf ghe-
maect/ende daer in gheroepen: De Koninck Midas heeft
Ezels ooren/ daer na heeft hy dat graf toegheslopt / ende
metter tijt is uyt dit graf riet ghewassen : het welcke van
den winde gheroert zijnde/ heeft zulcken stemme ghegheven/als de Baertscheerder daer in hadde begraven.

Ende dat is oock by Hercules een ondanc-
baer aert van menschen/ dewelcke/ hoewel sy
voornamelijck van onser bende zijn/nochtans
hun zelven by den ghemeynen man zoo zeer
schamen onses Naems / dat sy dien alomme
den anderen als groote † schande oplegghen.

† De een Zot verwijt den anderē de Marotte.

Daerom dewijle dese mettet daet de alder-
sotste zijn / maer willen schijnen wijse ende
‡ Thaletes te zijne / zullen wy die niet met zoo

‡ Thales was een zeer vermaert Philosooph/ ende een van de zeven Wijse. Desen heeft aldereerst de Secreten der Astrologie bekent / ende de natueren der dinghen ondersocht/ &c.

goeden rechte * Morosophos noemen? Want
het behaecht my oock in desen deele / de Ora-
toren van onse tijden na te volgen / dewelcke
achten hun zelven gantschelijc Goden te zijn/
als sy ghelijck Swaluwen schijnen twee Ta-
len te konnen / ende achtent een overschoone
daedt te zijne / dat sy hare Latijnsche redenen
ondertusschen met Griecxsche woordekens
vermenghen / hoewel die daer gheen plaetse
en hebben. Ende ist dat sy gheene vreemde
woorden en weten/zoo trecken sy vier oft vijf
oude af-ghelepde woorden uyt oude verrotte
Boecken/om daer mede den Leser te verblin-
den: † te weten/ op dat de gene diese verstaen/

* Morosophos is int Griecsche / sotwys.

† Sotten willen verstandich schijnen / ende en decken oft en verschoonen niemant zoo zeer/ als de Sotten.

hun zelven meer en meer behaghen: ende die't

niet

niet en verstaen / zoo veel te meer prijsen / hoe
sy min verstaen: (want dit is voorwaer eenen
schoonen aert der lusten onses volcx / dat sy de
aldervreemste dingen aldermeest achten) ende
die wat eergierigher zijn / nochtans toelachen
ende prijsen / ende als ** Ezels de ooren roerē /

** De Ezels hebben zeer langhe ende roerlijcke ooren / zoo dat sy schijnen zeer goet oordeel inde ooren te hebben / hoewel sy de alderdwaeste zijn.

op dat sy den anderen schijnen de zake zeer wel te verstaen (zegghende:) Dat is wel alsoo.

† Maer nu kome ick weder totten voorgenomen handel. Zoo weet ghy dan mynen naem / O Mannen / hoe zal ick u by-namen? Hoe anders / dan aldersotste? Wāt wat naem kan de Goddinne Sotheyt haren Dienaren gheven / die eerlijcker zy?

† Wie de Vader der Sotheyt is.

Maer dewijle het niet zo veel bekent en is / van wat gheslachte ick gheboren ben / dat zal ic nu door de goede hulpe der ‡ Musen arbeyden te verklarē. Voorwaer noch Chaos / noch Orcus / noch Saturnus / noch Japetus / noch eenighe ander uyt de afghesette ende verrotte Godē en heeft myn Vader niet geweest / maer Plutus / die de eenighe (oock met ondanck Homeri ende ** Hesiodi / eñ oock Jupiters zelve) Vader der menschen ende der Goden is:

‡ Muse waren negen Goddinnē aller Wetenschap eñ Konsten.

** Hesiodus schrijvende van het Geslachte der Goden / bewijst dat Chaos ende Orcus den oorspronck aller Goden zijn. Ende Jupiter is by Hesiodum ende Homerum dickwils ghenaemt / den Vader der Menschen ende Goden. Saturnus was Jupiters Vader. Japetus was Saturni Broeders Sone. Plutus is Rijckdom / eñ de God des Rijckdoms.

Na wiens wille alleen / ghelijck voortijden / alsoo oock nu alle dinghen / heylighe ende onheylighe / opwaerts ende nederwaerts veran-

dert ende vermenght worden: na wiens goet-
duncken/ krijghen/ vrede/ rijcken/ raden/ oor-
deelen/ vergaderinghen/ houwelijcken/ belof-
ten/ verbonden/ wetten/ konsten/ schimp/ ernst
(den adem faelgieert my) int korte / alle ghe-
meyne en eyghen zaken der menschen bedient
worden: zonder wiens hulpe t'gantsche volck
der Poeetscher Goden: ja (ick zal vermetelijc-
ker zeggen) oock de uytverkoren Goden zou-
den oft gantschelijck niet zijn / oft voorwaer
magherlijck ende koudelijck met haren eyge-
nen kost leven. Zoo wie Plutum vertoornt
heeft / dien en kan oock † Pallas gheen hulpe
ghenoech doen.

† Pallas was de Goddinne der Konsten/ ende oock der
Wapenen. Konste ende deucht zonder ghelt/ en zijn niet
gheacht: ende de zenuwen des Krijchs zijn ghelt.

‡ De moe-
dir der
Zotheyt.

‡ Maer hierenteghen wie syn gonste heeft/
die mach oock den oppersten Godt Jupiter
met synen blixem gebieden/ dat hy hemzelven
ga aen eenen strop verhanghen. Van desen
Vader roem ick my zelven gheboren te zijne.
Desen heeft my ghegenereert: niet voorwaer
uyt syne herssenen/ gelijck Jupiter den ernsti-
ghen Pallas ghegenereert heeft / maer uyt de
alderschoonste en lustichste Goddinne * Neo-
tes: ende wederom niet aen haer ghebonden
zijnde door het droevich houwelijck / ghelijck
de ** Kreupel Smit geboren is/ maer ghelijck
onse Homerus spreect / ‡ in liefden vermengt:
het welcke niet weynich zoeter en is.

* Neotes
is Jonck-
heyt: zoo
komt de
Zotheyt
voorname
lijck van
rijckdom
ende jonc-
heyt.

** Kreupel Smit) Hy meynt Vulcanum/ dewelcke uyt
Jupiter ende Juno gheboren zijnde / was om syner lee-
lijckheyt ende ongezienheyt wille uyt den Hemel ghestoo-
ten/ ende door dien swaren val kreupel ghewordden was/
ende heeft daer na der Goden Wapen-smit gheweest.

‡ In liefden vermengt.) Dese woorden gebruyct Ho-
merus ghewoonlijck als hy wil gestolen bijslapinge be-
duyden:

vryden: alsoo schent de Sotheyt haer zelven (ghelijet der Sotheyt betaemt) zegghende dat sy niet uyt houwelijck/ maer uyt overspel is gheboren. Alsoo roemen de Sotten van dinghen/daer van sy hun behooren te schamen.

Ende (op dat ghy niet en dwaelt) Plutus en heeft my niet ghegenereert nu out eñ blint zijnde/ghelijck hy by Aristophanen is: maer voortijden/doen hy noch ongheschent was/eñ heet door de jeucht/ ende niet alleenlijck door de jeucht/maer veel meer door den Godtlijcken dranck/den welcken hy doen by ghevalle aen der Goden Tafel overvloedich ende onghewatert ghedroncken hadde.

Ist dat ghy oock begheert de plaetse te weten waer ick geboren ben (dewijle te desen tijde dat voornamelijck gheacht wordt de Edelheyt aen te gaen/in wat plaetse men eerstmael gheweent heeft).

Ic en ben niet geboren in de dwalende ‡ Delo/ noch in de waterighe Zee/ noch in de holle spelonncken/maer in de ghelucikige Eylanden/ daer alle dinck wast ende voortkomt ongheзaeyt ende ongheploecht: inde welcke gheenen arbeyt/noch outheyt/noch kranckheyt en is/ noch ergens in de velden * Asphodelus Malua/squilla/oft wickse/oft boonen/noch eenige andere dierghelijcke beuselinghen ghesien en worden. Maer daer is al om den oogen eñ den neuse zeer aëgenaem ‡ Moly/** Panace/† Nepenthes/Amaracus/Ambrosia/Lotus/Rosa/Viola/Hyacinthus/Adonidus/Hovekens.

‡ Apollo was in Delo ghebore/ende Venus in de Zee.

* Dit zijn dinghen van kleyner weerden/ ende dienen tot armer lieden kost.

‡ Moly) Mercurius gaf Ulysse dit kruydt/ teghen Circes fenijn ende tooverye.

** Panace) is goet teghen alle ziekte/daer van heetet/ Heelt alle-man.

† Nepenthes) is Boragie/ ende maect brolijck.

Dit zijn kostelijcke eñ welriekende eñ schoone kruyden.

Eñ ic in dese wellustichheyt geboren zijnde/ en hebbe mijn leven niet met weenen begost: maer hebbe mijn moeder terstôt toegelachen.

Ick en benijde oock niet / dat de opperste ‡ Jupiter van een Gheyte ghezoocht eñ ghe-

‡ Jupiter was met Gheyte-melck opghevoet.

voestert is : dewijle mij ghevoestert hebben met hare borstē twee de alderschoonste Goddinnen/ † Methe/ die van * Baccho gheboren is/ ende ** Apedia/ de dochter Panis:

† Methe) is dronckenschap.
* Bacchus) is des wijns.
** Apedia) is onverstant ende ongheleertheyt.

dewelcke ghy hier oock ziet in het ghezelschap mijner Medeghezellinnen ende Dienstmaechden: der welcker namen zoo ghy wilt weten/ ghy en zult die (by Hercules) niet anders van my hooren/ dan in Grieck. Te weten/ dese die ghy met verheven wijnbrauwē ziet/ is ‡ Philautia. Eñ dese die ghy ziet als met toelachende ooghen ende tzamen-slaende handen prijsen/ is * Kolakia. Dese/ die half slaperich ende den slapenden gelijck is/ is † Lethe genaemt. Dese/ die op beyde elleboghen light / met tzamen ghevouwen handen / is ** Misoponia. Dese / die metten Roosen krans gekroont is/ ende alomme met welrieckende zalve overgoten is / is ‡ Hedone ghenaemt. Dese / met slipperighe ende onghestadighe ooghen / is ‡ Anoia ghenaemt. Dese/ met de klare huyt ende wel-ghevoedden lichame / is ghenaemt * Tryphe. Ghy ziet oock twee Goden mede onder dese Vrouwen : waer van sy den eenen † Komon/ eñ den anderen † Negreton Hypnon noemen. Met deser (zegghe ick) Dienaren ghetrouwe hulpe / brenghe ick alle dingen onder

Voester-vrouwen der Zotheyt.
Der Zotheyt Camenieren ofte Medegesellinnē.
‡ Philautia eygen liefde.
* Kolakia Flatteringhe.
† Lethe/ Verghetelheyt.
** Misoponia/ Haet des arbeydts/ ofte luyicheyt.
‡ Hedone/ Wellust.
‡ Anoia/ uytzinnicheyt.
* Tryphe/ genoechte
† Komon/ dat is de Godt der dronckenschap / eñ onmaticheyt.
† Negretō Hypnon/ dat noemt Homerus zeer diepen slaep/ waer van wy niet

[..]er myne Heerschappije/ regnerende oot over [..]e Koningen zelve. Dus hebt ghy myn Ghe[..]achte opbrenginghe ende Medeghezellinnen [..]hehoort.

wel en [..] wacker worden.

Nu/ op dat ic niemant en schijne zonder oor[..]ke my zelven een Goddinne te noemen / zoo [..]oort toe met opgherecкten ooren/ wat groo[..]r nutticheyt ick beyde den Goden en Men[..]hen aenbrenge / ende hoe wijdt mynen naem [..]reet. Want ist dat een niet ongheleerdelyck [..]hеschreven en heeft / dat Godt te zijn/ is zoo [..]ele als de menschen helpen: ende ist dat die te [..]echte zijn in den Raet der Goden aengheno[..]nen/ die wijn oft koorn oft eenighe ander nut[..]cheyt der menschen ghetoont hebben: waer[..]m en zoude ick niet te rechte de ‡ Alpha aller [..]Goden ghenaemt ende gheacht worden?

‡ Alpha) noemden sy den eersten ende voornaemsten/ [..]n dat de Griecke (by dewelcke Alpha de eerste letter is) [..]t ghetal met letteren teeckenden.

Ten eersten / wat kan zoeter oft dierbaer[..]er zijn dan het leven? Maer het beghin hier[..]an / wien behoortmen't toe te schrijven dan [..]y? Want noch de ‡ Lance Palladis van ee[..]en machtigen Vader gebore/ noch de Schilt [..]ovis des wolcken samelers en genereert [..]och en verbreydt het menschelijck gheslachte [..]iet: Maer hy zelve de Vader der Goden/ en [..]e Koninc der Menschen/ die met eenen wenc [..]en gantschen Hemel doet beven / moet synen [..]ep-spitsigen blixem afleggen/ oock met wree[..]e Titanisch aenschijn/ waer mede hy wel alle [..]e Goden verschrict / ende moet ellendich als [..]e Guychelaers eenen anderen Persoon aen[..]en / als hy wil doen dat hy zomtijdts doet/ [..]at is/ kinderen maken. Ende de Stoici ach-

‡ Desen aenworp geeft Homerus Pallads toe / om dat hy eenen stercke Vader Jovem hadde.

ten hun zelven den Goden aldernaeſt te zijne.
Maer gheeft my eenen die drij-mael oft vier-
mael / oft (zoo ghy wilt) zes-hondert-mael
Stoiſch zy / nochtans moet oock de zelve (oft
hy ſchoon den baert/het teecken der wijſheyt/
twelck hy ooc met den Bocken gemeyn heeft/
niet af en legt) ſynen hoochmoet nederleggen/
ende het voorhooft ontrimpelen/ende de Ada-
mantiſche leeringhen wech worpen/ ende een
wijle ongheſchict ende zot zijn : In ſumma/de
wijſe moet my / my (zegghe ick) moet hy tot
hem roepen/ iſt dat hy wil Vader worden.

Eñ waerom en zoude ick niet na myn ghe-
woonte klaerlijcker met u ſpreken? Ick bidde
u/ iſt dat het hooft/ oft aenſichte/ oft borſt/oft
hant / oft oor (welcke de eerlijckſte leden ghe-
acht zijn) dat de Goden ende Menſchen gene-
reert? Ick meyne neen/ maer het lidt dat zoo
zot ende ſpottelijc is dattet zonder lachen niet
en kan ghenoemt worden / is het gene dat des
menſchen gheſlachte verbreyt. Dit is eerſt de
H. Fonteyne waer uyt alle dinghen het leven
ſcheppen waerachtelijcker dan uyt de Pytha-
goriſche ‡ viere. Wel aen nu/ick bidde u/wat
man zoude hem willen tot het jock des * hou-
welijcx begheven/die (ghelijck de wijſe plegen
te doen) eerſt deſes levens onluſt ende ongerief
by hem zelven overleyde : oft wat wijf zoude
eyndelijck den man toelaten/waert dat ſy den
zorgelijcken arbeyt des barens / ende de ſwa-
richeyt der opbrenginghe der kinderen wiſte
oft bedachte? Nu / iſt dat ghy het leven hebt
door het houwelijck / ende het houwelijc door
myn Dienſtmaecht ** Anoia/zoo verſtaet ghy
wel wat ghy door my hebt. Eñ wat wijf/die
deſe

‡ Pythagoras hielt het getalviere voor eenẽ oorſpronc alles dinx

* Waer door het houwelijc beſtaet.

** Anoia/ zotſinnicheyt.

ese dinghen eenmael versocht heeft / zoudese
willen wederom aengaen / ten ware dat de
Goddinne † Lethe haer bystonde? Ende oock
Venus zelve (oft oor ‡ Lucretius daer tegen
spreect) en zal niet versaken / dat hare kracht
(zo onse goetheyt daer niet toe en komt) krach
teloos ende te vergeefs is. Zoo dan uyt desen
mynen dronckachtighen ende spotlijcken spele
komen de hoochmoedige Philosophen / in der
welcker plaetse nu zijn / diemen int ghemeene
: Monicken noemt ende de Koninghen die in

† Lethe / Verghetenheyt.

‡ Lucretius schrijft Veneri toe / de kracht en overhant van alle dingen te genereren.

‡ Dat voortijdts by den Hebreen waren de kinderen der propheten / dat waren by de Griecken ende Indianen de Philosophen: het zelve schijnen de Monicken by de Christenen te zijn.

purpur gaen / ende de Godtzalige Priesters /
ende de drymael alderheylichste Pausen: ende
ten laetsten oor den gantschen hoop der Poeetscher Goden: welcke zoo groot is van getale /
datse * Olympus nauwe en kan vaten / hoewel hy zeer wijdt is.

* Olympus is eenen berch in Thessalia / zoo hooghe / dat hy schijnt de wolcken te gheraken: waerom hy oock dickwils voor den Hemel ghenomen wort.

Maer het is weynich / dat den oorspronck
ende Fonteyne des levens uyt my komt: ten
zy dat ick bewijse alle nut dat in het gantsche
leven is / myn gave te zijne. Want dit leven /
en acht ghy niet dattet eenichsins moet een leven ghenaemt zijn / ist dat den lust daer af ghetrocken is? Ghy hebt my met de handen alreede ‡ toe-gheklapt: want ick wist wel dat-

Sotheyt heeft alle dingen in haer der macht / en regeert de weerelt ende het gantsche leven.

‡ Met handen toe-klappen / is ghelijck gheven / ende achten dattet recht ende wel zy / datter gheseyt oft ghedaen is.

er niemandt onder u zoo wijs en was / oft eer
onwijs / ja immers liever wijs / dat hy alsoo
zoude

zoude ghevoelen. Ja/ oock de ‡ Stoische Philosophen en verachtẽ den wellust niet/ hoewel sy dien neerstelijck bedecken / eñ die met duysent laster-woorden verscheurẽ by het gemeyn volc: te weten/ op dat sy andere daer van verschrickende/ zoudẽ zelve dien te meer gebruycken. Maer laetse my zeggen/ by Jupiter/ wat deel des levens en is eyndelijck niet droevich/ niet onlustich/ niet onlieffelijc/ niet smakeloos eñ niet swaer/ ten zy datmen den wellust/ dat is de sauce der Sotheyt daer toe doet? Van welcke zake een genoechsaem ghetuyge mach wesen/ den nimmermeer ghenoech ghepresen Sophocles / dewelcke heeft desen zeer schoonen lof van ons gheschreven: * in gheen zake wijs heyt hebben/ is het zoetste leven.

Maer wel aen/ laet ons de gantsche zake by stucken verklaren. Ten eersten / wie en weet niet / dat het eerste deel des menschelijcken levens is het alder-vrolijckste ende het alder-aenghenaemste allen menschen? Want wat is dat in de onmondighe kinderkens/ dat wy al-zoo kussen ende omhelsen ende ophelpen / zoo dat oock de vyanden den kinderkens hulpe doen? Wat is dat anders dan de behaghelijcheyt der Sotheyt / dewelcke de voorsichtighe natuere heeft den nieu-geboren ‡ kinderkens ingegeven/ om dat sy met der lust/ als met eenige besoldinge/ zouden den arbeyt der voesteringe versoeten/ ende de gonste der bewaringe uytsmeecken? Daer na de jonckheyt die na de kindtschept volcht/ hoe aenghenaem is die by alle menschen / hoe hertelijck zijn sy alle haer gonstich/ hoe neerstich helpen sy die voort/ hoe bedienstelijck reycken sy haer de behulpelijcke handen

‡ Stoici zijn zuer-siẽde Philosophen: als nu by ons de Monicken.

* Niet te weten / is het lustichste leven. Horatius schrijft dat een Schipper tegen syn vrienden zeer vertoornde/ om dat hy door hare hulpe/ van der lichtsinnicheyt ghenesen was.

‡ Sotheyt is de kinderen aen geboren.

anden toe? Maer ic bidde u/waer van heeft e jonckheyt dese ghenade? Waer van anders an van my/door wiens weldaet sy zeer wey-ich wijs is / ende daeromme zeer weynich ntstelt wort.

Ick lieghe/ist dat niet terstont als sy groo-er geworden zijn/ ende door het gebruyck der ingen en door leeringen beginnen wat man-ic te worden/ terstont de schoonheyt des aen-chijns valt/de blymoedicheyt verflout/de lu-ticheyt verkout/de jeucht vervalt. Ende hoe emandt voorder wort van my afghelept/ zoo eel te min leeft hy/tot dat de sware oudtheyt en komt: dewelcke sy niet alleenlijc haer zel-en/maer ooc anderen hatelijck is. Dewelcke n zoude oock van gheenen mensche verdrage-ijck zijn / ten ware dat ic wederom over zulc-en grooté arbeyt barmhertichheyt hebbende/ oedelijck bystonde / ende (ghelijck de Poeet-che Goden plegen den ghenen die verderven/ net eenighe veranderinghe tot een ander ghe-talte te hulpe komen/alsoo ick oock)als sy nu e grijsheyt na by zijn/ zoo veel alst mogelijck s/tot de kindtschept weder brachte: waerom y niet zonder oorsake en zijn van het ghemeyn olck ghenaemt/ wederom kinderen.

Nu / ist dat iemandt wil weten hoe ick die erandere: ick en zal oock dat niet verbergen. Ick brenghese tot de ‡ Fonteyne onser Lethe (want dese springt uyt / inde gheluckighe Ey-landen:want by de Helle vloeyt alleenlijck een kleyn beecken) op dat sy aldaer lange verghe-

‡ Oorsake waerom de Vergheet-Fonteyne haer toe-behoort: Want sy ontspringht in haer Eylant: ende Le-thes / het welck verghetelheyt bediet / is haer Maechs ende Medegbezellinne/ als voren verhaelt is.

tenheyt

tenheyt ghedroncken hebbende/de zorgen des herten afleggen/ eñ wederom jonck worden. Maer men zeyt/dat sy zinneloos ende onwijs worden. Het zy wel alsoo : maer het zelve is wederom kintsch worden. Is kintsch zijn/anders dan zinneloos ende onwijs zijn? Is niet het alder-behaghelijckste in de oude / twelck het onwijste is?* Want wie en zoude een kint met manlijcke wijsheyt niet als eē onnatuerlijck wonder haten ende vervloecken? Hier mede stemt oock het gemeyne spreeck-woort: Ick hate het kindt dat voortijdighe wijsheyt heeft. Eñ wie zoude willen gemeynschap hebben met zulc eenen ouden/ die boven zo groote experientie aller dingen/oock ghelijcke groote kracht des verstants eñ scherpsinnicheyt des oordeels hadde? Dus wort de oude wtsinnich door myn gave: maer nochtās hierentusschen is dese myn uytsinnighe vry van de zorghen/ daer mede de Wijse ghequelt wort.

*Eē voortijdich wijs kint is hatelijck.

Hierentusschen is hy een lustich drinckebroeder / ende en ghevoelt het verdriet des levens niet / twelcke de stercke oude nau en kan verdraghen. Ende zomtijdts komt hy weder met den ‡ Plautischen ouden tot de dry letteren: ende ware de alder-ongheluckichste/ zoo hy wijs ware : maer nu is hy door myn weldaet geluckich/ende den vrienden aengenaem/ ende oock een lustich Schwetz-gezelle. Want by Homerum vloeyt een reden zoeter dan honich/uyt Nestors mont/daer de reden Achillis bitter is: eñ by den zelven de oude op de stadtmueren zittende/geven een jeuchdelijcke stemme. Met welcken gelucke sy oock de kinderen te boven gaen/ dewelcke wel lieflijc zijn/ maer

‡ By Plautum spreect eē out man: Ick heb dry letterē gheleert: A. m. o. ende Amo is te zegghen/ Ick beminne.

[...]in zonder sprake/ ende hun gebreect de voor-[...]emelijckste behaghelijckheyt des levens / te [...]eten/klapperichept. Hier toe dient oock dat [...]e oude groot behagen hebben inde kinderen/ [...]nde wederom de kinderen in de oude / gelijck [...]odt altijts gelijcke tot gelijcke trect. Want [...]at isser/daer in sy malkanderen niet ghelijck [...]n zijn/ uytghenomen dat d'een rimpeliger is/ [...]nde meer jaren heeft. Anders/is de withept [...]es hayrs/de tandeloose mondt/de kleynhept [...]es lichaems/ de begheerlijckhept des melcx/ [...]e babbelinghe/ de klapperichept/ ongeschict-[...]ept/vergheten hept/onbedachtsaemhept: al-[...]en-eens int korte / alle andere dinghen ko-[...]nen met hun over-een. Ende hoe sy naerder [...]e oudthept komen / zoo veel worden sy der [...]intschept te ghelijcker / tot dat sy op kintsch-[...]ijse zonder verdriet des levens/ zonder ghe-[...]oelen des doots upt dit leven verhuysen.

Oude menschen worden door der Sotheps weldaet weder kinderen.

Nu ga wie wil/ende verghelijcke dese mijne [...]eldaet met de veranderinge daer mede d'an-[...]ere Goden de menschen in een ander gestalte [...]eranderē. Want wat die doen/toornich zijn-[...]e/en lust my niet te verhalē:maer dien sy zeer [...]onstich zijn / die pleghen sy te veranderen in [...]Boonen/Voghelen/Krekels/oft oock in Ser-[...]enten/gelijck oft alsoo verandert te worden/ [...]iet en ware vergaen ende verdorven. Maer [...]ck brenghe den zelven mensche wederom tot [...]et beste ende ghelucksichste deel des levens.

Waert dat de menschen hun zelven gant-[...]chelijck onthielden van alle gemeynschap der [...]wijsheyt/ ende altijts met my haer leven dre-[...]en /zoo en zoude er gheen oudthept zijn/ maer [...] zouden geluckich zijn met eeuwighe jonck-hept.

* Wijsheyt / bekommeringe / zorghe / ende onderwindinge maeckt de outheyt.

heyt. * Ziet ghy niet de zuere menschen / die met de Philosophische leeringen / ost met neerstige ende swaere zaken bekommert zijn / dat sy gemeynlijck eer sy wel Iongelingen zijn / oude Mannen worden? (te weten / dewijle de zorchvuldicheyt / ende de gheduerighe ende strange roeringhe der ghedachten / den natuerlijcken adem ende sap metter tijt verteeren) daer hier en-teghen myne Zotten vet en klaer zijn / ende een wel-besorchde huydt hebben / insghelijcx ** Acarnanische Zwijnen zijn / ende en zouden nimmermeer eenich ongherief der oudtheyt ghevoelen / waert dat sy (ghelijck geschiet) niet een weynich met der Wijsen besmettinghe bevlect en werden. Zoo gantsch en ist het leven der menschen niet dat op allen zyden gheluckich is.

** Acarnanische Swijnen noemtmen leckere ende overvette menschen: moghelijck om dat uyt dat landt de vetste Swijnen quamen.

† Sot te zijn / verlanght de jonckheyt zonder pijn

‡ De Brabanders het alderbroedelijcste volc zijn altijts vrolijck. Waer uyt het gemeen spreeck-woordt komt / De Brabander hoe ouder hoe zotter.

† Hier toe komt oock het gemeyne spreeckwoordt / t'welck gheen kleyne ghetuygheniße / tot minder zaken en is / waer mede men zeydt dat de Sotheyt het eenich dinc is / dat de jonckheyt (die anders zeer haestich door loopt) vertraecht / ende de onloflijcke outheyt verre verjaecht. Zoo dat niet zonder oorsake een ghemeyn spreeck-woordt van de ‡ Brabanders gheseyt en wort / dat dese (hoewel de oudtheyt andere menschen plach voorsichticheyt aen te brenghen) hoe sy der outheyt naerder komen / zoo veel te meer ende meer sot worden. Ende daer en is gheen ander volck dat lustigher is tot de ghemeyne handelinghe des levens / ost de droefheyt der outheyt min gevoelt / dan dit zelve.

...lve. * Dese zijn mijn Hollanders aldernaest ...elijck met den lande / alsoo oock met de wijse ...es levens. Want waerom en zoude ick die ...et mijne noemen/die mij zoo neerstelijck die...en / dat sy daer door by het gemeyn volck ee...en toe-naem verkreghen hebben? Waer van ... hun alleenlijck niet en schamen / maer be...oemen hun dies.

* Hollanders woorden om hare eenvoudichz en ongheveynsde manieren mal ghenoemt/ op schimpsche wijse Hollant bollant.

... Laet nu de aldersotste menschen gaen/ende ... Medeas/ † Circes/ ‡ Veneres/ * Auroras/ ...i ick en weet niet wat Fonteyne versoecken ...n de jonckheyt weder te ghekrijgen/ dewijle ...k alleen dat kan ende pleghe te doen.

...** Medea was een beroemde Tooverinne / dewelcke ...et hare Toover-kruyden heeft den ouden Esonem ...eder gebracht tot jonckheyt / zoo de Poeeten versieren. — Medea.

† Circe heeft met hare roede ende drinck-pot de men...schen verandert in wat ghestalte sy wilde / ghelijck sy de ...geselle... Ulysses dede. — Circe.

‡ Venus heeft uyt den ouden Phaone eenen schoonen ...ongheLinck ghemaect/ zoo dat hem Sapho zeer ghemint ...eeft. — Venus.

* Aurora heeft Tithone de Jonckheyt tot vele Jaren ...erlanght. — Aurora.

By mij is dat sap / waer mede Mennonis Dochter heeft de jonckheyt Tithoni haers ...rootvaders verkregen. Ick ben de Venus/ ...oor wiens gonste Phaon is weder levendich ...eworde/zoo dat hy van Saphone is zoo zeer ...emint gheweest. Mijne zijn de kruyden/zoo ...aer eenighe zijn/mijne zijn de tooverijen/mij...e is de Fonteyne dewelcke niet alleenlijck de ...ergangen jonckheyt weder en brengt / maer ...et welcke veel meer te wenschen is) die eeu...elijck bewaert. Ist dat ghy alle aldus met ...y gevoelt / datter niet beters en is dan jonc...eyt/ ende niet grouwelijckers dan oudtheyt:

zoo ziet ghy (zoo ick meyne) hoe veel ghy van my ontfanght/ dewijle ick u zoo grooten goet behoude/ende zoo grooten quaet uytsluyte.

Maer wat spreke ick noch van menschen? ** Doorlupstert den gantschen Hemel / eñ zoo wie wil/die zal my mynen naem moghen verwijten / ist dat hy iemant van de Goden vint/ die niet onlieflijck ende verachtelijck en is/ten zy dat hy door myn Godtheyt aenghenaem worde. * Want waerom is Bacchus altijts een Jongelinck ende lanckhayrich? te weten/ om dat hy ontsinnich ende dronckenis / ende alle het leven met brassen/ danssen/springhen/ ende spelen doorbrengende / niet een hayr ghemeynschaps en heeft met Pallade. Eñ en wil niet alleenlijck niet wijs geacht worden/maer begeert oock met spot ende schimp ghedient te zijn:ende en wort niet gheergert door t'spreecwoordt waer door hy dwaes ghe-by-naemt wordt/ het welcke dusdanich is / Sotter dan Morychus. Want sy hebben * Bacchum ghenaemt Morychus / om dat de Acker-lieden door dertelheyt hem voor de deure des Tempels zittende / den mont met vijgen ende most te besmeeren. Eñ ooc wat spotwoort isser/dat de † oude Comedia hen niet teghen en worpt? O dwasen Godt (zegghen sy) eñ weerdich uyt Jovis ingewant gheboren te worden. Maer wie en zoude hier niet liever dwaes ende onwijs zijn/ ende altijts lustich/ altijts Jonghelinck/altijts eenen ieghelijcken spel eñ wellust aenbrenghende: dan te zijn een dobbel-hertich ‡ Jupiter / eenen iegelijcken verschrickelijck/ oft * Pan door syne beroerten alle dinck met quydtheyt verdervende / oft ** Vulcanus met

** Der Heydenē Goden zijn Sotten.

* De oude hebben altijts Bacchum gebeeldet met een Jongelinckx gedaente/ ende lanck hangende hayr.

copper-voncken bedect/ ende altijts onreyn van den arbeydt syns winckels/ oft oock * Pallas selve/die met haré Gorgonischen schilde ende lance verschrickelijck is / ende altijts wreedelijck ziende.

* Zenodotus beschrijft dat Bacchus de Godt des wijns/wort in Sicilia ghenaemt Morychus. Ende dat daerom/om datmen in den tijt der wijnpreßinghe/ placht Bacchi mondt met Most ende groene Vijghen te besmeeren. Ende alomme wort Bacchus vande Poeeten ghemaect spottich eñ onwijs/te weten/dewijle hy een droncken Godt was. Ghelijck hy oock spottichlijck was gheboren: want doen syn moeder Semele van dẽ blixem was verslaghen eer sy hem voldragen hadde/heeft Jupiter syn Vader hem uyt syns Moeders lijf ghesneden/ende in syn ingewant genaeyt/eñ daer in voldregen/ende als den tijt vol was / heeft hy hem op der vrouwen wijse ghebaert: Waerom hy oock ghenaemt wort twee-mael gheboren. Bacchus.

† Wat de oude Comedie zy/is boven in Erasmi Sentbrief tot Morum verklaert. Comedie.

‡ Jupiter wordt by Homerum ghenaemt valschen raet ofte valsch herte te hebben / om dat hy altijts anders uytwijst/ende anders int herte draecht/vertoont hem anders dan hy is/ eñ wederom anders is/ dan hy hem vertoont. Jupiter.

* Pan was by de Heydenen gheacht een Godt te zijne die de menschen verschrickte. Hy was oock de Godt der Herderen ende Velden. Pan.

·· Vulcanus was der Goden Smit/ die den blixem eñ donder smeedde/ende wort een Godt des vyers genaemt. Vulcanus

* Pallas was Jupiters Dochter/ende uyt syne herßenen gheboren/zonder Moeder. Waerom sy oock genaemt is een Goddinne der Wijsheyt/der Konste eñ Wapenen. Dese droech het grouwelijck hooft Meduse (diemen oock Gorgonem naemt) altijts in haren schilt/om dat sy haren vyanden zoude te verschrickelijcker schijnen : Want Medusa zeer schoone zijnde ende voornamelijck van hayre/ is van Neptuno ghemint ghewecst/dewelcke haer als sy vluchtede ghegrepen ende by haer gheslapen heeft in Pallas Tempel. Waerom Pallas verstoort zijnde/heeft dat ghewroken/ende het schoone hayr Meduse (daer mede sy aldermeest Neptuno behaecht hadde) in Slangen verandert:ende daer toe gegeven dat alle diese aensagen/in steenen verandert werdẽ. Daer na heeft Perseus (met Mercurius vleugelen ende sweert/ende met Pallas schilt ge- Pallas. Gorgon.

wapent zijnde) Medusam met eenen slach(dewijle sy ende
alle de Slangen sliepen) gedoot/ende de vyanden dien hy
het hooft ghetoont heeft/ in steenen verandert/ ende daer
na heeft Pallas dit hooft altijts in haren schilt gedragen/
waer van hy oock Gorgonisch genaemt is / dewijle Me-
dusa ende hare Suchter/ Gorgones ghenaemt waren.

Waerom is * Cupido altijts een kindt an-
ders dan om dat hy een beuselaer is/ ende niet
gesonts noch en doet noch en denct. Waerom
is de gulden ‡ Venus altijt jeuchdelijck van
ghestalte?

* Cupido wort ghemaelt als een kindt / om dat hy een
boeleerder is/ nimmermeer eenighe wijsheyt denckende.
‡ Venus wort met blosende kaken eñ goutgheel-hayr
gheschildert ende is vander Sottinnen geslacht/ende van
verwe als Plutus/ altijts lachende.

Te weten/ om dat sy maechschap met my
heeft: daer uyt sy oock der verwen myns Va-
ders ghelijck is/ende om deser oorsaken wille
by Homerum ghenaemt / de gulden Venus.
Boven desen is sy altijts lachende / zoo verre
wy den Poeeten oft den Beeldtsnijdere/ die de
Poeeten na volghen/ eenich gheloove gheven.
Wat Godtheyt hebben de Romeynen opt
meer gheeert ende ghedient / dan ·· Flore de
moeder alder Wellust?

·· Flora was de Goddinne aller bloemen.

Flora. Daer is oock een zeer rijcke Hoere gheweest/met name
Flora/ dewelcke het volck van Roomen in haer goet erf-
ghenaem maeckte : waerom sy oock int ghetal der Goden
geset is / ende gheeert met groote dertelheyt ende vryheyt
der woorden/ ende alder dinghen.

Hoewel / zoo iemandt oock der neerstigher
Goden leven / neerstelijck ondersoeckt by Ho-
merum ende andere Poeeten/ die zal bevinden
dattet al-om vol Sotheyt is. Want wat noot
is der ander Goden wercken te verhalen / de-
wijle ghy het minnen ende spelen ‡ Jovis des
donderaers wel weet? Dewijle de neerstighe
Dia-

** Diana des vrouwelyckẽ aerts vergetende/ niet anders en doet dan jaghen/ ende daer-en-tusschen brandt sy met liefde tot Endymion? Maer ick hebbe liever dat dese hare schandelijcke wercken hooren van ‡ Momo/ van den welcken sy de zelve voortyden dicmael plachten te hooren. Maer sy vertoornt zijnde/ hebben hem met * Ate over langen tijt afgestooten op de aerde/ om dat hy met syne wijsheyt der Goden gheluckicheyt ontijdelijck tegen stont. Ende geen mensche en geweerdicht hem desen ballinck te herberghen / hoe vele te min zoude hy in der Princen Hoven plaetse hebben/ in de welcke nochtãs myn * Kolakia de voornaemste is: deweleke niet bat met † Momus overeen en komt/ dan de Wolven met dẽ Lamme. Dewijle dan dese Momus is wechgenomen/ zoo spelen de Goden nu veel vrolycker eñ lustich/ zeer ghemackelijck levende/ ghelijck Homerus spreect/ te weten/ dewijle daer gheen en is die daer straft. Want wat boerden zijnder die de onnutte ‡ Priapus niet en maect. Wat spel isser dat * Mercurius niet voort en brengt met syne tooverijen eñ dieften. Ja oock * Vulcanus zelve plach den Sot te maken in der Goden banckerten ende de drinckerije nu met hincken/ nu met schimpen/ nu met spottelijcke woorden te verbrolijcken. Ende oock de oude speleerder † Silenus die den Boeren-dans pleecht te danssen/ mede met ‡ Polyphemo die den Tretaleno dans te danssen plach/ dewijle de Goddinnen den barvoets dans dansten. De ** Satyri/ die half Bocken zijn/ springhen den * Atellaenschen dans. † Pan maect eenen yeghelijcken te lachen met eenich dwaes liedeken/

* Kolakia is flatterie

† Momus en heeft geen plaetse in der Goden Hove/ om dat hy mz syn wijsh3 alle dinck verstoort/ eñ straft watmen aengaet/ waer by men hem niet lijden en kan.

 ken/

ken/den welcken sy liever alsoo hebben/dan de
* Musas zelve/ voornamelijc als sy nu begin-
nen van den dranck der Goden nat te zijne.
Maer wat wil ick nu verhalen wat de wel-
gedroncken Goden na de gasterije maken? het
welck (zoo helpe my Hercules) zoo dwaes is/
dat ick zelve my zomtijts niet en kan onthou-
den van lachen. Maer het is beter dat ick hier
in † Harpocratis ghedachtich zy / op dat niet
misschiẽ na ons ooc eenich bespiedende Godt
en luystere/ dewijle wy zulcke dinghen verha-
len / als Momus zelve niet onghestraft uyt-
ghesproken en heeft.

* Jupiter was by de Heydensche Poeeten de opperste
Jupiter. Godt/ waerom sy hem ooc alleen den donder ende blixem
toeschrijven. Desen dichten sy oock dat hy hem zelven nu
in dese/ nu in die gedaente verandert/ om syn spel der min-
nen te volbrengen/ gelijc hy ooc hem zelven in eenen gou-
den regen verandert/ eñ alsoo Danaim die in eenen toorn
besloten was/ bevrucht ende met kinde ghemaect heeft.
·· Diana / anders Luna ghenaemt / een Goddinne/
Diana. welcke de Poeeten dichten dat sy haer altijts in de Bos-
schen eñ Wouden hout ende jaecht / eñ dat sy Endymio-
Endymion. nem zoo lief hadde/ dat sy hem in Latmo den berch in Ca-
ria verberch / op dat sy hem mochte alleenlijck ghenoech
kussen/ want sy hadde behaghen in eeuwige kuysheyt.
† Momus is de Godt der berispinghe / dewelcke niet
Momus. alleenlijc al wat de menschen deden en strafte / maer sprac
oock vrylijck tegen Jupiter ende de andere Goden in ha-
ren raet/ ghelijck Lucianus dichtet.
* Ate/ dit is te zegghen schade/ ende wort van Homero
Ate. gedichtet een Goddinne te zijne / die de menschen in qua-
de dinghen verwerret/ verleyt ende beroert.
‡ Priapus een sone Veneris ende Bacchi/ met onghe-
Priapus. schickter grooter schamelheyt/ ende een Godt der onkuys-
heyt / wiens beelt naect ende schandelijck gheset wert.
Maer van Augustinus schrijft/ dat onder andere stucken
syns Godtsdienst was/ dat d'eerbaerste vrouwe der stadt
moeste desen grouwelijcken beelde eenen krans op zetten.
Ende ghelijckmen by ons de Bruyt ter kercken leyt/ alsoo
moesten daer alle Bruyts haer te voren zetten / op deses
beeldes schamper ontucht. Hier zietmen wat de mensche-
lycke

lijcke natuere niet en doet/ wanneer sy haer zelven ghela-ten is / datter niet zoo schandelijck kan bedacht worden/ dat sy niet en derf doen.

‡ Mercurius de Godt der Dieven ende ongerechtighe Marcurius. tooplieden / dewelcke (zoo Lucianus verhaelt) met too-veren Vulcani sine-tanghe vander smisse ghestolen heeft/ ende Apolinis Ossen ende pijlen.

* Vulcanus dient den Goden ter Tafelen (gelijck Ho-Vulcanus. merus dichtet) ende is hunnen Sot ende Speelman/de-welcke met syn hincken ende onghesienheyt de Goden doet lachen : ende brenght Junoni syn der Moeder den drincbeker/lachelijcke woorden sprekende/ op dat hy den twist verdrijve/ die tusschen Juno ende Jupiter is.

† Silenus is de Voester ende Leermeester Bacchi/dese Silenus. volcht de Goddinnen/ ende leyt laghen na haer.

‡ Polyphemus was een een-oogich groot Reuse / die Polyphemus. menschen vleesch at / den welcken Ulysses met syne ghe-sellen de ooghe heeft uytghesteken als hy sommighe van haren ghezellen verslint hadde/ dese minde de Goddinne Galatheam.

" Satyri zijn dieren in India / hebbende een mensche-Satyri. lijck aensichte / maer Bocken voeten ende hoornen/ ende het gheheel lichaem hayrich/ ende en hebben gheene men-schelijcke zeden / de Poeeten dichten dat sy der Wouden Goden zijn/ende zegghen dat sy dertel eñ onschamel zijn/ ende zeer gheneghen tot onkuysheyt.

* Atella is een stadt / waer van Atellane een maniere Atella. van danssinghe oorsprongk hadde/daer in de onkuysheyt wort voor ooghen ghestelt met oneerlijcke bewegingen des lichaems.

† Pan is de Godt der Herderen / ontsinnich ende on-Pan. gheschict.

* Muse waren neghen Goddinnen / der konsten/ der Muse. leeringhe/ ende des ghesangs.

† Harpocrates was een Godt des stilswijgens/wiens Harpocrates. beelt wert gemaect met de vingeren syn en mont toehou-dende. Alsoo is die Harpocrates ghedachtich / die swij-ghen kan.

Maer het is nu tijt dat wy (na het exempel Sotheyt is de menschen aen gheboren. Homeri) de Goden verlatende wederom op de aerde komen/hoewel wy daer niet vrolijcx noch geluckichs en zien / dan door myn gave. Ten eersten ziet ghy met wat grooter voor-sichticheyt de natuere/de Moeder eñ Werck-

 meesterse

meesterſſe des menſchelijcken gheſlachts/ toegeſië heeft/ dat de ſauce der Sothept nergens en zoude gebreken. Want dewijle na de Stoiſche beſchrijvinghen de wijſhept niet anders en is/ dan door vernuft gelept te worden: ende daerentegen Sothept/ na het goetduncken der begeerlijckheden gheroert te worden/ hoe veel meer begheerlijckhepts dan vernufts heeft Godt in de menſchen gegeven/ om dat hun leven niet en zoude gantſchelijck droevich ende bitter zijn. Dat is/ ghelijck oft ghy een halve once vergheleect tegen een pont. Boven deſen heeft hy het vernuft in den enghen hoeck des hoofts henë geſchict/ eñ heeft voort t'gantſche lichaem den begeerten gelaten. Daer na heeft hy twee zeer gheweldige Tyrannen tegen het vernuft geſet: te weten/ den Toorn/ deweicke het ſlot eñ ſterckte der borſt beſit/ ende ooc de Fontepne des levens zelve/ namelijck/ het Herte: ende de Begheerte/ dewelcke zeer breede heerſchappije beſit tot het onderſte lidt der gebooꝛten. Tegen deſe dobbel macht hoe veel het vernuft vermach/ dat verklaert het ghemepn leven der menſchen ghenoechſaem/ dewijle het vernuft oock (het welcke ſp alleen vermach) zoo zeer tegen-roept dat het heeſch wort/ eñ formen der deucht voor-gheeft: maer Toorn ende Begeerte zenden haren Koninck den ſtrop/ ende wederſtaen hem veel hatelijcker/ tot dat hy nu oock vermoept zijnde/ van zelfs wijct/ ende ghewonnen gheeft.

Wat wijſ hept is.

Plaetſe des vernufts.

Plato zet het vernuft als eenen Koninck inde herſſenen om daer ſyn hof te houden: ende maect den Toorn ſynen ſtoel int herte/ ende de Begeerte in den ghemachte ofte ſchamelhept.

Laqueum mandare/ den ſtrick ghebieden/ is iemandt

alſoo

ſoo verachten/datmen daer niet na en vraechte/al waert
at hy hem oock verhinghe. Het is een ſpreeck-woort.

Maer dewijle den man die tot regieren ge-
orē is / meer vander once des vernufts moe-
e ghegeven worden/zoo heeft de natuere om
em ooc na haer vermogen te hulpe te komē/
ıy hier in/ghelijck in alle andere dingen/raet
evraecht : ende ic hebbe terſtont zulcken raet
egevē als my betaemde/te weten/dat ſy hem
ouden een wijf toe-voegen (te weten/een dier
at wel dwaes is/eñ ongeſchict/maer is oock
elachelijck ende lieflijck) het welcke met ghe-
oonlijcke by-wooninge zoude met hare zot-
ept de droefheyt des manlijcken verſtandts
erſaucen ende verſoeten. Want dat * Plato
chijnt te twijffelen/onder wat aert hy de wij-
en wil zetten / onder de redelijcke / oft onder
e onredelijcke dieren / daer mede en heeft hy
nders niet gewilt/dan de uytnemende zottic-
ept des vrouwelijcken aerts te kennen te ge-
en. Eñ iſt dat miſſchiē eenich ** wijf wil wijs
heacht worden/die en maect niet anders dan
at ſy dobbel zot wort : gelijck oft iemant den
Oſſe tot vechten bereydde tegen ſyn natuere.
Want zoo wie tegen natuere / der deucht val-
che verwe vertoont / eñ hem zelven tegen na-
uere ergēs toe buycht/die dobbelt ſyn gebrec.
Want ghelijck na der Griecken ſpreeck-
woordt / de ſimme is altijts een ſimme / oock
ls ſy met purpur bekleet is/ alſoo is een wijf
ltijts een wijf / dat is zot / ſy verandere haer
elven in wat gheſtalte ſy wil.

Maer ick en achte het geſlachte der wijven
oo zeer zot niet/dat ſy daerom zouden mogen
oornich op my zijn/ om dat ick zelve een wijf

* Plato van het Wijf.

** Eē wijf dat wijs wil zijn/ is dobbel zot.

eñ de Sotheyt zijnde/ haer Sotheyt toeschrijve. Want ist dat sy de zake recht overlegghen/ zoo moeten sy daer van de Sotheyt dancken/ dat sy veel-sins geluckiger zijn dan de mans. Ten eerstē om der schoonheyt wille/ dewelcke sy te rechte boven alle andere dinghen achten/ eñ door dewelcke sy oock tegen de Tyrannen tyrannije bedrijven. Waer van komt anders het onsien ghestalte/ de rouwe huyt / ende den bosch des baerts / ende gantschelijc wat outs in den man is / ten zy van het quaet der wijsheyt/ dewijle der wijven wangen altijts glat/ ende de stemme altijts kleyne / ende de huyt sachte / ghelijck een eeuwighe jonckheyt uytghegeven? Daer na wat zoecken sy anders in dit leven/dan den mannen zeer te behaghen?

De Wijven geluckiger dan de Mannen.

Dienen niet hier toe zoo veel vercieringen/ zoo veel aenstrijckingen ende verwen/ zoo veel badens/ zoo veel kemmens/ zoo veel welrieckende water/ zo veel reucken/ zoo veel konsten om het aenschijn/ oogen/ eñ huyt te schilderen eñ vercieren. Eñ nochtans en zijn sy den mannen met geene zake aengenamer dã met Sotheyt: Want wat isser dat sy den wijvē niet toe en laten? Maer voor wat besoldinge anders/ dan des wellusts? Eñ de wijven en makē met geenen anderē dingen vreuchde/ dan met Sotheyt. Dat dit waerachtich is / en zal die niet versaken / die by hem zelven overdacht heeft/ wat dwaesheyt de man met dē wijve spreect/ wat boerden hy bedrijft / zo wanneer hy heeft voorgenomen de vrouwelijcke wellust te ghebruycken. Zoo hebt ghy dan uyt wat oorspronck de eerste ende meeste vreuchde des levens komt.

Maer daer zijn sommige (eñ voornamelijc d'oude mannen/die meer tot drincken dan tot vrouwen genegen zijn) die den oppersten wellust zetten in drincken. Voorwaer/oft eenighe gasterije kan lustich zijn/ daer geen wijven en zijn/dat mogen andere bedencken: dit is voorwaer vast / dat zonder de sauce der Sotheyt geen gasterije vrolijc en is. Zoo/dat sy (zo daer niemant en is/ die zo met waerachtige oft gheveyſde dwaeſheyt doet lachen) eenigen ghecK ooc voor loon hueren diese doet lachen/ oft eenigen spottelijcke Pluymstrijcker roepen/ die om des buyck wille spreeckt watmen hooren wil / eñ met zotte woorden de stilheyt eñ droevicheyt der drinckerije verjaghet. Want wat noot wast/den buyck met zoo veel Hoffelijcke rechten / banckettē eñ leckerheden te beswaren/ ten ware dat ooc de oogen eñ ooren/ende den gantschen gheest met lachen eñ spotten eñ boerden gevoet werde? Maer van dusdanige banckettē ben ick de eenighe Meesterſſe.

Oude mannen dronckaerts.

Zonder wijf geen blijde gezelschap.

Wisch-diénaers/tafel-vrienden ende tellioorleckers af-getast.

Hoewel oock dese dingen dienen inde gasterijen ghewoonlijck ghebruyct worden/namelijck eenen Koninck loten / op het Schaecbert spelen/uyt vrientschap den anderen toe-drincken/den drinckbeker zinghen/springhen/ende andere dinghen doen omme-gaen om prijs. Dese dinghen en zijn niet van de zeven Wijse der Grieckē / maer van ons ghevonden tot welvaert des menschelijcken gheslachts.

Ende alle dese dinghen zijn van zulcker naturen/dat sy/ hoe daer meer Sotheyts in is/ zo veel te meer goedts doen sy den leven der menschen/ het welcke gheen leven en schijnt te zijne / indien het droevich is. Ende het moet

droe-

drroevich zijn/ ten zy datmen het aengheboren verdriet verdrijft door zulcke wellusten.

Sothept maect en hout vrient schap.

Maer daer zullen mogelijck zommige zijn/ die oock desen aerdt der wellusten verachten/ ende met de liefde en gemeynschap der vrienden te vreden zijn/ zegghende/ dat vrientschap boven alle dinghen gaet / te weten/ dewyle sy zoo nootsakelijck een dinck is/dat noch locht/ noch vyer / noch water nootsakelijcker en zy. Ende wederom/dat sy zoo lustich is/ dat/ zoo iemandt die wech name / mochte schijnen de Sonne wech ghenomen te hebben. Boven desen / dat sy eerlijck is (ist dattet iet totter zake doet) zoo dat oock de Philosophen zelve niet en vreesen/die onder de voornaemste goeden te tellen. Maer wat / oft ick bewijse dat ick het begin ende het eynde deses grooten goets ben. Ende dat zal ick bewijsen / niet met listighe/ scherpsinnighe/en bedriegelijcke Argumenten der Sophisten/ maer wel groffelijck/ ende zal de zake byna met den vingher toonen.

Wel aen/Door de vingeren zien/ gebreken/ blint zijn/toe-geven in der vrienden gebreken/ en zommige groote ghebreken voor deuchden lief hebben ende verheffen / schijnt dit niet der Sothept zeer na te zijne? Wat? als den eenen de aengeboren vlecke synder Vriendinne liefselijc schijnt / den anderen genoechte ende wellust heeft in syns Liefs rieckende neuse:als de Vader synē scheeloogigen sone noemt schoonooghe: wat (zegge ick) is dit anders dan enckel Sothept? Sy moghen roepen zoo zeer als sy willen dattet Sothept is:nochtans dese eenige Sothept vereenicht de vrienden/ende bewaertse in eenichept. Ick spreke van de menschen/

Door sothept verdraecht men alle dinck.

Gheen vriētschap zonder zothept.

schen/ onder dewelcke niemant zonder gebrec
n leeft: ende die is de beste/die met de minste
s bevanghen: daer hierentusschen onder de
wijse Goden gantschelijck gheen vrientschap
n komt/ten zy eenige droevige eñ onlieflijcke:
ñ die met zeer weynige. Want met niemande
n dorste ick niet zegghen om dat den meesten
hoop der menschen dwaes is: Ja/daer en is
iemant/die niet menichvuldich en dwaelt:eñ
e vrientschap en blijft niet dan tusschen die/
ie malkanderen gelijck zijn. Ist dat zomtijts
usschẽ de neerstige mannẽ onderlinge vrient-
schap komt/die en is voorwaer niet stantvas-
tich/ende en zal niet zeer geduerich zijn/te we-
ten/ onder de eygensinnighe ende meer te zeer
geoochde menschen/ die op der vriendẽ gebre-
ken zoo scherp zien/ als den Arent oft de Epi-
daurische Slanghe. Maer dese/hoe qualijck
zien sy in haer eygen gebreken/eñ hoe qualijck
zien sy de † Tessche die op den rugghe hangt.

Die veel haet/wort van velen ghehaet.

† Esopus plach te zegghen/ dat de mensche twee Tes-
schen heeft aen hem hangende: d'een achter op den rugge/
waer in hy syn gebreken heeft steckende: d'ander voor on-
der de oogen op den buyck/waer in ander menschen ghe-
breken zijn: Dese ziet eens yeghelijcker altijts aen/ maer de
syne nimmermeer. Hier van meldet oock Persius.

Dewijle dan de nature der menschen zulcx
is/dat gheen vernuftich mensche gevonden en
wort/ die niet met vele gebreken bevangen en
is: dewijle daer oock zoo grooten verscheyden-
heyt der zinnen eñ oeffeninghen is/eñ zoo vele
gebreken eñ vallen des menschelijcken levens
zijn/ hoe kan de lustichheyt der vrientschap ooc
een ure stantvastich zijn onder dese hondert-
oogighe ‡ Argos/ ten zy dat de ghene daer toe
komt/ die van de Griecken wonderlijck wort

Niemant zonder ghebreck.

‡ Argos hadde hõdert oogẽ/ daer mede door-sach hy alle dinck.

Eve-

Evetheia ghenaemt: het welcke ghy moecht bediedẽ/ Sotheyt oft lichtsinnicheyt der zedẽ. Ende wat? ** Cupido den oorsprongk eñ Vader aller vrientschappen / en is die niet gantschelijck blint? Ende gelijck het ghene dat niet schoon en is / voor hem schoon schijnt / alsoo maect hy oock onder u / dat een iegelijc het syne schoon schijnt/zoo dat den ouden man het oude wijf / ende de knecht het maechdekẽ lief heeft.

** Cupido is by de Poeeten de Godt der liefden/ende wort gedicht blint ende naeckt te zijne/daer toe vleugelen/ pylen ende eenen boghe te hebben.

Dese dingen ghescchieden alomme / ende worden alomme belachen/ ende nochtans dese belachelijcke dingen vereenigen eñ verbinden te zamen het lustighe ghezelschap deses levens.

Het Houwelijc geẽ bestant zonder zotheyt.

Wel aen / wat van de vriendtschap gheseyt is/dat moetmen veel meer ghevoelen van den Houwelijcken staet: dewelcke anders niet en is/dan een onscheydelijcke vereeninge des levens. O onsterffelijcke Godt / wat scheydinge des houwelijcx/ ja alderley/oock boose dingen zouden alomme gheschieden / ten ware dat de gewoonlijcke bywooninge des mans eñ wijfs door boerden/pluymstrijcken/lichtsinnicheyt/ dwalinghe / ende veynsinghe (dewelcke myne dienstmaechden zijn) onderhouden eñ ghevoet werde? O hoe weynige houwelijcken zouden daer gemaect wordẽ / waert dat den Bruydegom voorsichtelijck ondersochte / wat spelen dat het teer ende beschaemt Maechdeken (gelijct schijnt) nu lange voor de bruyloft heeft gespeelt? Ende hoe veel weyniger houwelijcken zouden daer vereenicht blijven / waert datter zeer veel daden der wijven niet door der man-

nen

[on]en onachtsaemheyt oft onghevoelicheyt ver-
[b]orghen en bleven? Ende dese dinghen worden
met rechte der Sotheyt toe-geschreven:maer
middeler tijt ghschiet hier door / dat het wijf
den manne / eñ de man den wijve aengenaem
is/ dat het huys in ruste ende vrede is / eñ dat
de vrientschap staende blijft.

Men spot met dẽ Cochuyt ende * Cucurra/
ende wat naem en gheeftmen de gene niet/ die
des overspeelsters tranen met de lippen op-
suypt. Maer hoe veel gheluckigher ist alsoo te
dwalen / dan met de neerstichevt der jalours-
heyt hem zelven uyt te teeren / ende alle dinck
met droefheyt ende onlust te vermengen? In
somma/niet alleenlijck en kan geen geselschap
noch gheen vereeninghe des levens lustich oft
geduerich zijn zonder my:maer t'volck en kan
noch synen Prince/ noch de dienstknecht synen
Heere/ noch de Heere synen dienstknecht/noch
de dienstmaecht haer Vrouwe/noch de Mees-
ter synen discipel/ noch de vrient synen vrient/
noch de man syn wijf / noch de verhuerder sy-
nen huerder / noch de bywoonder dẽ bywoon-
der/noch de huysgenoot den huysghenoot niet
lange verdragen / ten zy dat sy onder malkan-
deren nu dwalen / nu flatteeren / nu willens
door de vingheren zien / nu met eenich honich
der Sotheyt malkanderen bestrijcken.

*Cucurra is een vo-ghel / die ander vo-gelen eye-ren broet.

Geen ge-zelschap zonder zotheyt.

Zonder zotheyt en kan nie-mant den anderen lijden.

Nu / ick weet dat dit schijnt zeer groot ende
veel te zijne / maer ghy zult grooter dinghen
hooren. Ick bidde u/kan alsulcke iemant lief
hebben/ die hem zelven haet? Zal die met ee-
nen anderen eendrachtichevt hebben / die met
hem zelven oneens is? Zal die iemanden lust
aenbrengen/die hem zelven swaer ende lastich
is?

is ? Dit en zal (meyne ick) niemant zegghen/
ten zy dat hy zotter zy dan de Sotheyt zelve.
Ende nu / ist dat ghy my uytsluyt / en zal nie-
mant den anderen verdraghen maer zal oock
hem zelven stincken/ ende een iegelijck zal van
het syne walghen/ende hem zelven haten.

Want dit quaet heeft de nature (dewelcke
in vele dingē meer is stiefmoeder dan moeder)
in het vernuft der menschen geplant/ voorna-
melijck der gener die wat verstandich zijn/ dat
een iegelijck mishagen heeft in syne dinghen/
ende ander lieden dinghen verheft: waer door
alle gaven ende alle schoonheyt eñ cierlycheyt
des levens verdorven wort/ ende vergaet.

Elck mis-haecht het syne.

Want wat voordeel zal de schoonheyt zijn
(dewelcke een zonderlinge gave der onsterffe-
lijcker Goden is) ist dat sy met stanck besmet
is ? Wat is de jonckheyt / ist dat sy met den
suerdeech der oudelijcker droefheyt verdorven
wordt ? Eyndelijck / wat zult ghy met alle de
gaven ws levens/oft by u zelvē/oft by andere
betamelijck doen (want het en is niet alleen
konste / maer t'is oock het hooft alles doens/
dattet betame watmen doet) t'en zy dat dese
Philautia gheluckichlijck daer by zy / die ick
houde voor myne oprechte Suster : zoo neer-
stich is sy alomme in myne zaken. Ende wat
is zotters dan u zelven behagē ? V zelven ver-
heffen ? Maer wederom / wat zalder lustich
ende aenghenaem/eñ niet onbetamelijck zijn/
dat ghy doet u zelven mishaghende ? Neemt
dese sauce des levens wech/eñ terstont zal den
Orator verkouden met syn Oratie/ de Zan-
ger en zal niemanden behagen met synen sanc/
de Guychelaer zal met synen guychel-sac uyt-
gestooten

Philautia/ bediet eyghen liefde.

gestooten worden/de Poëte zal met de Musis bespot worden / de Schilder zal stincken met syn konste / de Medecyn-meester zal met de medecyne hongher lyden. Ja ghy zult voor ** Nereo Thersites / voor † Phaone * Nestor/ voor ‡ Minerva eē Zoch/ voor welsprekende een onmondich kindt / voor een Borgher een Boer schynen : zoo zeer noodich ist dat een ie-

** Nereus was de alder-schoonste onder alle die voor Troyam quamen: ende Thersites was de alder-onzienste. Nereus. Thersites

† Phaon was de alder-schoonste aller menschen. Phaon.

* Nestor was twee hondert jaer oudt / doen hy voor Troyam quam. Nestor.

‡ Minerva was de Goddinne der Konsten ende Wysheyt. Minerva

geyck oock hem zelven flatteere/ende met eenige pluymstryckinge hem zelven eerst aengenaem worde / eer hy anderen kan aengenaem zyn. Eyndelyck/dewyle het voornaemste deel der gheluckzalicheyt is/ te willen zyn datmen is/alle dit maect int korte myn Philautia/dat niemandt in syne schoonheyt/noch in syn vernuft/noch in syn geslachte/noch in syn plaetse/ noch in syn voornemen ende stant/noch in syn Vaderlant mishagen en heeft. Zoo dat noch den Irlander met dē Italianen/noch die van Thracia is met dē Athenienſen/noch de Scythe met de gheluckige Eylanden en begeert te te wisselen/ Ende/o uytnemende zorchvuldicheyt der natueren/ hoe heeft sy in zoo groote verscheydenheyt der dingen alle dinck gelijck ghemaect. Daer sy wat van hare gaven heeft ontrockē/daer placht sy wat meer eygen liefde te geven:hoewel ic dit voorwaer zottelijc hebbe geseyt/dewyle dit de aldermeeste gave is.

Op dat ick hierentusschen niet en zegge dat geen schoon uytnemende daet aengegrepen en

wort/dan door myn in-geven/ ende dat gheen schoone konsten zonder my gevonden en zijn. Is niet den Krijch de Fonteyne eñ oorspronc aller loffelijcker daden? Eñ wat isser zotters/ dan (ick en weet niet om wat oorsaken) zulcken strijt beghinnen/ waer uyt beyde partijen meer hinders dan voordeels halen. Want de ghene die verslaghen worden / zijn ghelijck de * Megarenses niet gherekent.

Krijch wort uyt Sotheyt aengenomen.

* By de Griecken was een spreeck-woort / de Megarenses en zijn noch de derde noch de vierde / dat is / sy en zijn in gheen ghetal noch niet gheacht. Ende dat spreeckwoort wort gheseyt op menschen / die boven maten onwerdighende ende verachtelijck / ende gheender eere weerdich en waren.

Ende als nu van beyde zijden de gewapende ende yseren spitsen tegen malkander staen/ ende de trommel ten strijde slaet / ick bidde u/ wat nut zijn dan de Wijse/die door het studeeren zijn uytgheteert/ende nauwelijck door het magher ende koude bloedt den adem halen en konnẽ. ‡ Grove ende vette mannen zijn daer noodich / die zeer veel stoutigheyts / ende zeer weynich wijsheyt hebben. T'en ware dat iemandt Demosthenem liever hadde tot eenen Krijchsman: dewelcke den raedt ** Archilochi na-volghende/ heeft (de vyanden nauwe ghesien hebbende) den schilt daer henen geworpẽ/ ende ghevlucht/ alsoo een onbequaem Krijchsman zijnde/ als hy een wijs Orator was.

Wijse tot de Krijch onnut.

‡ Aristoteles meynt/ dat de gene die min verstants hebben/stercker ende stouter zijn : want het grove bloet/ dat overvloedich in de stercke mannen is / vermeerdert de stercte/ende maect het vernuft bot. Ende hierentegen het dunne ende magher bloet maect het lichaem swack ende vreesachtich/ende het vernuft scherpzinnich eñ bevreest.

Archilochus.

** De Lacedemonische hebben Archilochum den Poete uyt haren lande verdreven / om dat hy ergens in een ghe-

gheschrift gheroemt hadde / dat hy den schilt hadde wech ghewoꝛpen ende gevlucht / gelijck oft dat gheraden ware te vluchten / dan in den strijt te sterven.

Maer den Raet (zeggen sy) gheeft veel nuts inden krijch. Dat bekenne ick waer te zijne in den Hooftman / maer dien raedt en moet niet Philosophisch/maer Krijgisch zijn. Wāt dese zoo eerlijcke zake woꝛdt dooꝛ buyck-beesten/ hoereerders/roovers/mooꝛders/acker-liedē/ onverstandige/met soldaten/ eñ dooꝛ dierghelijcken schuym der menschen/gehandelt/ ende niet dooꝛ de Locht-slijtersche Philosophen: dewelcke hoe onnut sy zijn tot allen gebꝛuyc des levens/daer van mach ooc ** Socrates (die alleen dooꝛ de antwooꝛde Apollinis wijs was/ maer niet wijsselijck gheooꝛdeelt) een getuyge zijn/dewelcke/als hy (ic en weet niet wat) zoude opentlijc int gemeyn handelē/is (een iegelijc zeere van belachen zijnde) henen wech gegaen.

Wat volk tot den krijch dient.

** Plato schrijft van Socrates/ dat hy leerde zekere gedaenten ende foꝛmen aller dingen ergens te zijne/waer na alle dingen gheschapen ende ghemaect woꝛden. Dese leere bespot Aristoteles.

Hoewel dat dese man daer in niet zeer onwijs en is/dat hy den by-naem/ Wijs/ niet en bekent/maer Gode dien alleen toe-schꝛijft: eñ dat hy acht/dat een wijs man hem behooꝛt te onthouden van de regieringe der gemeynten: hoewel hy behooꝛde meer vermaent te hebbē/ dat de ghene die int getal der menschen gherekent wil woꝛden/die moet hem onthoudē van wijsheyt. Boven desen/wat heeft den zelven/ als hy beschuldicht was/bedwongen fenijn te dꝛincken/ anders dan de wijsheyt? Want dewijle hy van de Wolcken ende Ideen oft ghedaenten philosopheert / ende de * voeten der

vloeyen meet / ende hem over de stemme der Mugghen verwondert / en heeft hy niet gheleert de dingen die tot het ghemeyn leven dienen. Maer Plato (die een Discipel van desen was / en oock andersins een zeer uytnemende Patroon) staet synen Meester/die in perijckel syns levens was / by: welcke † Plato door 't geruchte des volcx zoo verstoort wert / dat hy nauwe een halve reden uytspreken en konde. Ende wat zal ick zeggen van * Theophrasto? dewelcke voortghekomen zijnde in de vergaderinghe/is terstont stom geworden/ ghelijck oft hy onversiens eenen Wolf ghesien hadde: hoe zoude dese den krijchs volcke in den krijch moedt gegeven hebben? ‡ Isocrates en heeft door de vertsaginghe syns vernufts/noyt derven synen mondt op doen.

⁑ Aristophanes dichtet van Socrate/dat hy de wolcken aenbadt / ende de voeten der vloeyen mat / ende oorsake zochte/ hoe de Mugghe zoo kleyn een Dierken zoo grooten stemme heeft.

† Plato/hoewel hy inde Schole de alder-welsprekenste
was / zoo leestmen nochtans inde beschrijvinghe syns le-
vens/dat hy door t'gherucht en geluyt des volcx zoo ver-
stoort wert/dat hy niet en konde een halve reden spreken.

* Theophrastus was een Discipel Aristotelis / en hadde den naem van wel spreken : nochtans om dat hy niet gheoeffent en was by het volck te spreken/zoo is hy stom ghewe eest als hy den volcke zoude aen spreken.

‡ Isocrates heeft vele Oratien geschreven / maer geene
ghesproken / om dat hy een kleyn stemme hadde ende van
natueren vreesachtich was / ghelijcmen in syn leven leest.

Marcus Tullius de Vader der Latynscher spraken / placht altijts syn Oratie te beginnen met onbetamelijcke bevinge / hoestende gelijck een kint. Ende dit legt Fabius uyt/ dattet een teecken is eens Oratoors die wijs is/en het perijckel verstaet. Maer als hy dat

zeydt/

zeydt / en bekent hy niet openbaerlijck / dat de wijsheyt een verhinderinghe is om alle zaken wel te bedienen? De ghene alsoo verschricken van vreese als sy moeten met woordé strijden / wat zullen sy doen / als de zake met den sweerde gehandelt wort? Ende * nochtans wort de schoone Redene Platonis ghepresen (zoot den

* Dese Redene en schrijft hy niet van herten: maer tot den persoon der Sotheyt merckende / spot hy. Want Erasmus al verre een ander ghevoelen hadde.

Goden behaecht) te weten / dat de Policien zullen gheluckich zijn / ist dat de Philosophen regieren / oft de Regeerders philosopheeren. Ja / ist dat ghy de Historien doorsiet / ghy zult bevinden dat geene Princen schadelijcker gheregeert en hebben / dan als het Rijcke is tot eenigen gevallen / die de Philosophen navolchde / oft hem tot de Letter-konsten begaf. Het welcke (zoo ick meyne) ghenoech kan bewesen worden door de Catones: Van de welcke † de eene de ruste der Borgherlijcker Policien met uptsinnige ende schandelijcke beschuldinghen gequelt heeft: * de ander heeft de vryheyt des Roomschen volcx gantschelijck verloren / dewijle hy die te wijsselijck beschermde. Neemt hier toe oock ‡ Brutos / Cassios / ** Gracchos / eñ oock ⁑ Ciceronem zelve: dewelcke niet min schadelijck en is geweest der Roomscher Policien / dan † Demosthenes der Athenischer. Eñ aengaende * Marcum Antonium / oft wy schoon toe-laten / dat hy een goet Keyser gheweest is (want dat zoude ic konnen krachtelijc anders bewijsen) want hy was om dier oorsaken wille den Borgheren swaer eñ hatelijck / om dat hy zoo zeer philosopheerde. Maer

nochtans op dat wy toelaten dat hy goet ghe-weest is / hy heeft voorwaer der Policie scha-delijcker geweest / zulc eenen sone achterlaten-de / dan hy vorderlijc was met syn regieringe.

† Cato Censorius heeft meer dan tseventich mael an-dere voor het recht beschuldicht : ende hy zelve heeft veer-tich mael beschuldicht ghewueest / ende is altijts ontschul-dich gheoordeelt ghewueest.

* Cato Uticensis terchde Julium Cesarem / dewelcke de vryheyt des Roomschen volcx heeft wech ghenomen.

‡ Bruti ende Cassij doodden Julium Cesarem.

·· Gracchi / Tyberius ende Caius waren twee wel-sprekende mannen / maer beyde oproerich / ende zijn in op-roer ghestorven.

⁑ Cicero heeft Antonium gheterecht tot verderf des Roomschen Rijcx.

† Demosthenes heeft de Athenienses verweckt om te krijgen tegen Philippum den Koninck van Macedonia / het welcke hem qualijck vergaen is.

* Marcus Antonius was oock genaemt Pius (dat is Godtzalich) ende Philosophus / ende was de alderlof-lijckste Keyser / maer was de Vader Commodi / dewelcke de alderschandelijckste Keyser was.

Want den aerdt der menschen / die hun tot wijsheypt begheven hebben / plegen ghelijck in andere dinghen / alsoo oock in kinderen op te brenghen / de alder ongheluckichste te zijn: het welcke (zoo ick meyne) ghescshiet door de voor-sichtichept der natueren / op dat zulc quaet der wijsheypt niet te zeere onder de menschen en verbreyde. Also ist openbaer dat Cicero eenen onaerdighen sone hadde: ende de wijse Socra-tes hadde kinderen die meer der moeder dan den vader ghelijck (dat is sot) waren / ghelijck een niet zeer qualijck en heeft ghescreven.

Wijse lie-den / sotte kinderen.

Maer het ware eenichsins te lijden / waren de wijse mannen alleenlijck tot de ghemeyne ampten als Ezels tot de Luyte onbequaem / waren sy oock gantschelijc tot allen dienst des

leven-s

levens alsoo ondooghende niet. Brengt eenen wijsen man in gasterije/hy zalse door droevich swijgen / oft door lastige vraghen verstooren. Roept hem tot den dans/ghy zult zeggen datter een Kemel danst. Treet hem tot de gemeyne spelen / hy zal zelfs met den aensichte den wellust des volcx verhinderen / ende de wijse Cato zal bedwonghen worden uyt den schouspele te gaen / dewijle hy syn zuer opsien niet en kan afleggen. Ist dat hy inde tsamensprekinge komt/zoo is onvoorsiens de Wolf in de Fabele. Daer iet is te koopē oft te handelen/ int korte/waer iet is te doen zonder t'welc dit dagelijcx leven niet en kan doorgebracht worden/ghy zult seggen dat de wijse man een staec is/ende gheen mensche. Zoo weynich kan hy hem zelven oft syn Vaderlandt oft syne vrienden ergens in voorderlijc zijn/ om dat hy hem in de ghemeyne zaken/des ghemeynen levens niet en verstaet/eñ van het gevoelen des volcx ende van de ghemeyne ordeninge wijt eñ breet verscheyden is. Ut welcke zake hy ooc voorwaer moet gehaet worden / te weten door zoo groote ongelijckheyt des levens ende der hertē. Want wat wort ergens onder de menschen gedaen dat niet vol zotheyt en is/ ende by sotten/ende door sotten gedaen en wort? Ist dat iemant alleen wil hen allen teghen-staen/dien zoude ick raden dat hy * Timonem navolgende/ in eenighe woestijne ginghe woonen/ ende daer alleen syne wijsheyt ghebruycte.

Wijse onnut/hoe.

De Wolf in de fabel/ is een sprekende woort geseyt/wanneer de gene daer men van spreect onvoorsiens in't ghespreeck komt.

* Timon gheergert zijnde in het leven der menschen/is gaen woonen inde woestijne/schouwende aller menschen gemeynschap/zoo dat oock syn graf is door het water der zee vanden lande afgheschoort ende verscheyden.

Maer op dat ick weder keere tot het ghene

dat ick voorghenomen hadde: wat kracht oft gewelt heeft de versteende/eyc-herde eñ wilde menschen in de steden versamelt / anders dan flatteeringe? Want anders niet en wort door de harpe * Amphionis ende † Orphei bediet. ‡ Wat dinc heeft het volc te Roomen / doen sy nu het uyterste versochten / weder ghebracht tot des stadts eendrachtichept? heeft dat een Philosoophsche Oratie gedaen? Neen: maer een lachelijcke eñ kintsche fabele versiert van den buyck eñ de andere leden. Zulcke kracht hadde oock een gelijcke fabele ** Themistoclis van den Vos eñ den Egel. Wat wijse Oratie zoude zo veel vermocht hebbẽ/als de gedichte * Hinde Sertorij vermochte/eñ oock † Licurgi van de twee Honden / eñ des voornoemden ‡ Sertorij van het hayr uyt des peerts steert te trecken? op dat ick swijge van † Minoe/eñ ** Numa/dewelcke beyde de dwase gemeynte/ niet ghedichte-vonden gheregeert hebben.

Amphion

* Amphion is by de Poeeten de Autoor ende vinder der Musijcken/inde welcke hy zoo konstich was/ dat hy met syn Harpe/de zeer harde steenen te hoope ghebracht heeft om de mueren der stadt Thebe te maken. Dat is daerom versiert/ om dat hy een zeer welsprekende man zijnde / de grove ende wilde menschen te dien tijde / die als beesten leefden/tot een menschelijck ende borgherlijck leven ghebracht heeft.

Orpheus.

† Orpheus desgelijcx is zoo konstigen Harpenslagher gheweest/dat hy daer door de wilde dieren/bosschen ende steenen beweecht heeft / ja oock de Helle: ende syn wijf Eurydicen uyt der Hellen heeft weder ghehaelt. Het welcke Horatius uytleyt / dat hy de ongheschicte ende woeste menichte heeft door syn zoet spreken tot een borgherlijck leven ghebracht.

Fabel vã den buyc ẽ leden.

‡ Doen het gemeyn volck te Roome tot oproer ontsteken zijnde/ was vande Regeerders die sy Vaders noemden/ afgeweken/zoo datter scheen nu met der stadt verloren werck te zijne / zoo hebben de Vaders eenen Orator ghenaemt Marcus Menenius Agrippa/tot het volck ge-

nden: dat dewelcke het volck heeft met dusdanigen ge-
chte Fabele wederom tot eenicheyt met de Vaders ghe-
acht. Ten tijde (zeyde hy) doen in den mensche alle de
den niet over-een en quamen gelijck nu / maer een iege-
ck lidt synen raet ende sprake hadde / namen de anders
ben onweerdelijck / dat door haer zorghe / arbeyt / ende
enst / alle dinck voor den buyck ghesocht wert / ende dat
n buyck inden midden gerust was / eñ niet anders dan
toe-ghebrachte wellusten ghebruycte: waerom sy eens
erden / overdroeghen met malkanderen / dat de handen
et en zouden de spijse tot den mont draghen / eñ de mont
et en zoude de ghegeven spijse nemen / noch de tanden de
nomen spijse knouwen noch breken. Ende doen sy alsoo
n buyck wilden door honger temmen / zoo zijn de leden
ve daer mede / ende het gheheel lichaem tot de uyterste
acheyt ende onmacht gekomen / ende daer uyt ist open-
er ghewordden / dat den dienst des buycx niet ledich en
as / als die het bloet (waer by wy leven eñ sterck zijn) in
e de deelen des lichaems zent. Ende met dese Fabel be-
es hy / dat de toornicheyt des volcx tegen de Vaders /
us ghelijck den oproer der leden tegen den buyck / ende
eft de herten der menschen beweecht / ghelijck Linius
schrijft.

Themistocles heeft het volck van Athenen / twelck Themisto-
giericheyt der Overheyt qualijck verdroech / verschrict cles vā het
n oproer / door een dusdanighen Fabel. Een Vosken Vosken
ept hy) was zeer dorstich midden in den Zomer / als de eñ Eghel.
onne zeer heet was / ende gaende in eenen gracht om
ter te zoecken / ist blijven steken in het slijc / die door de
te der Sonne verhart was: eñ daer hebben de Vliegen
gantsche lichaem des Voskens beseten / eñ syn bloet
tgesogen. Dit ziende een Eghel die by gevalle op den
er der gracht voorby ginck / heeft willen het Vosken
hulpe komen / ende begonst de Vliegen met synen door-
en hayre te versagen. Doen badt het Vosken dat hy
Vlieghen niet en zoude versaghen / zeggende: Dese zijn
verzaet van mynen bloede / ist dat ghyse versaecht / zoo
len andere hongerige Vlieghen in hare plaetse komen /
e alle het bloet dat ick noch in mynen lichame behou-
n hebbe / gantschelijck uytzuyghen.

Als Sertorius Iberiam overwonnen hadde / zoo De Hinde
eft hy het ongeschict volck aldus bedrogen eñ ghetemt. Sertorij.
hadde een witte Hinde die zoo tam was dat sy hem
nde als hy riep / ende volchde waer hy ginck: van dese
inde hy dat hem die was van Diana ghesonden / ende
hy daer door van vele dingen geleert wert. Zoo dan /
nneer hy vermoede dat de vyanden quamen / zo veynsde

de hy dat hem dat vander Hinde was te kennen gheghe-
ven/als hem eenige victorie synder Hooft-mannen ghe-
bootschapt was/ zoo verberchde hy de Boden/ende roem-
de dat hem dat vandesonstighe Hinde verkondicht was.
Ende door dese konste heeft hy gemaeckt dat hy van dien
ongheschicten volcke / is als een Godt gheeert gheweest.
Dit verhaelt Plutarchus in het leven Sertorij.

Licurgus Lacon met syn twee hon-den.

† Licurgus de Laconische Prince nam twee jonge Hon-
dekens beyde van den zelven Vader ende Moeder/ ende
bracht die alsoo op/ dat d'een luy ende bratich wert/ende
d'ander een edel Jacht-hont. Ende daer na de Lacedemo-
nische syn volck te zamen gheroepen hebbende/ sprack hy
tot hen aldus: O Lacedemonij/de zeden ende leeringe en
opbrenginghe heeft groote kracht tot de deucht: ende dit
zal ick u openbaer maken. En dit geseyt hebbende/zette
hy in den midden eenen biy-pot/ ende eenen Hase/ en liet
beyde de Honden uyt/doen nam die edel Hont synen loop
na den Hase/ende d'ander vocchde hem by den pot. Ende
als de Lacedemonische noch niet en verstonden wat hy
hier mede wilde / sprack Lycurgus/ zegghende dese twee
Honden zijn beyde van eenen Vader en een Moeder ghe-
komen / maer verscheydenlijck opgevoet zijnde/ is d'eene
een Jager geworden/ende d'ander luy ende bratich. Dit
verhaelt Plutarchus in den boeck vande opbrenginghe.

Sertorij exempel vāde twee peerdts-steerten.

‡ Doen Sertorius tegen Pompeium krijchde / ende de
menichte des Barbarischen volcx den bevele des Hooft-
mans niet genoech ghehoorsaem en was/ zoo heeft hy de-
sen vont gebruyct. Hy riep de gantsche Heyrkracht te za-
men/ende dede daer twee peerden brenghen/ het een zeer
out ende mager/het ander zeer sterck/ende eenen swarten
steert hebbende: ende aen het mager peerdt zette hy eenen
stercken man/ en by het sterc peert een swack manneken.
Ende als hy een teecken ghegheven hadde / begonste die
groote stercke man(ghelijck hem bevolen was, den steert
des mageren peerts met beyden handen grijpende te ar-
beyden om alle de hayren met eenen geweldigen trec uyt
te trecken. Ende daerentegen dat kleyn manneken trock
den steert des stercken peerts /weynich te zamen uyt: en
ten eynde als d'ander te vergeefs arbeyde en hem zelven
swaricheyt aen dede/ en vande andere belacht werr: ende
dese niet kleynen arbeyt terstont het hayr uyt trock/stont
Sertorius op/ende zeyde tot syn volck: Ghy ziet/o mede-
strijders / dat het vernuft meer vermach dan de kracht.
Want vele dinghen die met eenen oploop niet en konnen
overwonnen worden / worden weynich te zamen over-
wonnen. Dit schrijft Plutarchus in het leven Sertorij.

Minos

Minos de Koninck in Creta/ gaf voor / dat hy alle ...en jaren in den raet Jupiters des Vaders toe-gelaten ...t / ende dat hy daer de wetten ende ghesetten haelde/ ...hy den volcke gaf. Dit dede hy om dat de wetten ...men te meer gheacht worden.

Minos.

Als Numa Pompilius de tweede Koninck der Ro-...men vrede hadde met de omliggende landen: vreesde ...at het volck hem zelven zoude tot overdaet begeven/ ...welck te voren door de vreese der vyanden ende des ...ghs ordeninge in eenen reghel gehouden wert. Waer-...hy gheacht heeft dat hyse behoorde te brenghen tot de ...se der Goden/ het welcke een zeer krachtich dinc was ...het ongheleerde ende ongheschicte volck te dien tyde. ...e dewyle hy dat niet en heeft konnen doen zonder ...derlycke vonden/ zoo heeft hy voor-ghegeven/ dat hy ...uhte tot de Goddinne Egeria te rade ghinck / ende ...karen raet Godts-diensten insette/ ende wetten gaf. ...beschryft Livius.

Numa.

...Met dusdanige boerden wert de groote en ...chtichste * beeste (namelyck het ghemeyn ...ck) beweecht. Ende wederom/ wat stadt ...'t opt † Platonis oft Aristotelis Wetten ...ghenomen / oft Socratis leeringhe? wat ...e hevet den ‡ Deciis gheraden/ dat sy hun ...en zouden in den doot gheven? Wat heeft ...uintum Curtium in den kuyl ghetrocken/ ...ers dan ydel glorie? dewelcke een over-...e † Siren is / maer wonderlyck van de ...e mannē verdoemt. Want wat is zotters ...ghen sy) dan uyt eergiericheyt hem zelven ...ucken/ ende het volck smeecken/ met gaven ...ste koopen/ zoo veler Sotten Lof jaghen/ ...e toe-roepinghen hun zelven behaghen/ in ...umphe als een teecken om ghesien te wor-...e/ voor het volck om-ghedraghen worden/ ...allen op de marct staen? Hier toe dient ...de aenneminge der namen en by-namen/ ...e de Godtlycke eere diemen den menschen

De ghemeyne wort door ende met goetdunsken gheregeert.

doet/ eñ dat oock over-boose Tyrannen/ wor-den met openbare Ceremonien Goden ghe-maect. Dit zijn zeer zotte dinghen / ende een ‡ Democritus en is niet genoechsaem om die te belachen. Wie kan't loochenen? Maer uyt

Dit plaeh- se Roome se geschie-den.

dese Fonteyne zijn der stercker Hanssen groo-te daden gekomen / die door zoo vele welspre-kender mannen geschriften tot den Hemel ge-presen ende verheven worden. Dese Sotheyt maect Steden / hier door bestaen de Rijcken/ Overicheden/ Religien/ Raden/ eñ Oordeelen: ende het leven der menschen en is gantsche-lijck anders niet dan een spel der Sotheyt.

Het ghe-meen volc is eẽ groo-te beeste.

* Plato zeydt dat de Sophisten anders niet en leeren dan het gevoelen des gemeynen volcx / &c. ende dat sy alle dinck noemen na der grooter beesten gevoelen/ te weten/ dat sy dat goet noemen daer in die beeste lust heeft/ ende quaet daer in sy gheerghert wort/ ende dat sy van zulcke dingen geen ander reden en geven. Sommige Predikers te desen tijde en zijn desen Sophisten niet ongelijck/ meer leerende dat tot haer gewin dient na het welbehagen des volcx/ dan dat tot de waerachtighe Godtzalicheyt dient Horatius noemt oock het volc een beeste met vele hoofden

Plato. Aristoteles. Socrates

† Plato ende Aristoteles hebben vele vander Policie geschreven. Ende Socrates heeft schoone leeringen ghe-geven/ gelijck dese: Het is beter ongelijck te lyden/ dan t doen. De doot en is niet quaets. Ende de Philosophi en is anders niet/ dan bedenckinghe des doots.

Decij.

‡ Decius een Romeyn / heeft hem zelven door de we vaert des Vaderlandes tot de doot begeven. Want doe hy zach dat het Roomsche Heyr byna verslaghen was zoo heeft hy syn peerdt met sporen stekende tot midde onder den hoop der vyanden door-ghebroken. Dit zel heeft oock daer na syn sone gedaen/ die den zelven nae hadde/ ende daer na syn neve.

Q. Cur-tius.

* Quintus Curtius een edel Romeyn/ heeft oock he zelven door de welvaert des volcx tot de doot beghe Want doen te Roome op de marct de aerde klief eñ o ginck / ende haer Propheten zeyden dat de Helsche G den een offer begheerden / te weten/ dat een zeer ste man zoude daer ghesonden worden / zoo heeft Quint Curtius hem zelven gewapent/ ende is op syn peerdt

se

...en ende in den kuyl getreden. Ende dat gedaen zijnde/ ...plaetse is wederom toe-ghegaen.

... Sirenes zijn dieren inde Zee geweest/ boven hebben- ...e gedaente der jonger vrouwen/ ende onder waren sy ...ischen. Dese waren zoo konstich int zingen ende spelen ...de Harpe ende Fluyte / dat sy door de zoeticheyt des ...sangs/ de Scheep-lieden tot slapen brachten/ ende die/ ... sy sliepen en verdroncken waren/ verslondē. Daerom ...ysses als hy moeste daer voorby varen/ heeft de ooren ...ner mede-gesellen met was gestopt/ om dat sy de Sire... ...s niet en zouden hooren / ende hem zelven dede hy aen ...n mast binden: ende is alsoo ontgaen/ ende daerom zijn ... Sirenes ghestorven/ alsoo sommighe zegghen. Sirenes.

...f Democritus was een Philosooph / die d'alder men-...men leven belachte/ ghelijck het Heraclius beweende. Democritus.

...Op dat ick dan van de konsten spreke/ wat ...eeft doch het vernuft der menschen verweckt/ ...n zoo veel schoone konsten (gelijc sy meynen) ... vinden ende voort te brenghen/ anders dan ...rgiericheyt? Want de menschen die waer-...htichlijck d'aldersotste zijn/ hebben gheacht ...it sy (ick en weet niet wat naem ende faem) ...ogen met zo veel wakens ēn sweetens koo-...rn. Maer hierentusschen hebt ghy zoo veel ...n zoo groot nut des levens vander Sotheyt ...tfangen: ēn (t'welc verre het aldersoetste is) ...yp ghebruyckt ander lieden uytsinnicheyt. Sotheyt heeft alle konsten gevondē.

... Dewijle ick nu den Lof der stercheyt ende ...r scherpsinnicheyt hebbe bewesen mijne te ...ijne: wat/ oft ic ooc bewijse den Lof der voor-...chticheyt mijne te zijne? Maer daer mochte ...imant zegghen/ Ghy mocht met den zelfsten ...rbeyt het * vyer met den water vermengen. ...Maer ick hope dat my oock dit zal gelucken/ ... dat ghy (ghelijck ghy te voren gedaen hebt) ...ny voort met ooren ende herten gonstich zijt. ...Ten eerstē/ Ist dat de voorsichticheyt komt ...yt het gebruyc veler dingen / wien zal de eere

* Water ende vyer strijden teghen malkander/ gelijc ooc voorsichticheit ende Sotheyt.

der voorsichticheyt toe-komen? Den wijsen/
die eensdeels uyt beschaemtheyt/eēsdeels uyt
bevreesheyt syns herten geen dinc en derf be-
ginnē? Oft den sotten/die noch door schaemte
(dewelcke hy niet en heeft) noch door perijckel
(het welcke hy niet en aensiet) van eenige zake
verschrict en wordt? De wijse neemt syn toe-
vlucht tot de boecken der ouder Schrijvers/
waer uyt hy enckel scherpsinnicheyt der woor-
den leert. Maer de sot gekrijcht (zoo ick mey-
ne) waerachtige voorsichticheyt met vele din-
gen aen te gaen eñ te voersoecken. Dit schijnt
Homerus (hoewel hy blindt was) ghesien te
hebben/als hy zeyt/ † De sot bekent ooc tgen
dat gedaen is. Want daer zijn twee dingen di
verhinderen de kennisse der dingen te ghekrij
gen/te wetē schaemte/die het vernuft als me
eenen roock eñ wolcke verduystert / eñ vrees
(dewelcke het perijckel vertoonende) ontrae
groote dinghen aen te gaen. Maer hier va
verlost ons de Sotheyt grootelijcx. Weynig
menschen verstaen tot hoe veel ander zakē da
het nut ende voorderlijc zy hem nimmermee
te schamen / ende alle dinck te dorven bestae
Ist dat de voorsichticheyt hier vore verkiese
die int Oordeel der dingen ghelegen is? hoo
doch / hoe verre zulcke van dese zijn die hu
daer? an beroemen. Ten eersten/ist openba
dat alle menschelijcke dingen twee aensicht
hebben (gelijck ‡ Alcibiades Sileni) die ond
hen zelven ongelijck zijn: zoo dat het gene d
int eerste aenschijn de doot is/het leven zy/z
ghyt inwendich insiet: eñ wederom/tgene d
schijnt het leven te zijn/de doot zy: dat scho
schijnt/ongesien zy: dat rijcke/zeer arm: d

† Dat is/ de sot en wort niet zonder schade wijs.

Alle dinghen hebben twee aensien.

Maer de werelt alle dinc omghekeert.

meerlijck / zeer eerlijck : dat blijde / droevich:
at voorſpoedich/tegenſpoedich : dat vriende-
ijck/vyandelijck : dat gheſont/ongheſont : int
orte / ghy zult alle dinck haeſtelijck verkeert
inden/ zoo ghy Silenum opent.

‡ Silent waren opgherechte beelden die uytwendich Silens.
otlijck waren/ ende binnen Godtlijcke beelden hadden. Alcibias
nde Alcibiades zeyde dat Socrates, alſulcken ghelijck dis.
as/ om dat hy van buyten ſcheen een grof Boer/ maer
an binnen een zuyver Godt.

Iſt dat dit iemanden ſchijnt te Philoſophe-
ijck geſproken te zijne/ wel aen ic zalt grove-
ijcker eñ ſlechtelijcker zeggen. * Wie iſſer die
iet en belijdt dat een Koninck rijck is/ eñ een
nachtich Heere zy? Maer iſt dat hy met geen
oet des verſtandts begaeft en is/ eñ dat hem
heen dinck genoech en is/zoo is hy zeer arm:
Ende iſt dat ſyn herte tot vele zonden is bege-
en/zoo is hy een ſchandelijck dienſtknecht.

* Wie veel heeft die heet ſy rijck/wie een kap aen heeft/
eent ſy ende hout hem voor Geeſtelijck/maer die't in be-
er/daer iſt moeyte/ende arbeyt/ende herten-leet/daerom
aft de Sotheyt de Wijſe/om dat ſy daer henen zien/ver-
ſt daer mede alle vreucht ende zalicheyt : dewijle ſy haer Wijſe lie-
gen van de dingen af wenden/ ende in deſe dingen niet de en heb-
n een fabel oft larve en laten zijn/alſoot doch is/die het ben gheen
n na by aen-ziet/dien heefter een verleyden af/eñ moet ghekijf.
er Salomon roepen : Idelheyt alder ydelheyt : ende der
otten en is geen getal/ eñ deſe Wijsheyt/ja dat weten/
ect hem de weerelt te enge:zoo dat ſy hem aen de tanden
nge/daerom die na veel konſten ende wetenſchap ſtaet/
ect hem zelven moeyte ende arbeyt/zoo Salomon zeyt:
leen in veel weten is veel onmoets:daer teghen/in niet
ſtaen de grootſte ruſte eñ zalicheyt:daerom is dien be-
na dẽ vleeſche/die wel meynt/dan die wel weet. Meni-
meynt wel/eñ laet hem genoegẽ/wiſt hy ſyn verdervẽ/
e ſyn zake zoo qualijc ſtonde/ hy en hadde nimmermeer
te. De Sotten zijn altijt vrolijck/worden out/en laten
n niet aenvechtẽ/ ſy hangen inden waen/haer Marotte
aecht hen/haer wijſe/manieren/eñ alles zeer wel. Sy
ten loot voor zilver : de ſchaduwe voor het eeuwich.

Wie slechts wel meynt/dien is wel. Proxima rebus opsi-
nio. Dese verant'woort eñ beschermt de Sotheyt/als dat
desen wel zy. De Wijse vreesen der Wouden schaduwe/
des Hemels val: Ja vreesen haer / daer dickwils gheen
vreese en is:sy beven voor een ruysschende blat eñ wagge-
lende riet. Alsoo dat Lucianus recht eñ wel heeft ghesept:
De Wijsheyt maect ledich eñ versinnelijc: De onweten-
heyt/kloeck/koen/eñ veerdich. Ja t'gheluck is desen oock
gunstich/ alsoo dat de ervaringe leert/ ende oock veel ge-
meyne spreeck-woorden: Waer weynich verstandts is/
daer is veel geluck. De Vrouwen en zijn geenen Wijsen
gunstich. Den stouten is Venus gunstich/ Niet-wegen/
Wagen/Vaer-wel/Zeyl-wel/Wagen-gewint/ Bisschop
oft Bedelaer. Zoo drucken de Wijse/ ende gaen om als
een Haen die een ey wil leggen: sy en wagens nimmer-
meer/tot dat sy dat gheluck versuymen. Oorsake: Sy en
wagens niet alst tijt is: oft alder-eerst alst geluck voorby
is: Sy hooren het gras wassen. Sy zien het gheluck te na
in den mont/daerom ist hen vyant. Somma/Sotten heb-
ben altijt beter gheluck / dan rechtsinnighe oft gheschicte
menschen/ alsoomen zeyt: De Wijse neemt tien jaer een
wijf/zoo wee doet hem dat kiesen/zo nauwe waecht hy't:
ten laetsten valt hy in den dreck met alle tien/ende wilde
dat hy niemant gheen schade en hadde ghedaen. Dat ziet
men nu dickwils inde weerelt ganckbaer. Zoo vyant is
oock de Wijsheyt der natueren/dewijle sy in eenen enckele
Sotheyt ende duysternisse verdruct is.

Spreeck-woorden van der Sotten

Na dese wijse zoudemen oock in andere din-
ghen mogen philosopheeren:maer het is ghe-
noech dit exempel voort-ghebracht te hebben.
Maer waer toe dient dit? zal iemant zeggen.
Hoort waer toe wy de zake brenghen. Waert
dat iemant den speellieden die eenighe Perso-
nagie in een schouspel spelen wilde/eñ de tijte-
len der Personagien eñ schoubert af-trecken/
ende hunne waerachtighe ende aengheboren
aensichten den aenschouweren toonen / zoud
die niet het gantsche spel verkeeren ende ver-
derven/ende weerdich zijn/als uytsinnich van
eenen yeghelijcken met steenen uyt den schou-
spele gedreven te worden? Daer zoude alsdan

Des weerelts loop een schouspel / ende bacement.

[o]nversiens een nieu ghesichte aller dinghen [v]oort-komen/zoo dat de ghene die weynich te [v]oren een wijf scheen/ nu een man zy: die een [j]onghelinck scheen/nu een out man zy: die een [k]oninck scheen/ nu een verachtelijck mensche [zy]: die een Godt scheen/ nu onversiens een [m]ensche bevondē worde. Maer alsulcke dwa- [li]nge wech te nemen/ is t'gantsche spel te ver- [l]ooren. Dit zelve gedicht ende bedroch is het [g]hene waer door de oogen der aenschouweren [in]-ghehouden worden. Nu/ al het leven der [m]enschen wat ist anders dan een schou-spel/ [w]aer in d'een in de gedaente van dese/ d'ander [i]n de Personagie van dien voort-komt/ ende [e]en iegelijck syn deel speelt/ tot dat sy van den [M]eester des schou-spels wordē uyt de schou- [p]laetse ghelept? Dewelcke nochtans eenen [d]ickmael doet in verscheyden ghestaltenisse [v]oort-komen/zoo dat de ghene die weynich te [v]oren ghespeelt heeft de Personagie van ee- [n]en Koninck met purpur gekleet/ nu de Per- [so]nagie van eenen Dienst-knecht speelt met [g]helapte kleederen. Het zijn wel alle als scha- [d]uwen ende beworpinghen/ maer dit schou- [s]pel en wort niet anders ghespeelt.

[⁂] Sy noemt dit leven een Schou-spel oft Fabel/om dat/ [g]elijck in een schou-spel alle wonder en̄ schimp een eynde [h]eeft/ als ghy de Personagie ende het Mom-aensicht af- [tr]eect: alsoo oock in dit leven/ wanneer ghy den dinge de [P]ersonagie af treect ende inwendich aenziet/ zoo schijnet [h]eel anders dan te voren: Ja alle dinck keert hem omme/ [e]nde ghy vint het contrarie. Wat voor de weerelt groot [sc]hijnt/dat is een grouwel voor Godt. De gantsche wee- [re]lt hangt in de larve ende waen-zicht/ verwondert ende [v]erlaet haer op het uytwendich aenzien.

Zoo my nu hier eenich wijs man (als uyt [d]en Hemel gedaelt) onvoorsiens voor quame/

ende riepe dat dese/den welcken een ieghelijck als eenen Godt eñ Heere verheft/ zelfs gheen mensche en is / om dat hy na der beesten wijse door begheerten beweecht wordt/ende dat hy van de verachtste Dienstknechten is / om dat hy willens zoo vele schandelijcke Heerẽ dient: ende wederom den genen die synen gestorven Vader beweent/ beveelt te lachen / om dat hy nu eerst heeft begonnen te leven/dewijle dit leven anders niet en is dan een doodt : ende den genen die hem van syn edelheyt roemt/onedel ende bastaert noemt / om dat hy verre vander deucht is / dewelcke alleen de Fonteyne der edelheyt is : ende in zulcker wijse van alle de andere sprake : Ick bidde u / wat zoude dese anders maken / dan dat hy zoude uytsinnich ende rasende schijnen? Ghelijcker geen zotter dinck en is/ dan verkeerde wijsheyt / alsoo en isser gheen onvoorsichtigher dinck / dan verkeerde voorsichtichheyt. Want die doet verkeerdelijck / die hem zelven niet en voecht na dat de teghenwoordighe dinghen zijn/noch en wil niet doen na marct-ganck/ noch ten minsten der gasteryen wet en ghedenckt / dat hy drincke oft henẽ wech ga/eñ wil dat het schouspel nu gheen schou-spel en zy.

Hierenteghen betamet dien/die waerachtelijck voorsichtich is / dat hy (dewijle hy een mensche is)niet en wille te wijs zijn boven he[...] ghene dat hem betaemt/ ende met de gantsch[...] menichte der menschen geerne door de vinge[...] ren zie/oft lieflijck mede dwale. Maer dit zel[...] ve (zeggen sy) is Sotheyt. Dat en zal ick nie[...] versaken / zoo verre sy wederom bekennen dat dit is het schou-spel des levens speler[...]

Maer

Maer/ o onsterffelijcke Goden / zal ick't uyt-
spreken/oft swijgen? waerom zoude ick oock
swijghen / dewijle het meer dan waeractich
is? Maer het is moghelijck beter dat ick † de
Musas uyt Helicone roepe/dewelcke de Poë-
ten dickwils om enckel boerden plegen te roe-
pen. So staet my een weynich by/o Jupiters
Dochters/dewijle ick bewijse/dat oock tot de
schoone Wijsheyt / ende (ghelijck sy meynen)
het Kasteel der geluckicheyt geenen toeganck
en is/dan door de Sotheyt. Nu/ten eersten ist
openbaer/dat alle begeerlijcheyt der Sotheyt
eygenschap is. Want met dit teecken wort de
sot van den wijsen onderscheyden/ namelijck/
dat d'een de begheerte/d'ander het vernuft re-
geert: ende daerom scheyden de Stoici alle de
ontroerighe begheerten van den wijsen.

† De Poeten plegen de Musas (dewelcke de Goddinnen der Konsten zijn) aen te roepen/ als sy willen iet beginnen te verhalen oft schrijven.

Maer de begeerten en doen niet alleenlijck
het ampt eens Schoolmeesters aen de ghene
die tot de haven der Wijsheyt arbeyden te ko-
men: maer ‡ plegen oock in alle gebruyck der
deucht / als sporen ende prickels eñ vermaen-
ders tot wel doen te zijne. Hoewel de dobbel
Stoici-Seneca sterckelijck hier teghen staet/
dewelcke gantschelijck alle begeerten den wij-
sen ontneemt. Maer als hy dat doet/zoo ver-
sterft hy het menschelijcke wesen / ende en laet
geenen mensche blijven/maer maect eer eeni-
ghen nieuwen Godt/die noyt en was/noch we-
sen en zal: Ja (op dat ick klaerlijck spreke) hy
maect een marmoren menschen-beeldt / dat
sonder verstant eñ gantschelijck zonder men-
schelijck ghevoelen is. Daerom sy mogen by
hunnen Gheleerden eñ Wijsen blijven (ist dat
sy willen)ende alleen minnen/ende met hem in

‡ Platonis Stadt/ * oft in der Ideen eñ For-
men lant/ oft in de Hoven ** Tantali woonen.
Want wie en soude sulckē mensche niet schau-

‡ De Philosophen/ Peripatetici ghenaemt/meynen dat
de begeerten ende gesintheden daer toe gegeven/ende ons
in-gegoten zijn/om dat wy daer door totter deucht geleyt
ende ontsteken worden. In dese meyninge is oock Cicero:
daerom worden sy hier geheeten/ een Schoolmeester/spo-
ren eñ prickels tot de deucht. Maer de Philosophen ge-
Seneca. naemt Stoici / ende Seneca een van der zelver Secte strijt
sterckelijck daer tegen/ eñ ontrect den Wijsen alle begeer-
ten. Dese meyninge komt met onse Gheloove ende met de
Heylige Schrift over een. Want wy moeten alle vleesche-
lijcke begeerten uytworpen/ende nieu gheboren worden.
Het welcke ooc Seneca heeft als door een wolcke gesien/
eñ dat getreft dan veel jaren onse school Theologi Want
alle onse affectien eñ begeerten zijn boos/ eñ zijn de rechte
sporen ende prickels tot alle quaet/ Gen.6.8. Matth.15.

Platonis stadt. ‡ Plato hadde also de forme eener goeder stadt beschre-
ven/dat niemant dien en heeft willen na volgen. Daerom
zeyt Lucianus spottende/ dat Plato alleen in syne stadt
woont.

* Plato zet oock zekere formen aller dinghen / van alle
Der Formen-lant. materie verscheyden: dewelcke Aristoteles bespot/om dat
nerghens zulcx iet en is.

nerghens zulcx iet en is.

** Tantalus was van de Goden ghestraft / om dat hy
Tantali Hof. hun menschen vlees hadde ter tafelen voorgeset/oft(ghe-
lijck andere zeggen)om dat hy der Goden secreet den men-
schen gheopenbaert hadde/ dat hy zoude by de Helle eeu-
wigen honger lijden/ende nochtans water ende vruchten
zoude aen synen mont hebben/dewelcke van hem vlieden
zouden / als hy die wilde grijpen. Maer dewijle dit een
Fabel is/ ende nerghens en gheschiet/ daerom zeghtmen/
In Tantali Hof/ dat is/ nerghens.

wen ende vergrouwen als een onnatuerlijck
Beelt eēs wonder ende ydel ghesichte die in alle natuer-
rechten lijck ghevoelen is doof ghevorden / ende door
Wysen. gheen begheerte / noch door liefde / noch door
barmhertichheyt meer beweecht en wort / dat
ghelijck oft hy een harde key / oft onbeweech
lijcke steenrootse ware : ende dien gheen dinc
verborghen en is/die niet en dwaelt /maer al
een Lynceus alle dinck door-ziet / alle dinc
stran

rangelÿck overlegt / ende geen dinck en ver-
eeſt / ‡ ende alleen met hem zelven te vreden

‡ Plutarchus zeyt: V zelven zuldy laten ghenoeghen/
t dat ghy leert watter zy van eerbaerheyt ende deucht:
hy zult weeldich zijn in armoede/ende regneren.

s/alleen rÿcke/alleen verſtandich/ alleen Ko-
inck/alleen vry: Int korte/ die alle dinck al-
een is/maer alleen na ſyn oordeel/die na gee-
en vriendt en vraecht / ende zelve niemandts
riendt en is/die hem oock niet en ontſiet zelfs
en Goden den * ſtrop te ghebieden/eñ al wat
n alle het leven geſchiet/verdoemt eñ beſpot/
helÿck oft het uptſinnichept ware. Zulck een
ier is de volmaecte wÿſe menſche. Maer ick
idde u / als de zake met keur-ſtemmen ghe-
andelt werde / wat ſtadt zoude zulcke Ove-
ichept verkieſen willen? oft wat Heyrlegher
oude zulcken Hooftman begheeren? Ja wat
vÿf zoude zulcken man / wat Weert zulcken
aſt / wat dienſtknecht zoude zulcken Heere
venſchen oft lÿden? Wie en zoude niet liever
ebben eenighen / midden upt den volcke der
lderſotſter menſchen/ op dat hy ſot zÿnde/ de
otten regeerde / oft den ſotten ghehoorſaem
vare / ende den genen die hem gelÿck zÿn (de-
velcke zeer vele zÿn) behaechde/die den wÿve
riendelÿck / den vrienden vrolÿck ware / een
uſtich gaſt / een lichtſinnich by-lever ware:
en laetſten / die gheen menſchelÿck dinck en
chte de vreemde van hem te zÿne.

* De ſtrop gebieden/ is zeer ver achten.

† De rechte wÿſe onlÿdelÿc op aerden.

Maer ick hebbe nu lange een miſhagen in
ulcken Wÿſen/daerom wil ick nu voortgaen
ot andere nutticheden. Wel aen dan / oft ie-
nant als upt eenen hoogen wacht-toren om-
ne zage (gelÿck de Poeeten ſchrÿven/dat Ju-

piter zomtijts doet) hoe vele ellendicheden het leven der menschen onderworpen is/ hoe deerlijck ende onreyn de geboorte is/ hoe arbeydelijck de opbrenghinghe/ hoe veel ongeluckx de kintsheyt is onderworpen/ tot hoe veel sweets de jonckheyt is bedwongen/ hoe sware de outheyt/ hoe hardt den noot des doots is: boven desen/ in alle het leven hoe veel kranckheden by hoopen het leven quellen/ hoe veel ongelucken daer staen te komen / hoe veel ongerieffs daer over komt / hoe alle dinck alomme met vele galle vermengt is/ op dat ic vers wijge t'quaet dat de mensche plach den menschen zelve aen te doen: gelijck armoede/ gevanckenisse/ schande/ schaemte/ pijnen/ laghen/ verraderije/ lasteringe/ kijvinge/ bedroch. Maer ick beginne nu het † Zant te meten. Nu/ met wat zonden de menschen dese dingen verdient hebbē/ oft wat toornich Godt hun heeft bedwonghen in dese ellendicheyt te komen / dat en betaemt my nu ter tijt niet te zeggen. Maer zoo wie dese dingen by hem zelvē overdenct/ en zal die niet het exempel der * Milesischer Maechden prijsen/ hoewel het deerlijck is? Ende welcke hebben meest hun zelven de doot aengedaen door verdriet des levens? Hebbent niet die geweest/ die der wijsheyt naest waren? Onder dewelcke (op dat ick hierentusschen de ** Diogenes/ Xenocrates/ Catones/ Cassios/ eñ Brutos verswijghe) ‡ Chiron (doen hy mochte onsterffelijck zijn) heeft van zelfs den doot verkoosen. Ghy ziet nu (meyne ick) hoe het gaen zoude/ waert dat de menschen alomme wijs waren: te weten / datter ander slijck / ende een ander ‡ Prometheus zoude van noode zijn.

† Het zant meten oft tellen / is een dinck doen/ dat onmogelijck is te doen/ want het zant is soo vele/ datter niet gemetē noch ghetelt en kan worden.

* Aulus Gellius schrijft dat de maechden in Milesia groote begheerte hadden hun zelvē te dooden.

** Diogenes ende Xenocrates (gelijc Laertius schrijft) ende Brutos/ eñ Cassius/ eñ Cato (ghelijck Plutarchus beschrijft) hebben hen zelven ghedoot.

* Chiron was om syner rechtveerdicheyt wille begaeft van de Goden/ dat hy mochte eeuwelijck leven: maer hy hadde liever te sterven/ om dattet hem verdroot der dinghen die altijts op eenderley wijse weder quamen.

Chiron.

‡ Van Prometheo is een Fabel/ dat hy eens menschen beelde heeft van leem ghemaect/ ende Jupiters vyer ghestolen/ ende den beelde tot een ziele in-ghegheven.

Prometheus

Maer ic kome elc-een in zoo veel quaets te hulpe/ zomtijts door onwetenheyt/ zomtijts door onbedachtsaemheyt/ zomtijts door vergetenheyt des quaets/ zomtijts door hope des goets/ zomtijts wat honichs in de wellusten vermengende/ zoo dattet hun oock dan niet en behaecht het leven te verlaten/ als het leven hun langhe heeft verlaten/ eñ dat de ‡ Parcen de webbe hebben af-gewracht/ eñ hoe sy min oorsake hebben om leven/ zoo veel te meer lust hebben sy daer toe: Ick swijghe dat hun het leven zoude eenichsins verdrietẽ. Het is voorwaer myn gabe/ dat ghy al-omme ziet oude menschen/ die tot * Nestors oude gekomẽ zijn/ ende nu zelfs geen gedaente van menschen behouden hebben/ qualijck sprekende/ sinneloos/ tandeloos/ grijs/ kael/ oft (op dat ickse liever met Aristophanis woorden beschrijve) sloorich/ krom/ rompelich/ kael/ tandeloos/ zonder geboorte-lit/ ende nochtans zoo groot behagen hebben in het leven/ ende zoo zeere den Jonghelinck spelen/ dat d'een het grijs hayr verwet/ d'ander den kalen kop met aenghesette hayr bedect: dese tanden gebruyckt/ die hy moghelijck van eenighe Zoch ontleent heeft/ een ander deerlijck brandt door liefde van eenich jonck Maechdeken/ daer toe alle Jongelingen

‡ Parcen zijn drij Goddinnẽ/ die het leven der menschen metẽ metter webbe eñ spille.

* Nestors oude/ dat is groote oude/ wãt Nestor was meer dan twee hondert jaer outs doen hy voor Troiam quam

met boeleerſche bootſen te boven gaet. Want dat oude mannen/die nu den grave na by zijn/ ende de oogen gantſchelijck na der aerden gekromt hebben/ een teerder jonc Maechdeken tot een wijf trouwen/ende dat zonder eenighe bruyloft/ceremonien/ ende welc Maechdeken mogelijck oock voor iemant anders was / dit gheschiet zoo gemeynlijck/ dattet bijna gepresen wort. Maer het is oock noch veel luſtiger/ zoo iemandt aenſiet oude wijven / die nu door langen ouderdom verſtorven ende zoo dootachtich zijn/ dat sy ſchijnẽ uyt den grave te komen/ eñ nochtans altijts in den mont hebben: ‡ Het licht is goet/ende noch jonghe-ghelijcke dertelheyt bedrijvẽ / ende als Bocken onkuyſheyt zoecken/ ende eenigen met grooten loon-gehuerden ‡ Phaonem in-leyden / eñ het aen-

‡ Het leven is een licht.

‡ Phaon was een wonderlijck ſchoon ghezelle / ende was van Saphone bemint / maer hy en minde haer niet. Alſoo minnen de oude wijven/ maer en worden niet ghemint/ dan in den buydel.

ſichte gheduerichlijck met verwe beſtrijcken/ nimmermeer van den Spieghel en gaen / den boſch der onderſter ſchamelheyt uyt-rucken/ de verwelckende ende verrotte borſten op-proncken/eñ met liſpender ſtemme de ſwacke onkuyſheyt verwecken/ drincken/ haer in der Maechden-dans vermenghen / minne-brieſkens ſchrijven / etc.

Dese dingen worden beſpot van eenen iegelijcken als over-ſotte dingen/gelijc sy ooc zijn. Maer deſe Quenen behaghen hen zelven/ende leven in grooter welluſt / ende beſmeeren hen zelven gantſchelijck met heunich / te weten/ geluckich zijnde door myn gave. Nu/dien deſe dingen ſpottelijck ſchijnen/die wilde ick dat sy

p hun zelven overdochten/ welc sy beter ach-
n/ het leven door zulcke zotheyt gantschelijc
hesuyckert door-brenghen / oft (ghelijckmen
lach te zeggen) eenen valck zoecken om hem
: verhanghen. Dat nu dese dinghen int ghe-
neyne voor schandelijck gheacht worden/dat
n gaet myne Sotten niet aen / dewelcke dat
uaet / oft niet en ghevoelen / oft ist dat sy iet
hevoelen / tzelve lichtelijck vergheten. Het
naer waerachtelijck quaet/datter eenen steen
p het hooft viele: maer schaemte/schade/on-
ere/lasteringhe/die brengen zoo grooten hin-
er mede/als sy zeer gevoelt wordē. Ist dat sy
iet gevoelt en worden/zoo en zijn sy niet zelfs
uaet. Wat hinder ist/oft schoon de gantsche
veerelt van u schande spreect/zoo verre ghy u
lven prijst? Maer datmen dit doen kan/dat
heeft ende komt alleen door de Sotheyt.

Maer my dunct dat ic Philosophen hoore/
ie my teghen-roepen/zeggende: Maer het is
n ellendich dinck/met Sotheyt bevangen te
jn/te dwalen/ bedrogen te worden/ ende niet
eten. Ja/dat is een mensche zijn:maer ic en
e niet waerom sy't ellendich noemen/dewijls
hy alsoo geboren zijt/alsoo onderwesen/alsoo
eschapen/ende eens iegelijcx gheval zulck is.
Daer en is niet ellendich dat in synen aerde
aet/ ten zy dat mogelijc iemant acht dē men-
he ellendich te zijne/ om dat hy noch vliegen
n kan met de voghelen / noch op vier voeten
aen met de andere beesten/noch met hoornen
hewapent en is ghelijck de Ossen. Maer al-
ulcke zal op zulcker wijse het alder-lustichste
eerdt ongheluckich noemen / om dattet noch
en Grammaticam gheleert en heeft / noch

zoete koecken oft vlaeyen en eet: ende zal den Osse ellendich noemen / om dat hy onnut is tot de Scherm-schole. Alsoo dan/ghelijck een peerdt dat gheenen Grammaticam en kan/ niet ellendich en is/alsoo en is een zot mensche niet ongheluckich/want het komt met syn natuere over een.

Maer wederom dringhen my de scherpsinnighe Disputeerders/zeggende: Den mensche is zonderlinge ghegheven de kennisse der leeringhen/door der welcker hulpe hy het ghene dat inde natuere verkort/kan met vernuft beteren. Maer dat is ghesproken/ghelijck oft het eenichsins der waerheyt gelijck schene/dat de natuere die in de muggen eñ oock in de kruyden ende bloemkens zoo zorchvuldelijck heeft ghewaert/in den mensche alleenlijck zoude gheslapen hebben / zoo dat de leeringhen zouden noodich zijn/ de welcke den gheest ‡ Theutus op het menschelijck gheslachte vertoornt zijnde/ ghevonden eñ bedacht heeft tot groot verderf / ende en zijn niet alleenlijck nut tot geluckichheyt / maer zijn dien alles hinderlyck / om der welcker wille men zeyt / dat sy ghevonden zijn/ghelijck by Platonem wel wort vertoont van den zeer voorsichtighen Koninck/vanden vondt der Letter-konsten. Zoo zijn dan de Letter-konsten met de andere plaghen des men-

‡ Theutus een oudt Godt by de oude Heydenen wort ghenaemt een vinder alles speels/als teerlingen/kaerten/ ende oock de konste der letteren. Dese ghebracht zijnde van den Koninck Thamus/waer toe de letteren daer mede men schreef / nut waren? Antwoorde/ dat sy nut zijn tot versterckinge eñ hulpe der memorie. Maer de Koninck bewees/dat de letteren meer hinderlijck waren der memorien/dewijle de menschen hun daer op verlaten/eñ niet int herte/maer int pampier schrijven dat sy dagelijcx hooren.

menſchelijcken levens in-ghekomen door de
utoren/ daer alle booſheyt komt / te weten/
door de Duyvelen/dewelcke oock daer van den
naem hebben / dat ſy Demones / ghelijck oft
men zeggen wilde Demones/dat is/wetende
genaemt worden. Want het eenvoudich volck
der gulden Eeuwe en was met geene Letter-
konſte gewapent / maer leefde alleenlijc na de
bewweginge eñ ingevinge der natueren. Want
wat was de † Grammatica noodich / doen ſy
alle eenderley tale hadden/eñ niet anders ghe-
ſocht en werdt door de tale / dan dat d'een den
anderen mocht verſtaen? Waer wert * Dia-
lectica ghebruyct / doen daer gheenen twiſt en

† Grammatica is een konſte die recht leert ſchrijven/ ſpreken eñ uytleggẽ.

* Dialectica is een konſte / die leert de zake (daer men van ſpreect) wel beſchrijven / ende deelen ende goede argumenten maken/ende de quade wederlegghen.

was tuſſchen lieden die verſcheydelijc gevoel-
den? Wat plaetſe hadde ** Rethorica/doen nie-

** Rethorica leert de zake wel uytſpreken eñ vercieren.

mant den anderẽ te Rechte en moeyde? Waer
toe zoude de voorſichticheyt der Wetten be-
geert worden / alſſer gheene quade zeden en
waren/ uyt dewelcke zonder twijffel de goede
Wetten gekomen zijn? Sy waren oock Godt-
vreeſender/ dan dat ſy met ongodlijcke zorghe
de ſecreten der natueren/ende de mate/eñ roe-
ringe ende werckingen der geſternten/ende de
verborgen oorſaken der dingen zouden onder-
ſocht hebben/achtende ongeoorloft te zijn/ dat
de ſterffelijcke menſche arbeydt wijs te zijne/
boven tgene dat hem toekomt. Sy en waren
oock noyt zoo uytſinnich iet te onderſoecken
wat buyten den Hemel is. Maer als de zuy-
verheyt der gouden Eeuwe een weynich ver-
viel/

viel/doen zijnder van de boose gheesten (gelijck voorsept is) konsten gevonden / maer niet vele/ en van niet velen aenghenomen/ maer daer na heester der ‡ Chaldeen superstitie wel zeghondert toe-gebracht/ ende de ydele lichtveerdichept der Griecken heeft enckel quellingen der vernuften voortgebracht/ soo dat alleen de Grammatica overvloedich ghenoech is voor een eeuwich vagheyper ende pijninghe des levens. Hoewel onder dese Letter-konsten zijn die alleenlijck in weerden / die het gemeyn gevoelen / dat is / der Sotheyt aldernaest zijn. De Theologi lijden hongher / de Phisici verkouden/ de Astrologi worden bespot/ de Dialectici worden veracht / alleen de medecijnman is vele andere weerdich. Ende onder desen aert hoe een iegelijck ongeleerder/ stouter/ en onbedachter is / hoe hy meer geacht wort: oock by de Princen die goude ketenen dragen. Maer de medecijn-konst (voornamelijc gelijc die nu ghebruyct wort) en is anders niet dan een deelken der pluymstrijckerije / niet min voorwaer dan Rethorica. Na dese wordt den Juristen de naeste (ende ick en weet niet oft de eerste) plaetse gegeven/ der welcker konst ende oeffeninge plegen de Philosophen (op dat icse zelve gheen oordeel en gheve) met grooter eendrachtichept te bespotten / als Ezels konste. Maer nochtans worde na deser Ezelen goetduncken de meeste ende minste zaken ghehandelt. De breede ackers van alsulcke worden noch meer vermeerdert / daer hierentusschen de * Theologus alle de kisten en schrijnen der Godtheyt door-luystert hebbende / wicken knout ende eeuwighen strijt heeft met weechlupsen

‡ De Chaldeen hebben de swarte konste gevonden.

* Theologus die de heylige Schriftuere handelt en voort doet.

[...]ypsen ende kleer-luysen. Alsoo dan/ ghelijck de [k]onsten de gheluckichste zijn/ die der Sotheyt [na]dernaest zijn: zoo zijn die verre de alder-ghe[lu]ckichste / die hun zelven hebben konnē gant[s]chelijck van alle ghemeynschap der Letter-[k]onsten onthouden / ende alleenlijck de nature[n] volghen/ dewelcke in geenen deele kreupel [ee]n is/ ten zy dat wy misschien over de palē der [m]enschelijcker natueren willen komen. De [n]atuere haet geveynstheyt/ ende het wast veel [g]heluckigher dat door gheen konst ghevalscht [e]n is. Wel aen doch/ ziet ghy niet dat onder de [a]ndere dieren de alder-geluckichste leven / die [v]an de leeringhe alder vreemste zijn/ ende door [n]iemandts meesterschap dan door de natuere [g]helept en worden? Wat isser gheluckiger oft [w]onderlijcker dan de Bien/ hoewel dat sy alle [d]e zinnen des lichaems niet en hebben. Wie [h]eeft oyt zoo bequamē maniere van timmer-[k]onst der huysen ghevonden / als dese? Wat Philosophe heeft oyt zulcke Policie ingheset? [H]ierentusschen / om dat het peerdt den men[s]chelijcken gevoelen na by is / eñ met de men[s]chen is komen woonen/ zoo ist oock der men[s]chen ellendichedē deelachtich/ want het sleypt [d]icmael syn ingewāt/ dewijle het hem schaemt [t]e overwonnen te worden: eñ wort in den krijch [d]oorsteken / ende bijt de aerde met den monde [m]et synen opsitter dewijle het zoect te trium[p]pheren: ick geswijge hierentusschen de dwin[g]ende toomen/ ende prickende sporen/ de ghe[v]angheniſſe des stals/ de zweepen/ kluppelen/ [b]anden / ende opsitter: int korte de gantsche [t]ragedie der dienstbaerheyt/ daer toe het hem van zelfs begeven heeft/ dewijle het de stercke
mannen

De Bien geluckich.

mannen na-volghende/te zeer arbeyt om hem over den vyandt te wreken.

Hoe veel meer is het leven der vliegen ende vogelkens te wenschen/die zonder de morgen-zorghe / ende alleenlijck na de beweginghe der natueren leven/zoo verre sy konnen van de listen der menschen. Maer ist dat sy inder muyten ghesloten zijnde / beghinnen der menschen tonghen na te volghen/het is te verwonderen hoe zeer sy van de natuerlijcke lustichheyt afwijcken. Zoo zeer ist allesins vrolijcker dat de natuere gheschapen / dan dat de konste vervalscht heeft. Daerom en kan ic den Gallum Pythagoram nemmermeer genoechsaem prijsen / dewelcke doen hy alleen alle dinc geweest hadde/ Philosophus/ Man/ Wijf/ Koninck/ Onderdaen/Visch/Peert/ Vorsch (ick meyne oock een Spongie) nochtans en oordeelde hy gheen dier ellendiger dan den mensche/om dat alle andere dieren met de eynden der natueren te vreden zijn/maer de mensche alleen arbeydt om buyten de palen synder natueren te gaen. Ende wederom onder de menschen acht hy de ongeleerde veel gheluckiger dan de gheleerde/ ende groote. Ende Grillus en heeft niet weynich wijser geweest dã de raet-rijcke Vlysses/ want hy hadde liever in den zwijnen stal te grunnen / dan met Vlysse zoo veel ongevals onderworpen te zijn. Met dese dunct my Homerus der boerden Vader wel over een te komen/dewelcke alle menschen zomtijts arm eñ ellendich naemt / ende synen Vlyssem / die een exempel der wijsheyt was/noemt hy dicmael benout/eñ zuchtende/maer nergens en noemt hy Paridem alsoo / noch Aiacem noch Achillem.

Alle creature behalven de mensche / met het syn te vreden.

Gallum.

Grillus.

Vlysse.

m. Waerom doch dat? Niet anders dan dat
t schalcke/ ende konstighe Vlysses alle dinck
ede na Palladis raet/ende veel te wijs was/
er verre af-wijckende van de leydinghe der
atuere. Hierom ghelijck onder de menschen
e alder-veerst van de gheluckicheyt zijn / die
n wijsheyt staen/te weten/dewijle sy met het
lve dobbel Sotten zijn / om dat sy menschen
heboren zijnde/ hun conditie vergheten/ende
ecke der onsterffelijcker Goden leven te heb-
en/ende na der * Giganten exempel/ met der

* Gigantes waren twee Reusen met 300 groote hoo-
erdñe/ dat sy hun oock teghen de Goden zetten/ ende dis
t den Hemel drijven wilden.

Letter-konsten te zeer neerstighen krijch voe-
en tegen de natuere : alsoo schijnen die alder-
minst ellendich te zijne / die der onredelijcker
eesten aerdt eñ Sotheyt aldernaest zijn/ende
un niet en onderwinden te ondersoecken dat
oven den mensche is. Wel aen / laet ons be-
ecken oft wy dit oock (niet met Stoische ar-
umenté/maer met een grof exempel) konnen
ewijsen. Isser oock by de onsterffelijcke Go-
en iet geluckigers dan den aert der menschê/
iemen int ghemeyne/zoo ick meyne/met zeer
hoone namen/Ghecken/ Sotten/ Dwasen/
i Narren noemt ? Ick zal een dinck zeggen/
at mogelijck in het eerste aensien zal zot ende
ngeschict schijnen/ maer zal nochtans waer-
chtich zijn. Ten eerstê zijn sy vry vande vree-
e des doots/het welcke by Jupiter geê kleyn
uaet en is. Sy zijn zonder quellinge der con-
cientien. Sy en worden niet verschrict door
e fabulen vande Helsche geesten/noch door de
esichten eñ Nacht-ghespuysen/ noch en wor-
den

den niet ghequelt door de vreese des toekomenden quaets/noch en verlangen niet door hope des toekomenden goets. Somma/sy en worden niet van een verschoort door duysent zorghen/ der welcker dit leven is onderworpen. Sy en worden niet beschaemt / sy en vreesen niet/sy en zijn niet begheerlijck/niet nijdich/sy en hebben niet lief. Ja oock / ist dat sy de onwijsheyt der onredelijcker dieren naerder komen/zoo en zondighen sy zelfs niet/na de ghetuyghenisse der Theologhen.

De Sotten zijn vry van misdoen.

Hier begeere ick dat ghy my overlegt/ o aldersoetste Wijse / met hoe vele zorchvuldicheden uwe herte nacht ende dach ghequelt wort/ ende als ghy alle het ongemack ws levens op eenen hoop verzamelt/ende dan zult ghy eerst verstaen vā hoe veel groot quaet ic myne Sotten bevrijt hebbe. Boven desen/hoe dat sy niet alleenlijck zelve vrolijck en zijn/spelen/zingen/ ende lachen/maer oock allen anderen (waer sy hun oock henen wenden) wellust/boerden/spel ende gelach aenbrengen/ gelijck oft sy door der Goden toelatinge gheordonneert waren / om de droefheyt des menschelijckē levens te vervrolijcken. Waer uyt het oock komt / dat sy (hoewel de eene tot den anderen verscheydelijc is gesint) dese alle even-gelijck als de hare bekennen/begheeren/voeden/ophouden/omhelsen/ende helpen/ zoo hun iet is toe-gekomen/ ende ongestraft al toe-laten wat sy zeggen oft doen. † Ende zoo gantsch en begeert niemant

† Dit ziemen gheschieden in de Honden / welcke de kinderen (van natueren Sot) niet licht en hinderen / als bekennende der natueren eenvoudicheyt.

hun schade te doen / dat oock de wilde dieren

hen

[..]n onthouden van hun leedt te doen door een [..]atuerlijck gevoelen der onnooselheyt. Want [..]zijn waerachtichlijck den Goden heylich/ [..]voornamelijck my: eñ niet t'onrechte en doen [..]hun alle dese eere. Wat? dat sy oock den [..]achtichsten Koningen zoo aengenaem zijn/ [..]t de zommighe zonder dese/ noch eten noch [..]andelen/noch ooc niet een ure zijn en willen. [..]nde sy en achten dese Sotten niet weyniger/ [..]n hun neerstighe Wijse / van dewelcke sy [..]ochtans zommighe/om der eeren wille/ ple-[..]n te voeden. Waerom sy die hooger achten/ [..]t en meyne ick niet onbekent te zijne/ eñ het [..] moet oock gheen wonder schijnen / dewijle [..] Wijse niet en pleghen anders den Princen [..]n te brenghen dan droefheyt/ende op hunne [..]eleertheyt vertrouwende / niet en vreesen [..]mtijdts de teedere ooren met de bijtende [..]aerheyt te schaven: ende de Sotten brengen [..]leenlijck by t'ghene dat sy van allen zijden [..]lesins begheeren/te weten/spot-reden/boer-[..]en/ ghelach/ ende wellust.

De Princen hebbẽ hunne Sotten lieber dan hunnen Raedt/ eñ waerom.

[..] Maer hoort nu ooc dese gave myner Sot-[..]n/ welcke niet en is te verachten/ te weten/ [..]t sy alleen eenvoudich / ende waerseggher[..] [..]ijn. Ende wat is loflijcker dan de waerheyt? [..]ant hoewel het Alcibiadeische spreecwoort [..] Platonem / de waerheyt den wijne eñ der [..]ntschept toe schrijft/nochtans komt alle den [..]of my zonderlinge toe/oock met Euripidis [..]etuyghenisse / die dit treffelijck woordt van [..]s ghescreven heeft / De Sot spreect zotte [..]ngen. Wat een Sot int herte heeft/dat geeft [..] uyt met den aensichte / eñ spreket uyt met-[..]r tonghen. Maer de Wijse hebben twee ton-

ghen (gelijck de zelve Euripides meldet) ende ſpreké met de eene waerheyt met d'ander wat ſy na gelegentheyt des tijts achten bequaem te zijne. Deſer werck is/ſwart wit maken/eñ uyt den zelven monde ‡ beyde kout ende heet

‡ De Fabel-dichters ſchrijven van eenen Satyrus/ dat een wilde dier is/half Gheyte/ half Menſche. Als nu de koude des winters op't alder-geweldichſte was/zoo nam een Huyſman tzelve dier in ſyn huys ter herberge/aldaer zacht eenen in ſyn hant blaſen: hem vragende wat dat bediedde? den welcken antwoorde/om ſyn koude handen te verwarmen. Daer na de tafel ghedect zijnde/zoo blies hy weder in een heete ſchotel moes: Den Satyrus verwonderende/ vraechde waeromme hy dat dede? Hy antwoordde: Om de ſchotel te koelen. Doen ſtont den Satyrus op: Wat hoore ick (ſprack hy) kont ghy dan uyt eenen monde heet ende kout brenghen? met zulcken en ſtaet my gheen ghemeynſchap te hebben. Ende dit zeggende/ginck hy wech.

blaſen/ ende veel anders int herte verborghen houden/ anders met den woorden veynſen.

Nu duncken my de Princen in zoo groot gheluckicheyt nochtans zeer ongheluckich t zijne/ om dat ſy niemandt en hebben daer vai ſy de waerheyt hooren / ende moeten flatteer ders tot vrienden hebbé. Maer iemant moch te zeggen/Der Princen ooren grouwelen va de waerheyt / ende ſy ſchouwen de Wijſe/ on dat ſy vreeſen datter niet iemãt te vry en wer de/die ſpreké derve dat meer waerachtich da vrolijck zy. Het is wel alſoo/de Koningen h ten de waerheyt. Maer nochtans geſchiet d wonderlijck in myne Sotten/ dat niet allee lijck de waerheyt/maer oock openbare laſte woorden van hen ghehoort worden met luſ zoo dat het zelve woort (zoo het uyt eens Wi ſen mondt quame) het leven daer mede ve beuren zoude/maer alſt van eenen Sot kom

ongh

ngheloovelijcke wellust by brengt. Want de
aerheyt heeft een natuerlijcke kracht om te
ehaghen / zoo daer niet by en komt dat ver-
oornt : maer dit hebben de Goden den Sot-
en alleenlijck ghegeven. Byna om der zelver
orsaken wille / plegen de wijven grooten lust
t zulcken aerdt der menschen te hebben / als
e ghene die van natueren tot wellust eñ boer-
en zeer ghenegen zijn. Daerom al wat sy met
ulcke menschen doen / hoewel het zomtijdts
eer dan te ernstich is / zo bediedent sy't noch-
ans spot ende spel te zijne / gelijck der wijven
erdt vernuftich is / zonderlinghe om hare
isdaden te bedecken.

Op dat ick dan weder keere tot de ghelue-
ichept der Sotten / als sy het leven met groo-
er wellust door-ghebracht hebben / zoo ver-
uysen sy recht toe zonder vreese oft ghevoelen
es doots / tot de * Elysij veldē / om der Godt-
alighen eñ ledigen zielen aldaer met hare spe-
en wellust aen te doen. Laet ons nu gaen eñ
enigē Wijsen (wien ghy wilt) met deses Sots
eluc vergelijcken. Neemt nu eenich exempel
er wijsheyt / dat ghy hier teghen moecht zet-
en / te weten / eenen mensche die alle syn kint-
he ende jonge daghen met de Letter-konsten
eeft versleten / ende het aldersoetste deel syns
vens met een eeuwich waken / zorghen ende
weeten verloren / ende oock inde reste syns le-
ens niet een hayr wellusts ghebruyct en heeft /
aer altijts sparich / arm / droevich / neerstich /
em zelven hardt eñ overlastich / den anderen
waer eñ hatelijck gheweest : ende door bleec-
ept / magerheyt / kranckheyt / ende druppen-
e ooghen / veel outheyt eñ grijsheyt voor den

* Elysium is by de Poeeten een plaetse daer de rechtveerdige sielen rusten / na dat sy van den lichame verscheyden zijn.

tijt gekregen: voor den tijt het leven verlaten-de. Maer wat leyt daer aen wanneer alſulcke ſterft/die noyt gheleeft en heeft. Hier hebt ghy het ſchoon beeldt eens wijſen Mans.

Maer hier roepen wederom de † Stoiſche Vorſchen teghen my/zeggende: Gheen ellen-

† Hy noemt de Stoiſche Philoſophen/ Vorſchen/ om dat ſy altijts teghen-roepen met argumenten. Origenes ende Hieronimus verſtaen by de Egyptiſche Vorſchen/ der Sophiſten laſtighen ſnater.

digher dinck dan uytſinnicheyt. Ende uytne-mende Sotheyt is de uytſinnicheyt alder-naeſt. Want wat is uytſinnicheyt/anders dan dwalinge des hertē? Maer deſe dwalen gant-ſchelijck. Wel aen/laet ons ooc dit Argument breken door der Muſen byſtant. Sy ſpreken wel ſcherpſinnichlijck. Maer gelijck ‡ Socra-tes in Platone leert / uyt een gedeelde Venus twee/ende uyt een gedeelde Cupido twee ma-kende: alſoo behoorden deſe Sophiſten de uyt-ſinnicheyt van uytſinnicheyt te ſcheyden / zoo verre ſy willen ſchijnen wel by hunne zinnen te zijn. Wāt alle uytſinnicheyt en is niet terſtont ellendich: want anders en zoude Horatius niet gheſeyt hebben/ Oft bedriecht my de lief-lijcke uytſinnicheyt? noch Plato en zoude de uytſinnicheyt der Poeeten / Propheten / ende Boelen niet onder het voornaemſte goet des levens ghetelt hebben: noch * de Prophetersse en zoude den arbeyt Enee niet uytſinnich ghe-

‡ Phedrus wordt by Platonē gheſtraft/ om dat hy vā de lief-de ſpreken-de/ de zel-ve en be-ſchreef/ noch recht en deelde. Want om wel van een zake te ſpreken/ zoo moet-men ſe dee-len zoo ſy niet gants eenerley en is.

Sibylla.

* Die zeyt aldus: De ontſinnicheyt helpt den arbeyt lij-den: want ontſinnicheyt noemt ſy alle dat onmatelijck is/ wat vā dat ſpreecwoort komt/Men mach ontſinnich zijn.

naemt hebben. Maer daer is tweederley aert der uytſinnicheyt: te weten een / welcken de

wraeck-

rzaeckgierige ** Tiere upt der Hellen opwor-
en/ als sy door't worpen haerder slangen/ ee-
ghen bloedighen krijch/ oft onverzadelijcke
zeltgierichept/ oft schandelijcke ende onghe-
orlofde liefde/ oft moordinghe der Ouderen/
t onkupschept met maechschap / oft kerck-
oof / oft eenige andere diergelijcke plaghe in
r menschen herten brenghen : oft als sy het
ndighe herte met furien ende fackelen der
erschrickinge beroeren. Maer daer is eenen
rt der uptsinnichept wijt vã desen verschep-
n : te weten / die van my komt / ende dese is
ven alle dinck te wenschen. Dese is / zoo
anneer eenige lustige dwalinge des gemoets
t herte van de benoude zorgen verlost / ende
et menigerley wellust besmeert. Dese dwa-
ghe des ghemoets wenscht ‡ Cicero (schrij-
nde tot Atticum) als een groote gave der
oden/ te weten/ om dat hy zo grooten quaet
et en zoude ghevoelen.

‡ Cicero nam dat zoo ter herten / dat de Triumviri ty-
nnije bedreven/ dat hem zommighe achteden uptsinnich
zijne. Ende hy antwoordde/ dat hy gantschelijck ghe-
elde: ende wenschte hem zulcke dwalinge des gemoets/
dat hy mochte vry zijn van het gevoelen zulcx groots
aet. Alsoo is oock by Euripidem Aiax droevich/ dat hy
n der dwalinge des ghemoets was genesen/ ende Phe-
s by Senecam/ ende een Griecx man by Horatium.

Ende die Argivisch-man en ghevoelde niet
ualijck/ dewelcke zoo uptsinnich was/ dat hy
heele dagen alleen zat in de schou-plaetse/
chende/ de handen klappende/ ende vrolijck
nde / om dat hy meynde dat daer wonder-
rke spelen ghespeelt werden / hoewel daer
ntsch niet ghespeelt en wert : ende in andere
ndelinghen des levens droech hy hem wel/
as vrolijck den vrienden/ eñ vriendelijck den

** Tieren zijn drie Goddinnen by de Poetẽ/ die alderley quaet maken den menschen tot straffe ende haer hayr zijn slanghen.

wijve/ende konde den dienstknechten verghe- ven / ende de uytsinnicheyt in het breken der Flessche niet toonen. Als dese door de hulpe der vrienden ende medecijnen was van syn kranckheyt ghenesen/ eñ tot hem zelven gantschelijck ghebracht / zoo heeft hy aldus syne vrienden bekeven: O vrienden / ghy hebt my (zeyde hy) niet gedorven/ghy en hebt my verdorven/dewijle my de wellust alsoo is afgedronnesen/dewijle my de wellust alsoo is afgedrongen/ ende de zeer aenghename dwalinghe des ghemoets door gewelt benomen. Eñ te rechte zeyde hy dat/want sy dwaelden zelve/eñ hadden zelve het nies-kruyt meer van noode om de herssenen reyn te makē/dewijle sy achteden dat zoo geluckige ende lustighe uytsinnicheyt moeste gelijck eenich quaet met dranken uytghedreven worden.

Hoewel ick dit voorwaer noch niet besloten en hebbe / oft alderley dwalinghe der zinnen/ oft des ghemoets uytsinnicheyt is te noemen. Want zoo iemandt met duystere oft loopende oogen / eenen Muyl voor eenen Ezel aensage/ oft zoo iemant eenige ongeleerde ende ongheschict carmen oft veersken voor de alder-gheleertste achtede ende prese : dese en zoude niet terstont schijnen uytsinnich te zijn. Maer zoo iemant niet alleenlijck met zinnen/ maer oock met den oordeele syns herten dwaelt/ende dat geduerichlijck eñ boven gewoonelijcke wijse/ dese zal eerst schijnen der uytsinnicheyt na by te zijne : ghelijck als iemant eenen Ezel hoort krijten / meynt dat hy wonderlijcken zoeten zanck hoort : oft als een arm mensche/die van de alder-verachtelijcxste afkomste is / meynt dat hy ‡ Cresus de Koninck van Lydia is.

‡ Cresus was de alder-rijckste Koninck/ dē welckē nochtans Solō met een wilde oordeelen den alder geluckichstē te zijn/ eer hy (zeyde hy) hoorde dat hy geluckichlijc gestorven ware.

Maer indien desen aert der uytsinnicheyt (ge-
ict ghemeynlijck gheschiedt) tot wellust hem
rect ende geneycht is/zoo en komt daer geen
leyne vrolijckheyt van beyde den ghenen die
aer mede bevangen zijn/ eñ oock die het aen-
nercken / eñ nochtans daer mede niet uytsin-
ich en zijn. Wāt desen aert der uytsinnicheyt
rect hem veel wijder dan de ghemeyne man
erstaet. Maer de uytsinnige bespot den uyt-
nnigen / ende brengen malkanderen lust aen.
Eñ ghy ziet dicmael dat de meeste uytsinnighe
en minderen zeer bespot. Maer een iegelijck
s zoo veel te gheluckiger hoe hy op menigher
ijse dwaser is / na het oordeel der Sotheyt/
oo verre hy in dien aerdt der uytsinnicheyt
lijft/die eygentlijck onse is/dewelcke hem zoo
ijt strect / dat ic niet en weet oftmen uyt den
antschen getale der menschē iemant kan vin-
en/die t'aller stonde wijs is/ende niet met ee-
ighen aert der uytsinnicheyt bevangen en is.
oewel dit onderscheyt daer alleenlijck / die
en kauwoorde ziende / meynt dattet een wijf
s/desen noemē sy uytsinnich/ om dat hem het
ene dunct te wesen / dat niet vele en geschiet.
Maer als iemandt sweert dat syn wijf (die hy
et velen gemeyn heeft) meer dan *Penelope
/eñ hem zelven (gheluckichlijc dwalende) daer
boven matē behaecht/dese en wort van nie-
ant uytsinnich ghenaemt/om dat sy zien dat
t den manne alomme gemeynlijck geschiet.
Tot dese orden behooren oock die het jagen
r wilder dieren boven alle dinc zetten / ende
ggen dat sy ongeloovelijcken wellust schep-
en/als sy het stinckende gheluyt der hoornen
ooren / ende de huylinghe der honden. Ick

* Penelope was een zeer kuysch wijf.

Wellust tot jagen.

meyne oock als sy der honden dreck riecken/ dattet hen kanneel schijnt. Boven desen/ wat grooter behagen ist hun / zoo wanneerder een wildt is te verscheuren ? Ossen ende Weders mach het gemeyn volck verschoren : maer een wildt en is niet gheoorloft van een ghesneden te worden anders dan van den Edelen. Dese snijdent met blooten hoofde/ende ghebouwen knien / ende met een sweert daer toe gheordineert (want het en is niet geoorloft met allerley sweert tzelve te doen) met zekere ghebeerden/ende zekere ordeninghe in zekere leden religieuselijc van malkanderen. Hierentusschen verwondert haer de omstaende stil-swijgende menichte / ghelijck oft een nieu heylich dinck ware/ hoewel sy dit schou-spel meer dan duysentmael ghesien heeft. Dien het nu gheluckt van den wilde wat te smaken / die meynt dat hy niet weynich edelheyts gekregen en heeft. Hoewel sy dan door gheduerich jagen/ eñ eten des wilts niet anders en verkrijgen / dan dat sy byna tot wilde dieren veraerden/ nochtans meynen sy dat sy een Koninclijck leven leyden.

Eñ dese zijn den aert der menschen zeer ghelijc/ die daer branden met onverzadelijcke begeerte tot timmerē/ nu het ronde tot vierkāt/ nu het vierkant tot ront veranderende : ende sy en hebben noch eynde noch mate / tot dat sy tot de uyterste armoede gekomen zijnde / niet meer en hebben om te wooné/noch om te eten. Wat ist dan ? sy hebbē hierentusschē zommige jaren met zeer groote wellust door-ghebracht.

Wellust tot timmeren.

Dese duncken my aldernaest te zijne / den ghenen die met nieuwe konsten arbeyden de gedaenten der dingen te veranderen/ eñ beyde te wa-

te water eñ te lande een vijfste essentie jaghen. Dese worden zoo zeer door de zoete hope aengehouden/dat hun nimmermeer noch arbeyt/noch kost en verdriet/ende dat sy met wonderlijcken vernufte altijts wat bedencken / waermede sy hun zelven moghen wederom bedrieghen/eñ hun zelven de schade aengenaem maken/tot dat sy't also na verteert hebben/dat sy nu niet en hebbē om een ovenken te bereyden. Ende nochtans en houden sy niet op behaechlijcke droomen te droomen / andere menschen na haer vermoghen tot dezelve gheluckicheyt moedt ghevende. Ende als sy nu gantschelijck van alle hope berooft zijn/zoo hebben sy nochtans een reden die hun troosts genoech geeft: Namelijck / in groote dingen ist ghenoech den wille te hebben. Ende dan legghen sy de schult op de korthevt des levens / het welcke niet lanck ghenoech en is tot zoo grooten zake. Alkemisten.

Van de Teerlinckspeelders twijffel ick/oft sy in onse Collegie moetē toe-gelaten worden. Maer nochtans ist een zot eñ spottich schouspel / zoo wanneer wy zommighe zien die zoo zeer daer toe begheven zijn / dat hun terstont het herte springt eñ klopt/ zoo haest als sy het ghelupt der teerlinghen hooren. Daer na als sy (altijts door hope des ghewins ghetrocken zijnde) van alle hun goet schip-breucke lijden/ het schip aen der teerlingen-rootse ghestooten hebbende (dewelcke veel vreeselijcker is dan † Malea) ende nauwe naert en ontswemmen/ zoo bedrieghen sy een iegelijck liever / dan den

† Malea is een voor-gheberchte in de Laconische zee/ by den welcken het zeer zorgelijc is te varen/ zoo dat daer van een spreeck-woort is by de Griecken / Als ghy Maleam voorby gaet/ zoo vergheet uwe huys-ghenooten.

winner / te weten / op dat sy niet en schijnen
lichtveerdighe mannen te zijne. Wat? als sy
nu out zijnde/eñ qualijck ziende/oock met gla-
sen oogen spelē? Ten laetsten/als nu het alder-
rechtveerdichste flederczijn/de aderen der han-
den heeft verdorven / zoo hueren sy oock met
loon eenen Stadthouder/die voor hen de teer-
lingen int bert worpt. Het teerlinck-spel waer
wel een lustich dinc/ten ware dat het gemeyn-
lijck in een raserye plach te verkeeren / eñ als
dan en gaet het niet meer myn/ maer der * Fu-
rien aen.

* Furie/ zijn Helsche Goddinnen die de menschen straffen. Muyl-stooters.

Maer zonder twijffel/dē aert der menschen
is geheel van onsen gheslachte/die lust hebben
om miraculen eñ onnatuerlijcke wonderlijcke
leugenen te hooren oft te vertellen / ende nim-
mermeer verzaedt en zijn van zulcke fabulen/
als eenige wonderlijcke dingen verhaelt wor-
den van ghesichten / van nacht-gheesten / van
bockel-mannen/ van kabouters/ van Helsche
zielen/eñ duysent dierghelijcke miraculen: de-
welcke hoe sy verder vā de waerheyt zijn/ hoe
sy liever gelooft/ende lustiger om hooren zijn.
Ende dese dinghen en zijn niet alleenlijck zeer
bequaem om het verdriet des tijts te verdrij-
ven/maer dienen oock tot gewin/zonderlinge
den Priesteren ende Prediker-monicken.

† verkeert betrouwē op dienst der Heylighen.

† Dese zijn oock dien na by / die wel eenen
sotten/maer nochtans eenen lustigen waen eñ
ghevoelen hebben/dat sy/zoo wanneer sy eeni-
gen houten oft gemaelden ** Polyphemischen
Christoffel aengesien hebben/in dien dage niet
en zullen vergaen: oft dat de gene die een ghe-
schilderde S. Barbara met zekere woorden
gegroet heeft/zal gesont weder komen uyt den
krijch:

** Polyphemus was een groot ongheschickt eñ wreedt

rhch: oft / die Erasmum heeft zekere dagen met zeker wassen keerskens ende zeker gebedekens aengesproken / zal in korten tijde rijck worden. Sy hebben oock eenen Joris gevonden / als eenen anderen Herculem eñ Hyppolitum / des welcken peert met spangen ende bossen zeer religieuselijck verciert / sy byna aenbidden: ende ondertusschen met eenige nieuwe gave hem goet doen: by des welcken koperen helmet te sweeren / men gantsch voor een Koninckl ijcke daet achtet.

Keuse / waer van de Poeten schrijven. S. Joris Legende schijnt wt de historie Herculis eñ Hyppoliti genomen te zijn.

Maer wat zal ick van de ghene zeggen / die hun zelven zeer lustichlijc flatteeren met versierde vergevingen der zonden / eñ de lancheyt des Vagevyers als met een veergelas meten / de eeuwen / jaren / maenden / dagen / ende uren / als in eene Mathematische Tafel zonder eenige twijffelinge tellende. Oft vande gene die op eenige tooversche teeckenkens ende ghebedekens (die eenich Godtzalich bedriegher / het sy tot synen lust / oft tot syn ghewin ghedicht heeft) betrouwende / hun zelven alle dinck beloven / goet / eere / wellust / verzaetheyt / eeuwelijc voorspoedige gesontheyt / lanc leven / jeuchdelijcke outheyt / ende ten eynde in den Hemel de plaetse alder-naest Christum / dewelcke sy nochtans niet en willen hebben dan zeer late / dat is / als hun de wellusten deses levens (die sy noch als metten tanden tegen-houdẽ) tegen haren wille verlaten: laet dan de Hemelsche vreucht komẽ. Hier acht nu iemant (ic meyne een Koopman / Krijchsman / oft Richter) dat den gantschen poel syns levens door een penninckxken twelck hy uyt zoo veel roofs wech worpt / gesuyvert is / ende meynt / dat zoo vele

valsche

valsche eeden/zoo veel onkuysheden/zoo vele dronckenschappen / zoo vele kijvinghen / zoo vele dootslaghen/ zoo vele bedriegherijen/ zoo veel onghetrouwichept / zoo veel verraderije versoent wort / ja alsoo versoent wort / dattet hem gheoorlost zy nu van nieus aen tot een nieuwe weerelt der boosheyt weder te keerē.

Ende wat isser zotter / ja wat isser geluckigher/dan de ghene/die de veerskens der zeven Psalmen alle daghe lesende / hun zelven meer dan de opperste gheluckichept beloven? Ende men ghelooft dat dese tooversche veerskens S. † Bernhardo getoont zijn van eenen Duyvel die wel kluchtich was / maer meer lichtveerdich dan listich / nochtans is den armen Duyvel konstelijck bedroghen gheweest:ende dese dingen die zoo zot zijn/ dat ick zelve byna my daer van schame / worden nochtans ghepresen / eñ dat niet alleenlijck van den gemeynen man/maer ooc van de Leeraers der Religie. Wat nu? Dienet niet tot dit zelve/dat een iegelijck Lant eenen zonderlingen Sant hem zelven toe-eygent/ ende dat sy eenē iegelijcken wat zonderlincx toe-deelen/eñ eenen ieghelijcken synen zonderlijcken dienst toe-schryven: zoo dat d'een de pijne der tandē helpt/ d'ander den wijven int baren voorspoedichlijc bystaet: dese/

† Daer is een Fabel van Bernhardo / dat de Duyvel hem teghen-komende / roemde dat hy zeven veerskens wiste in de Psalmen Davids : zoo wie die alle daghe lase/ die moeste in den Hemel komen. Maer als Bernhardus die begheerde te weten / zoo weygherde de Duyvel die te zegghen. Waerom Bernhardus antwoordde : Wel aen het en zal u niet baten / ick zal alle daghe den gantschen Psalm-boeck uyt lesen/zoo en zal ick de zeven veerskens niet missen. De Duyvel dan vreesende voor zoo groote deucht / heeft liever de veerskens ghetoont.

ise/gestolen dingen weder geeft: een ander in
chip-breucke te hulpe komt: d'ander de kud-
t beschermt/ende alsoo voort van de andere:
want het waer zeer lanck al te verhalen.
Daer zijn zommige die in vele dingē macht
hebben/ voornamelijck/ de Godt-barende
Maecht/der welcker de ghemeyne man meer
e-schrijft dan haren Sone. Maer wat bid-
den de menschen eyndelijck van dese Santen/
an dat tot Sotheyt dient? Wel aen doch/on-
er zoo vele * Anathemata Op-hangselen/
daer van ghy zommige Tempelen/wanden
nde ghewelften vol ziet/hebt ghy oock opt ie-
mant ghesien/die de Sotheyt ontgaen zy/die
ock een hayr is wijser ghewoorden? D'een is
hesont uyt-geswommen: d'ander is/van den
vyant doorsteken zijnde/levendich blevē. Dese
(dewijle d'andere streden) niet min ghelue-
chlijck dan sterckelijck ontloopen. Een an-
er aē de galge geknoopt zijnde/is door eenich
vyants gonste (die der dieven vrient is) afghe-
vallen/om dat noch meer zoude zommige die
ualijck met goet geladen zijn/ontladen. Hier
heeft een de ghevanckenisse gebroken/ende is
ntloopen: daer is een teghen des Medecijns
danck vande kortsen genesen: ginder heeft een
en doot ontgaen/dien gedronckē fenijn door
en eers is geloopē/en is hem niet hinderlijc/
maer vorderlijck geweest/ende dat met gheen
groote vreuchde des wijfs/die den arbeyt eñ
kost heeft te vergeefs gedaen. D'een heeft den
wagen om-geworpen/ende de peerden gesont
thuys ghebracht: d'ander is/door eenen val
onder-ghedruct zijnde/levendich bleven: een
ander van des wijfs man bevonden zijnde/is

* Anathemata/is het ghene datmen op-hangt/tot een gedichte/als Gode geoffert: t'zy beelden van menschē/schepen/&c. tot een dancksegghen der verlossinghe uyten perijckel.

ontguychelt: maer niemant en zeyt danc/ dat hy van Sotheyt is verlost geweest. Zoo zeer zoet een dinck ist onwijs zijn/ dat de menschen liever alle dinck af-bidden dan de Sotheyt. Maer wat trede ick nu in dese Zee der superstitien? Wanneer ick ooc hondert tongen hadde eñ hondert monden / ende een yseren stemme/ zoo en konde ick aller Sotten gedaenten/ ende alle namen der Sotheyt niet verhalen: soo seer vol is aller Christenen leven van allen zijden vol zulcker uytsinnicheyt : dewelcke nochtans de Priesters niet ongewillichlijc toe en laten eñ voeden / wel wetende wat grooter gewin hier uyt plach te wassen. Zoo nu onder dese dingen eenich hatelijck wijs man opstonde / ende hier toe zeyde het ghene dat waer is: Ghy en zult niet qualijck sterven / ist dat ghy wel leeft: Ghy versoent uwe zondẽ/ ist dat ghy tot den penninck/ welcken ghy geeft/ oock doet goede daden/ tranen/ waken/ bidden/ ende vasten/ eñ de gantsche ordeninghe ws levens verandert. Desen Sant zal u gonstich zijn/ ist dat ghy syn leven na-volcht. Ist dat (zegghe ick) eenich wijs man teghen dese ende diergelijcke dingen roept/ ziet uyt wat grooter geluckicheyt/ ende tot wat grooter beroerte hy de herten der menschen onvoorsiens zal trecken?

Begraefsenisse. Tot dit Collegie behooren oock de gene/ die al-noch int leven zijnde/ zoo neerstelijc te ordineren met wat pomperije sy willen ten grave gedragen zijn/ dat sy oock by name verklaren/ hoe veel Fackelen/ hoe veel Roudragers/ hoe veel Zanghers/ hoe veel Roumakers sy daer willen by hebben/ even-gelijck oft sy eenich gevoelen deses schou-spels zouden hebben/ ende

ghelijck

gelijck oft de gestorvenen zouden beschaemt worden / zoo hee lichaem niet prachtelijck begraven en werde: eñ met gheen ander neersticheyt/ dan gelijc oft sy * Ediles gemaect waré/ ende spelen oft spijse wilden voortbrenghen.

Voorwaer/ hoewel ick haestich ben/ zoo en kan ick nochtans niet swijghende die voorby gaen / die (hoewel sy niet en schillen van den alder-verachtsten hant-wercker oft vuyl ghewin-soecker) nochtans hun zelven wonderlijc flatteeren met den ydelen Tijtel der Edelheyt. D'een rekent syn geslachte tot Eneam / d'ander tot Brutum/ een ander tot Arcturum. Sy toonen al-omme ghegraven / ende geschilderde beelden der Ouderen. Sy tellen haer oude Grootvaders/ ende derde Grootvaders/ ende verhalen oude by-namen: hoewel sy zelve niet veel min en zijn dan een stomme beelt/ eñ byna argher dan de teeckenen die sy toonen. Ende nochtans leven sy een gantsch geluckich leven door dese zeer zoete * eyghen-liefde. Ende daer zijn ooc menschen die even zoo zot zijn/ eñ hun over dit beestelijck geslachte als over Goden verwonderen. Maer wat spreke ick van eenen oft oft twee/ al oft dese eyghen-liefde niet al-omme zeer vele menschen wonderlijcken gheluckich en maecte? Want daer isser / die hun zelven duncken laten dat sy de schoonheyt van Nireus hebben/ hoewel sy mismaeckter dan een Simme zijn: een ander vindt ghy/ die zoo haest als hy dry linien heeft met den circkel getrocken/ gantschelijc meynt dat hy ‡ Euclides is. Een ander / die als eenen Ezel aen de Liere is/ eñ niet vat en zingt dan eenen Hane/ meynt nochtãs dat hy * Hermogenes is. Dat

is

* Ediles/ waré mãnen verordineert om de gemeyne spelen te besorgen/ ende in sommige feesten vleesch wt te deelen.

* Philautia.

† Nireus was d'alderschoonste voor Troye.

‡ Euclides is de Leeraer der Geometrie.

* Hermogenes was een sonderlinge konstenaer in ghesange.

is oock eenen zoeten aert der uytsinnicheyt in vele menschen/ die niet anders en roemen van alle de gaven die daer zijn in de ghene die hen aengaen/ dan oft sy hare eygen waren. Zulcks was de twee-mael gheluckighe rijcke man by Seneca/ dewelcke als hy een Historiken soude vertellē/ hadde dienstknechten bereyt/ die hem zouden de namen in ghedachtenisse brenghen: ende hoewel hy zo swaer was/ dat hy nauwe en leefde/ en zoude niet ghetwijffelt hebben in der vuyst-kamperen strijdt te gaen/ hem daer op betrouwende/ dat hy binnē synen huyse vele uytnemende stercke dienstknechten hadde.

Nu / van de Leeraers der vrijer konsten/ wat noot ist daer van te verhalen? Want desen allen komt de Egypten liefde eygentlijck toe: Ja/ zoo zeer datter zijn/ die liever van hun Vaderlijcke Erve wijcken / dan van hun versnuft: maer zonderlinghe den * Comedi-speelders/ Zanghers/ Oratoors ende Poëten/ der welcker een ieghelijck hoe hy ongeleerder is/ zoo veel te hooveerdichlijcker hem zelven behaecht/ roemt/ ende verheft. Ende sy vinden zulcke toehoorders/ ghelijck sy Meesters zijn: Ja/ hoe een iegelijck ongheschicter is/ zoo veel te meer prijsers krijcht hy / gelijck alle slimste dingen altijts den meesten hoop behagen/ om dat den meesten hoop der menschen (ghelijck voorseydt is) der Sotheyt onderworpen is. Daerom dewyle de ongheleertste hem zelven meest behaecht / ēn van den meesten hoop der menschen verheven wordt/ waerom zoude de zelve/ de waerachtige gheleertheyt liever hebben / dewelcke ten eersten zoude veel kosten/ daer na hem stinckender ende verachtelijcker

maken / ende ten laetsten zeer luttel menschen behaghen?

Ende nu zien ick dat de natuere niet alleenlijck eenen iegelijcken mensche syne zonderlinge/maer oock eene iegelijcke Natie/ ende byna eene iegelijcke Stadt hare ghemeyne eyghene liefde heeft ghegheven / ende hier door komet dat de Engelsche boven andere dingen schoonheyt/ Musijcke/ ende een wel-bereydde lecker Tafel / hun zelven eyghentlijck toe-schrijven: dat de Schotten hun zelven behaghen met edelheyt / ende eenen Koninckliicken maechschaps tijtel/ende ooc in Sophistische scherpsinnicheyt: dat de Fransoysen nemen tot hun eerbaerheyt der zeden : de Parijsche schrijven hun zelven zonderlinghe toe (byna alle menschen ter zijdē geset) de wetenschap der Theologien: De Italianen houdē voor hun de vrije konsten/ ende de konste der uytspraken / ende sluymstrijcken hun zelven alle zeer lustelijck daer in/ dat sy alleene onder alle menschē/ niet ongheleert noch Barbari en zijn. In dese gheluckicheyt zijn de Romeynen de voornaemste/ eñ roemen hun noch zeer lustelijc van de oude stadt Roomen. De Venetianen zijn geluckich door den waen der edelheyt. De Griecken/als Autoren der Letter-konste/verheffen hun zelven met de tijtelē der ouder gepresen Hanssen. De Turcken/eñ de geheele poel der Barbarischer menschen houden voor hun den Lof der Religien / de Christenen als superstitieuse bespottende. Ende de Joden verwachten oock noch stantvastich hunnen Messiam/ende houden hun noch heden vast aen hunnen Mosem. De Spaenjaerden en laten niemandt toe den

lof des krijchs. De Duytschen behaghen hun zelven in lanchept der lichamen/ende kennisse der swarter konsten. Ende op dat ick't niet al en verhale / ghy ziet (meyne ick) wat grooter wellust * Philautia alomme eenen iegelijcken bysonder/ende allen int ghemeyn aen-brengt: ende flatteeringhe oft pluymstrijckerije haer suster is byna alsoo groot. Want Philautia en is anders niet/dan als iemandt hem zelven pluymstrijct/ ende zoo iemant dat eenen anderen doet/zoo zal't † Kolakia zijn.

* Eyghen liefde.

† Flatteeringhe oft pluymstrijckerije

Maer het pluymstrijcké is hedē een schandelijck dinck: ja/maer by de gene die meer beroert worden door de namen der dinghen/dan door de dinghen zelve. Sy achten dat de ghetrouwichept niet wel met de pluymstrijckerije over-een en komt. Maer dat dit veel anders is/ dat konnen sy ooc klaerlijck mercken door de exempelen der onredelijcker dieren. Want wat is flatteeriger dan een Hont? ende wederom/wat is ghetrouwer? Wat is lieffelijcker dan een Eechoornken? ende wat is den mensche vriendelijcker? ten zy moghelijck dat de grimmende Leeuwen/ oft wreede Tygerdieren / oft de zeer haest-ghetercthde Pardeldieren u bequamer schijnen tot des menschen leven. Hoewel dat/dat een schandelijcke flatteeringe is: waer door zommige ongetrouwe menschen / ende spotters / de arme menschen tot verderf brengen. ‡ Maer dese myn flatteeringe komt van eene goedichept ende vriendelijckhept des vernufts/ende is der deucht veel naerder/dan die daer tegen geset wort/ namelijck/de onghe schicte ende sware scherpichept ende eygensinnichept / ghelijck Horatius zept:

Dese flatteeringhe heft de verslaghen herten
p/ sy versoet de droeve / sy vermaent de slap-
e/sy verweckt de onghevoelighe/sy verlicht de
rancke / sy versoet de wreede / sy maeckt ende
out liefde / sy treckt de jonckheyt tot leeren/ sy
erv reucht de oude / sy vermaent ende leert de
rincen zonder vertoornen / onder den schijn
es lofs. Somma/sy maeckt dat een ieghelijck
em zelven zy lief eñ aenghenaem: het welcke
s oock het voornaemste deel der geluckicheyt.
Ende wat isser bedienstigers / dan dat den ee-
en Muyl den anderen krauwet? Op dat ick
er entusschen niet en zegghe/dat dese flattee-
inge een groot deel vande konste der welspre-
enheyt/ende een meerder deel der Medecijn-
onst / eñ het grootste deel der Poeeteryen is.
Somma/dat dese is der gantscher mensche-
jcker ghemeynschap honich ende sauce.

Maer bedrogen worden (zegghen sy) is er-
ermelijck: Ja/niet bedrogen worden/ is het
lder-erbermelijcxste. Want sy zijn veel te on-
ijs/die daer achten dat de gheluckicheyt des
nenschen in de dingen zelve gelegen is. Want
heeft haren oorspronck van het goet-dunc-
en / ende de opinien der menschen. Want de
uysterheyt eñ verscheydenheyt der mensche-
ijcker dingen is zoo groot / datmen geen zake
laerlijck weten en kan: ghelijcker wel ende te
echt ghesept is van myne Academische / die
nder de Philosophē alderminst hooveerdich
ijn. Oft ist datmen iet kan weten/dat is dick-
vils de wellust des levens hinderlijck.

‡ Hier worden ghelooft de Smeeckers ende pluym-
strijckers : maer het waer beter dat den Muyl in den stal
leve. Daerom en zullen wy't niet alsoo verstaen/ als de
otten(volgende hunnen aert)doen: wanneermen hunne

Sotheyt looft/zoo meynen sy het zy ernst. Ende wanneer mense schelt/zoo achten sy't voor boerde. Ende alsoo laten wy dat goelijck toe / wanneer daer oock gheenen ernst by en is. De straffe gaet ter eender oore in/ter ander uyt/als een boerderije: dat al evenwel wel ernst is.

† Dit boeck is meest doorgaens een Cronijcke / Spot-redene/ende Spot-lof: daer hy dat ghestraft wil hebben/ dat hy prijst. Op die maniere prijst dit boec hier de pluym-strijckerije: Een groot gezin ende familie aen der Vorsten Hoven / die met alle winden zeylen / die met eenen mont blasen ende slicken konnen/ dat water toonen/ ende vyer meynen. Die met een hant broot voor bieden/in d'ander eenen steen hebben.

Siet/dese namen alle gheeft de weerelt: oock de daghelijcxsche ervaringe ende de Schrift/den smeeckers. Ende noch meer sy heet die Smoutpotten / Penneleckers / Jazegghers/ Smeeckers / Oorenklauwers / Loftuyters/ Huychelaers/Ghevevnsde. Hoewel dit de ghene zijn die hun zelfs ooren makẽ/jucken/kittelen/eñ klouwen/Gnatones/woort-verkoopers/toesmeeckers/ lief-schrijvers. Van dese is de Schrift vol/Ja vol/beyde de Heylige ende Heydensche.

Leest alle Historien/zoo zuldy vinden/dat dese altijt de Vorsten verdorven hebben. Ja dien tot eenen Godt ghemaect/ende daer henen ghebracht/dat hy in een opentlijck edict heeft laten uytroepẽ/ datmen hem zoude aenbidden. Desen hebben sy tot eenen Tyranne ghemaect/ ende doch als eenen wel-regerenden Weldader geprezen: Ooren gemaect ende opgheset / hem tot eenen Narre/ &c. Alsulcke arme knechten zijn de Vorsten den pluymstrijckeren / die Vorsten/ Lant ende lieden verderven.

Voor desen middaechschen Duyvel / die in den schijn der liefden / &c. henen sluypt / en kan hem niemant ghenoech behoeden.

† Item/dat de duyster weerelt/door ydel waen eñ opinie geregeert wort/bewijsen de dagelijcxsche ervaringen/ van zoo veel gemeyne spreecwoorden/als Proxima rebus opinio: Een dinck is/ alsoo/ oft na datment acht.

‡ Academischen/is een Secte der School-wijse : sy en bevestighen gheen dinck voor waer ende recht : ende hinghen aen gheen opinie / om met ghekijf ende twist uyt te richten. Meynden men vont gheen dinck zoo swaer noch sterc/datmen niet en mocht om-stooten. Hielden een dinc zoo langhe voor recht (verstaet van Schools-ghekijf) tot dattet hen om-ghestooten wert.

Onder dese was oock Socrates/ dewelcke bekent/ dat hy niet en wist noch en konde. Hy bespotte eenẽ Weerelt-

chsen/die hem zelfs voor wijs uytgaf/hy wiste alle dinc.
nde desen Socrates/achtende zelve/dat hy effen daerom
an Appolline voor wijs gheacht was: niet om syndes
onste ende wijsheyt / maer daerom dat hy syne dwaes-
eyt bekent heeft/doen hy sprac: Dat weet ick alleen ende
hewis/ dat ick niet en weet noch en kan.
Alleen het Heylige Woort Godts sluyt allen menschen
nde Enghelen mont: en wil gheen bedencken/twijffelen/
ft omzien lijden. Teghen welck Woort wy niet en kon-
en zegghen. Alsoo drijft Godts Woort alle zinnen ende
hedachten/ in eenen hoeck/ winckel ende noot-stal.

Ten laetsten het herte der menschen is al-
soo/dattet veel meer door bedroch ende veyn-
inge/dan door de waerheyt ghetrocken wort.
Ist dat iemant hier van een openbaer proeve
soect/die ga in de Kercke tot de Predicatie/ ist
dat daer eenich neerstich dinc ghesproké wort/
zoo slapen / gheeuwen / ende walghen sy alle.
Maer ist dat de Roeper (ick hebbe gemist/ick
wilde zeggen Prediker) eenighe oude Queen-
sche fabel beghint (ghelijc't dicmael gheschiet)
zoo worden sy alle wacker/op-gherecht/ ende
neerstelijck toe-hoorende. Item/zoo daer ee-
nich fabelschen oft Poëtschen Sant is (ist dat
ghy een exempel begeert/denct dat Georgius
oft Christophorus/ oft Barbara vã dien aer-
de is) ghy zult zien dat dese veel religieuselijc-
ker ghedient wordt/ dan Petrus/oft Paulus/
oft oock Christus zelve. Maer dese dingen en
behooren tot dese plaetse niet.

De mensche laet hem veel eer met kluchten vanghen dan met der waerheyt.

Nu / hoe veel weynigher kost den toeganck
deser gheluckichheyt. Want ghy moet dicmael
de dinghen hoewel sy zeer licht zijn/met groo-
ten arbeyt verkrijghen / ghelijck Grammati-
cam. Maer de waen/het goetduncken/ende de
meyninge wort zeer lichtelijck ghenomen/ de-
welcke nochtans alsoo veel / oft ooc meer dient
tot de gheluckichheyt / dan de zake zelve. Wel

aen/zoo iemandt verrotte ghesouten spÿse eet/ waer van een ander niet en zoude konnen den reuck verdragen/ende nochtans desen smaeck zy hem ghelÿck oft der Goden spÿse ware/ick bidde u/wat is daer aen ghelegen/ zoo veel de geluckichept aen-gaet? Wederom/zoo iemant de walghe heeft van een † Acipenser/wat doet dat tot de gheluckichept des levens? Zoo iemant een uptnemende mismaect wÿf heeft/de welcke nochtans haren manne schÿnt alsoo schoon als Venus zelve / is dat niet alsoo vele als oft sy waerachtichlÿck schoon ware? Zoo iemant een tafereel / twelc met menie eñ slÿck ongeschict besmeert ware/ wonderlÿck prese/ gheloovende dat het * Apellis oft † Zeusidis

† Acipenser/ is een visch van zeer goeder smake ende is voortÿden in zeer grooter weerde gehouden gheweest.

Apelles. * Plinius schrÿft dat Apelles in syn konste is te boven ghegaen alle die voor hem ende na hem zÿn geboren/ende dat hy gheschildert heeft dinghen die andere niet en konden schilderen.

Zeusis. † Zeusis een Schilder verkreech grooten rÿckdom met syn konste / ende daer na achtende dat syn werck kostelÿcker was/ van datmen't zoude met eenighen prÿs verghelÿcken/ begonste dat om niet te schincken.

schilderÿe ware/zoude die niet ooc gheluckiger zÿn/dan die/ die deser konstenaren hantwerck diere gekocht heeft/ende moghelÿck min welluft upt het schou-spel zal hebben? Ick kenne eenen van mynen name/die eener Brupt zommige valsche peerlen gaf/wÿs makende (ghelÿck hy een welsprekende Boerder was) datse niet alleenlÿck waerachtige ende natuerlÿcke peerlen/maer oock van zonderlinghe ende onprÿselÿcke dier-weerde waren. Ick bidde u/ wat was der Maecht daer aen ghelegen? dewÿle sy hare oogen ende herte alsoo lichtelÿck voede met de glaeskens/ ende de kintsche dinghen/

shen / ghelijck eenen uptnemenden schat be-
waerde/ ende by haer wech-ghelept heeft?
Hierentusschen spaerde haer man den kost/
ende ghebruycte syns wijfs dwalinge/ en hadde
se nochtans niet min aen hem verbonden/
dan ghelijck oft hy wat kostelijcx ghegheven
hadde. Denct ghy datter eenich onderschept
is/ tusschen de menschen die int ‡ hol Platonis
menigherlep schaduwen ende beelden der din-
gen aensien/ zoo verre sy niet anders en begee-
ren/ noch hun zelven min en behagen: ende tus-
schen de wijse ende kloecke die upt het hol ge-
gaen zijnde/ de waerachtighe dingen aensien?
Hadde die † Lucianische Mycillus mogé dien
gouden droom eeuwelijc droomen/ hy en hadde
ghen oorsake gehadt om ander gheluckic-
hept te wenschen.

‡ De menschen die de Godtlijcke gedaenten ende geestelijcke dingen die waerachtelijck zijn/ verlaten/ ende hun niet dan over lichamelijcke dinghen ende schaduwen der waerachtigher dinghen en verwonderen. Dese dichtet Plato dat sy als blint ende droomende zitten met hunne ghesintheden gebonden in een huys onder de aerde/ twelck een hol ghelijck is/ &c.

† By Lucianum is een arm hantwercker/ dewelcke by eenen zeer rijcken Nabuer het Avontmael gheten hebbende / droomde des nachts dat hy onvoorsiens (als rijcke) wert op de schouderen ghedraghen/ ende alle dinghen besat die de rijcke besitten. Ende dreyght daerom den Haen/ om dat hy met syn kraepen zoo groote gheluckichept afghebroken heeft.

Zoo dan/ daer en is gheen onderschept/ oft
zoo daer eenich onderschept is / zoo is der zot-
ten conditie beter. Ten eersten / om dat hare
gheluckichept met zeer weynigen kost ghekre-
gen wort/ dat is/ alleen met een wijs-makin-
ge. Ten anderen/ om dat sy die met velen ghe-
meyn ghebruycken: Ende gheens dincx besit/

en is lustich zonder mede-ghesellE. Want wie en weet niet hoe weynich het getal der Wijsen is/zoo daer oock eenich gevonden wort. Hoewel dat uyt zo vele Eeuwen de Griecken immers zeven Wijse tellen: dewelcke (alsoo helpe my Hercules) zoose iemant neerstelijck ondersochte/ sterven moet ick/ zoo hy oock eenen half-Wijsen/ ja zoo hy het vierde deel eens Wijsen mans daer onder vint.

Nu/ dewijle onder veel lofs des wijns dit voor het voornaemste (ghelijct oock is) gearht wort/dat hy de sorgen des herten wech neemt (ende dit geduert alleenlijck eenen korten tijt: want zoo haest als ghy den wijn hebt uyt-geslapen/ zo komen terstont de swaricheden des herten haestelijck wederom) hoe veel is myn weldaet volmaecter ende krachtiger/ dewijle ick het herte droncken make met gheduerighe vreuchde/ wellust/ ende danssen/ ende dat met een zeer kleyne zake? Ick en late ooc niemant onbegaeft met myn weldaet/ maer der anderer Goden gave/ komen d'een tot dese/ d'ander tot die. De edele milde wijn en wast niet over al/ die de zorgen verjaecht/ ende met rijcker hope vloeyt. De ghenade der schoonheyt/ ‡ Veneris gave/ is weynigen ghegheven. De konstighe uytsprake/ † Mercurij gave/ weynigeren. Niet zeer vele en hebben rijcdom verkregen door Hercules gonste. De Homerische ** Jupiter en laet niet eené iegelijcken het rijcke toe. * Mars en is dickmael noch den eenen Heyrlegher noch den anderen gonstich. Vele trede droevich af van † Apollinis antwoorde. ‡ Saturnus blixemt dicmael. * Phebus zent dickmael peste door syne pijlen. † Neptunus

doot

nt meer menschen dan hy behoordt. Op dat
hierentusschen de ‡ Vejoves / Plutones/
as / Penas / Febres / ende dierghelijcke
ren Goden/ maer Vleeshouwers wesende)
et en verhale.

Venus was de Goddinne der onkuyscheyt / ende Venus.
oonheyt.

Mercurius de Godt der sprake/ende der Goden bode Mercurius.
e uytleggher.

Herculi gaven de Heydenen thiende / om dat sy zou- Hercules.
n rijck worden.

Homerus schrijft dat Jupiter den Koninghen den Jupiter.
epter ende de macht gheeft.

Mars was de Godt des krijchs. Mars.

Apollo voorzeyde toekomende dingen / ende gaf ant- Apollo.
oorde de ghene die hem quamen vraghen. Ende als hy
ers antwoorde dan de vragers begeerden te hooren/
ghinghen sy droevich henen wech.

Saturnus/dat is Jupiter/Saturni sone: desen schre- Saturnus.
n sy den blixem toe.

Phebus was de Godt der Medecijnen/ende oock de Phebus.
nne/ dewelcke door haer hittige stralen zomtijts pesti-
tie verweckt.

† Neptunus de Godt der Wateren. Neptunus.

‡ Dese waren alle Heydensche Goden die der menschen Vejoves.
rnuft ghedichtet heeft: alsoo blint stubbelt het vernuft
Godes werck. Sy hebben zommighe ghedient/om dat
zouden voordeel doen / zommige om dat sy niet en zou-
n schadighen: ghelijck de Romeynen/dewelcke Jovem
enaemt hebben/a juvando/Den helpenden Godt. Ve- Vejove.
oves/ de Goden die niet en konden helpen/ maer schadi- Pluto.
en. Pluto/de Godt der Hellen. Ate/de Goddinne der Ate.
affe. Pena/de straffe. Pena.
Sommighe maecten alleeenlijck twee Goden/namelijck Febris.
eneficium/de weldaet/ende Poena/de straffe.Febris/de
ortse. Plinius verhaelt dat Febri oock eenen openbaren
empel gheheylicht was.

Ick ben de eenige Sotheyt die eenen ieghe-
ijcken even gelijck met zoo bereydde weldaet
mhelse. Ick en vraghe na gheene beloften/
och en ben niet toornich/versoeninge beghee-
ende / zoo daer eenighe ceremonie versuymt

oft na-ghelaten is. Noch ick en stelle niet alle dinck in beroerte/ als iemandt de andere Goden noodende/ my t'huys laet/ ende niet toe en laet tot den reucke der offerhanden. Want de andere Goden zijn zoo eyghen-sinnich/ dattet byna meer noodich ende oock min zorghelijck is die te verachten/ dan te dienen. Ghelijc oock zommighe menschen zoo swaer zijn om mede te handelen/ ende zoo licht om te terghen/ dattet beter is zeer vreemde daer van / dan ghemeynsaem daer mede te zijne.

Maer niemant (zeggen sy) en doet der Sotheyt offerhande/ noch niemant en maect haer eenen tempel. Voorwaer (ghelijck ick ghesept hebbe) ick verwondere my van dese ondanckbaerheyt: Niettemin/ ick neme dit ooc na myne lichtsinnicheyt/ int goede. Hoewel ick oock dit niet en begheere. Want waerom zoude ick wierroock oft gebrant meel met sout oft eenen Bock / oft een Swijn begheeren / dewijle my alle menschen in alle Landen dien dienst doen/ die oock van de Theologen aldermeest plach ghepresen te zijne? Ten zy dat ick moghelijck behoore Dianam te benijden / om dat haer menschen bloet geoffert wort. Ick meyne dat ick dan zeer religieuselijck gedient worde/ als sy al-omme (ghelijck sy alle doen) my metter herten omhelsen/ met de zeden uytdrucken/ en met den leven af-beelden. Welcken dienst der Heylighen oock onder de Christenen niet zeer ongemeyn en is. Hoe groot is de menichte der ghener die de Godt-barende Maget een wassen keerskén zetten / ende dat des middaechs/ alst niet noodich en is? Wederom hoe weynige zijnder die de zelve met zuyverheyt des levens/

Heyligen eere/ wat.

s/maticheyt eñ liefde der Hemelscher din-
zoecken na te volghen? Want dit is eerst
waerachtighen dienst / ende den Hemel-
ken Borgheren alder-aenghenaemst.
Boven desen/ waerom zoude ic eenen tem-
begeeren / dewijle de gantsche weerelt my
en zeer schoonen (zoo ick meyne) tempel is?
e my en gebreken geene dienaren/dan daer
ene menschen en zijn. Ick en ben oock nu
sot niet/ dat ic zoude steenen eñ met verwe
meerde Beelden begeeren/die zomtijts on-
dienst verhinderen/zoo wanneer van d'on-
standige ende vette menschen de teeckenen
de Santen zelve aen-ghebeden werden.
de hierentusschen gheschiedt ons/ dat dien
ch te geschieden/die van hunne Stadthou-
ren uytghestooten worden. Ick meyne dat
zo menich Beelt opgerecht is/ alsser men-
en zijn/die myn levende Beelt uytdrucken/
ck als sy niet en willen. Dus en hebbe ick
oorsake dat ic den anderen Goden zoude
nijden / om dat d'een in den eenen hoeck des
rtrijcx/d'ander in den anderē gedient wort/
de dat op zekere dagen (ghelijck Phebus in
hoden / Venus in Cypren / Juno in Argo/
inerva te Athenen / Jupiter in Olympo/
eptunus in Tarento/Priapus in Lāpasco)
ngesien de gantsche weerelt my int gemeyn
der ophouden veel beter offerhanden doet.
Maer iemant mocht zeggen dat ic dit schij-
meer stoutelijck dan waerachtelijck te spre-
n / wel aen / laet ons een weynich het leven
r menschen in-sien/op dattet openbaer wor-
/hoe veel sy van my ontfangen hebben/ende
e zeer ick geacht worde beyde van de meeste

ende

ende minste. Maer wy en zullē niet aller menschen leven verhalē/ want dat ware zeer lanc/ maer alleenlijck der uytnemenster / waer uyt men de andere lichtelijc mach oordeelē. Want wat noot ist van den gemeynen volcke te verhalē/ t'welcke zonder twijffel geheel myne is? Want het zelve is aen allen zijden zoo overvloedich in zoo menigerley forme der sotheyt/ eñ het vint alle dage zoo veel nieuwe sotheyt/ dat duysent Democriti niet genoech en waren tot zoo veel lachens / hoewel de zelve Democriti zouden wederom eenen anderen Democritum van noode hebben. Het is oock ongheloofl ijck/hoe veel lachens/speels eñ wellusts/ de menschen dagheliјcx den Goden aen doen. Want sy deelē de nuchtere eñ voor-middaechsche uren in kijfachtige raetslagen/ende om de ghebeden te hooren. Maer als sy nu met den wijn ghenet zijn / ende niet en begeeren eenich ernstich dinck te handelen / zoo zitten sy te zamen op eenige hoochte / oft verheven plaetse/ ende zien met de aensichten nederwaerts wat de menschen maken. T'welcke sy achten voor het aldersoetste schou-spel. O onsterffelijcke Godt / wat een schou-spel is dat/ eñ hoe menigherley is der Sotten gherucht? Want ick plege oock zomtijts te zitten inde ordenen der Poetischer Goden. D'een brandt door liefde tot een vrouken/ eñ hoe hy min gemint wort/ zoo veel mint hy te onmachtelijcker. D'ander trout het goet/ende niet het wijf. Dese maect syn Bruyt ghemeyn. D'ander die jalours is/ bewaertse ghelijck een * Argus. Dese in den rouwe zijnde: O wat zotter dingen spreect eñ doet hy / huerende oock guychelaers om het spel

* Argus hadde hondert oogen/ eñ was de bewaerder Jo.

..l des rous te volspelen : die weent aen syn
..f-moeders graf. Dese wat hy van allen
..en kan te hoope gheschrapen/ dat steeckt hy
..heel in den buyck/ende zal een weynich daer
..n grooten honger lijden : die en acht niet ge-
..nkigers dan slaep ende ledicheyt. Daer zijn
..ck menschen die zeer neerstichlijck woelen
..n ander menschen zaken te beschicken / ende
..rgheten hun eyghene. Oock zijnder die den
..nder met † gheleenden ghelde betalen/mey- †namelijc dat sy vā ander weder geleēt hebben.
..nde dat sy rijc zijn met ander menschen gelt/
..n moeten terstont al wat sy hebben verlaten.
..'een en acht niet gheluckighers/ dan dat hy
..ve arm zijnde/ synen nakomer rijck maeckt.
..ese doorreyst alle de Zee / om kleyne eñ on-
..ker winninghe / den water ende winden syn
..en bevelende/het welck door gheen ghelt en
..are weder te ghekrijgen. D'ander heeft lie-
..r met krijghen goet te zoecken/dan te huys
..nbevreest de ruste te hebben. Daer zijn zom-
..ighe die meynen datmen door vriendtschap
..r ouder lieden die geen kinderen en hebben/
..der bequamelijcxt tot rijckdom komt. Zom-
..ighe zijnder die het goet liever zoecken met
..de Quenen te minnen. Dese beyde maken
..n eerst dē Goden (die't aenschouwen) groo-
..n wellust/als sy konstichlijck bedrogen wor-
..en vande ghene die sy zelve zoecken te bedrie-
..hen. Den aert der * Kooplieden is de alder- *Kooplieden.
..tste ende schandelijcste/namelijck/die schan-
..elijcke zaken handelen/ ende dat op de alder-
..handelijcste wijse. Dewelcke/hoewel sy al-
..mme lieghen/valschen eedt doen/stelen/ende
..edrieghen/nochtans maken sy hun zelven al-
..mme de eerste/om dat hunne vingheren met
goude

Pluymſtrijckende Monicken.

goude omringt. ‡ Eñ daer en gebreken geens pluymſtrijckende broederkens / die deſe verheffen / ende openbaerlijck Eerweerdige noemen / te weten / op dat ſy eenich deel der onrechtveerdiger goeden ghekrijghen mochten.

* In de orden des goets/achtē de Peripatetiſche Philoſophen gheen dinck ſnooder ende min te zijn/dan ghelt/ het welck alleen de Kooplieden jagen. Cicero en laet oock den aert der Kooplieden niet toe/die hier goet koopen/om ginder dierder te verkoopen. Ende daer zijn zeer weynige Kooplieden/die zonder bedroch rijck worden. Ende nochtans worden deſe alleen in weerden gehouden: hoewel de koopmanſchap gantſchelijck verdoemt is in der Theologen ſentencien/zoo wy Gregorio geloove geven/eñ Chriſoſtomo ende Auguſtino eñ Caſſiodoro. Auguſtinus zeyt ooc openbaerlijc int boec vande Penitencie/dat de Kooplieden eñ Krijchs-lieden geen penitencie en konnen doen.

Dieven.

* Pythagoras zeyde dat der vrienden goedt al ghemeyn was. Deſe leere ſchijnen de dieven te volgen/ dewijle ſy van eenen iegelijckē/ als van hare vrienden nemē.

Maer ziet erghens zommighe * Pythagoriſche / dewelcke alle dinck zoo zeer ghemeyn houden / dat ſy al wat ſy erghens onbewaert vinden/ t'zelve gelijck oft hun aengheerft ware/goets moets wech nemen. Daer zijn zommighe die alleenlijck met begeerten ende wenſchen rijcke zijn/ende dichten hun zelven luſtighe droomen/ende meynen dat zulcx genoechſaem is tot geluckicheyt. Zommige begeeren buyten rijcke gheacht te worden/ende lijden te huys grooten honger. D'een haeſt hem om al wat hy heeft door te brengen: D'ander verſamelt t'goet met recht ende onrecht. Deſe ſtaet na een ampt der Overicheyt / eñ zoect eere by het volck : die heeft ſynen luſt by het vyer zittende. Vele handelen oneyndelijcke proceduren ende twiſten / eñ arbeyden van beyden zijden om den vertraghender Richter ende den mede-ſpelenden Advocaet rijcke te maken. D'een zoect veranderinge. D'ander heeft wat groots onderhanden. Zommighe gaen te Je

ruſalem

salem oft te Roome/oft tot S. Jacobs/daer
niet te doen en hebbé/ ende verlaten t'huys
wijf met de kinderen. In somma/zoo ghy
ter Mane (gelijck** Menippus voortijden
de) de ontallijcke beroeringhe der menschen
zaecht / ghy mocht dencken dat ghy eenen
op vliegen/oft mugghen zaecht onder mal-
nderen kijven/strijden/bedrieghen/rooven/
len/onkuyschept bedrijven/ gheboren wor-
n/vallen/sterven. Ende het en kan niet ghe-
ech ghelooft worden/ wat beroeringen/ wat
evighe spelen/te weghe ghebracht worden
n zoo kleynen dierken / ende dat zoo haeste-
k moet vergaen. Want daer worden dick-
ls veel duysenden wech ghenomen eñ ver-
opt door het onweder eens kleyné krijchs/
pestilentie.

** Menippus wort gedicht in de Mane te zitten/ ende dese aen-siet des menschen levē.

Maer ick zoude de aldersotste zijn/eñ gant-
elijck weerdich met veel ghelachs van De-
ocrito bespot te worden / waert dat ick wil-
de formen der zotheden eñ uytsinnicheden
s volcx voort vertellen. Ick wil my tot die
reyden / die onder de menschen eenen schijn
r wijsheyt/eñ (ghelijckmen plach te zeggen)
den * gouden Tack staen:onder dese zijn de
rammatici de eerste/ voorwaer eenen aerdt
r menschen die de alder-ellendichste ende
er-bedruckste/eñ van de Goden aldermeest
den ghehaet zijn/ ten ware dat ick het ver-
et der alder-erbarmlijcxster leeringhe met
en zoeten aerdt der uytsinnichept versoete.
ant sy en zijn niet ** vijf vloecken/dat is/al-

* Desen Tak is de wijsheyt.
Grammatici.

** Gramschap/onnoemlijcke smerte/de Siele inde Helle/
ijdigen ouderdom/eñ de gevangenisse des bedwancx.

lijck vijf plagen onderworpen/ ghelijck de
Griecx-

Griecxsche op-schrift te kennen gheeft/ maer zes hondert/als die altijts hongerich ende onreyn in hunne Scholen (wat zegge ick Scholen?) ja/ in de zorch-kamer/ oft treck-molen/ oft slacht-huys/onder de kudde der kinderen oudt worden door arbeyt/ende doof door roepen / ende versmachten door den stanck ende veesten: maer het gheschiet door myn weldaet dat sy hun zelven duncken laten de opperste onder alle menschen te zijn. Zoo zeer behagen sy hun zelven/als sy den bevreesden hoop met dreyghelijcken aensichte eñ stemme verschricken/ als sy de ellendighe met hant-plackers/ roepen/ ende sweepen doorsnijden/ als sy allesins na hun goetduncken wreedicheyt bedrijven/den * Cumaenschen Ezel na-volghende.

* De Cumaensche Ezel vondt een Leeuwen huyt/ de welcke hy aen dede/ ende wert voor een Leeu gheacht tot datmen hem by syne ooren vekende: doen werdt hy met kluppelen gheslaghen/ ende ten stalle ghebracht.

Hierentusschen schijnt hun de onreynicheyt enckel reynicheyt / ende de stanck zoo zoet als Amaricinum te wesen/eñ de alder-ellendichste dienstbaerheyt wort voor een rijcke gheacht/ zoo dat sy hare tyrannije niet en zouden voor ‡ Phalaridis oft Dionisij Konincrijc geven.

Amaricinum / is een kostelijcke welrieckende confectie.

‡ Phalaris was een zeer wreet Koninck/desgelijcx ooc Dionysius / dewelcke uyt syn Rijck verstooten zijnde/ heeft te Corinthen Schole ghehouden / dewijle hy zonder tyrannije niet en konde leven / ende was alsoo quaet een Schoolmeester als hy een quaet Koninck geweest hadde.

Dese zijn noch veel gheluckiger door eenigen nieuwen waen der leeringe. Want hoewel sy den kinderen enckele raserijen in-stampen/ nochtans (o goede Goden) wat Palemonem/ wat Donatum en verachten sy niet voor hun eygen Grammatica? Ende dit doen sy (ick en

weet

eet niet met wat wonderlijcke)op dat sy den
otten moederen ende ongheleerden vaderen
lck schijnen/ als sy hun zelven achten te we-
n. Hier toe zet oock desen aerdt des wellusts
o wanneer iemandt van hun de moeder An-
ise/oft een woordeken dat int ghemeyne on-
kent is/in eenich verrot pampier gevonden
eeft: als Busequa, Bovinator, Manticulator:
't zoo iemant ergens een stuck van eenen ou-
n steen ghevonden heeft met ghesthende let-
ren: O Jupiter/ wat verheughinghe/ wat
iumphe/wat lof isser dan? gelijck oft sy Afri-
m overwonnen/ oft Babyloniam in-geno-
en hadden. Maer wat? als sy hare zeer kou-
e ende ongheschicte veersken alomme ver-
onen/ende dat daer zommige zijn diese prij-
n/ dan gelooven sy gantschelijck dat ** Ma-
onis ziele in haer herte is komen woonen.
Maer geen lustiger dinck/dan als sy malkan-
eren (als met vergeldinge) prijsen en verhef-
en/ende malkanderen onderlinghe krauwen.
oo daer een ander in een woordeken fael-
ieert/en dese scherpsichtige dat by avontuere
et / O Hercules wat Tragedien/ wat scher-
utsingen/ wat laster-woorden/ wat scham-
ighe brieven komen daer terstont? Ongon-
ich moeten my alle de Grammatici zijn / ist
at ick iet liege. Ick weet eenen zeer veel we-
ende konstenaer/ die Graecus/Latinus/Ma-
hematicus/Philosophus/ ende Medicus is:
ewelcke nu tzestich jaren oudt zijnde / alle de
ndere konsten na-ghelaten hebbende / hem
elven nu meer dan twintich jaren lanck ghe-
uelt heeft in Grammatica/gantschelijc mey-
ende/ dat hy geluckich zoude zijn/ waert dat

** Maro is de al-der-ghe-prisenste Latijnsche Poeet.

hy zoo lange mocht leven/ dat hy gewisselick besluyten konde hoe de acht Partes Orationis behooren onderschepden te worden. Twelcke dus lange niemant onder de Griecxsche noch Latijnsche en heeft volkomelijc konnen doen. Even ghelijck oft het een zake ware / diemen oot met krijch behoorde te wreken/ zo iemant een conjunctie maeckte / van't woordeken dat tot der adverbium recht behoort. Eñ om deser zaken wille hoewel dat zoo veel Grammaties als Grammatici schrijvers zijn (Ja meer/ wãt Aldus alleen heeft meer dã vijf Grammatica ghemaect) nochtans en laet hy niet eene (hoe ongheschict ende qualijck sy gheschreven zijn) voorby/ maer doorloopt ende ondersoectse alle/ ende benijt eenen ieghelijcken die iet arbeyt in dusdanige zake/hoe ongeschictelijck het zy: vreesende/ dat hem misschien iemandt zal dese eere benemen/ende dat synen veel-jarigen arbeyt zal verloren gaen. Wat hebt ghy dit liever / uytsinnicheyt / oft zotticheyt te noemen? Want voorwaer my en is daer aen niet vele gelegen/zoo verre ghy bekent dattet door myn weldaet geschiet/dat dit Dier/dat anders het alder-ellendichste is/tot zulcke ghelukkicheyt verheven wort / dattet syn geluc niet en zoude willẽ met de † Koningẽ der Persen mangelen.

† De Koningẽ der Persen warẽ over rijcke.

Poeten.

De Poeeten hebben weyniger van my/hoe wel sy van haerder konsten wegen van mynder bende zijn / te weten / een vry gheslachte/ (gelijck het spreeckwoort zeyt) welcker arbeyt alle/nergens anders toe en dient / dan om der Zotten ooren te besmeeren/ ende dat met enckel boerden ende spottelijcke fabulen. Ende nochtãs ist wonder hoe sy hier op betrouwende/

t/onsterffelijckheyt ende een leven der Goden
elijck/hun zelven beloven/ende anderen toe-
gghen. In dese orden is eyghen-liefde ende
atteeringhe zeer gewoonlijck. Ick en worde
ock van geenen gheslachte der menschen een-
oudelijcker noch stantvastichlijcker gedient.

Makers en Poete/ hebben de macht te make wat sy willen.

De Oratoren / hoewel sy voorwaer wat
vertreden / ende met de Philosophen spelen/
nochtans dat sy oock van onser bende zijn/dat
wort door vele dingen/ende zonderlinghe hier
door bewesen/ dat sy bovē andere boerden zoo
eerstelijck ende zoo veel gheschreven hebben
hoemen zal spotten. Ja/ooc wie hy zy/die tot
Herennium heeft vande konste der sprake ghe-
schrevē/die telt de sotheyt zelve onder de boer-
en: namelijck/by Quintilianum den Prince
deser orden is een Capittel vā spot/ byna lan-
ger dan * Ilias Homeri. Eyndelijck/sy schrij-
ven der sotheyt zoo veel toe/ dat dickwils een
sake die door geene Argumenten en kan neder
gheleyt worden / nochtans met ghelach ont-
ruychelt wort: Ten zy dat iemant meynt/dat
sulcx tot de sotheyt niet en behoort / alsmen
met spottelijcke woorden-ghelach verweckt/
ende dat konstelijck.

Oratoren

* Homerus heeft een groot boeck geschreven vā Trope/ het welcke Ilias genaemt is.

Van desen aerdt zijn oock die/ die eenen on-
sterffelijckē naem zoeckē met boecken te schrij-
ven. Dese hebben alle zeer veel van my/maer
voornamelijck de gene / die enckel beuselen int
pampier smeerē. Want die geleerdelijc schrij-
ven na der Geleerden oordeel/ ende die niet en
weygeren van † Persio ende Lelio geoordeelt
te worden: die schijnen my meer ellendich dan
gheluckich te zijn / als de gene die eeuwichlijck
verwerret zijn/doen toe/veranderen/ doen af/

Schrijvers.

† Lucilius en wilde van Persio noch Lelio niet geoordeelt zijn / om dat sy geleerde mā nen warē.

leggen wech/halen weder/versmeden/toonen/verdrucken't neghen jaer lanck / ende en doen hun zelven nimmermeer ghenoech/ende eenen lichtveerdigen prijs (te weten/weyniger menschen lof) koopen sy zo diere/met zoo veel wakens / eñ zoo groot verlies des slaeps/ die het alder-behagelijcste dinc is/met zo veel sweets eñ quellinge: zet hier by oock schade in de ghesontheyt/verderf der schoonheyt/loopende oogen/oft ooc blintheyt/ armoede/nijt/aflatinge des wellusts/ voor-tijdighe outheyt eñ doot/ ende ander dierghelijcke. De versoetinge ende de remedie tegen zo veel quaets acht een wijs man te zijn / dat hy van een oft twee druppooge/gelijc hy is/gepresen worde. Maer myn schrijver is veel geluckiger uytsinnich: dewijle hy zonder eenige nacht-werckinge al wat syn herte goet dunct / ja syne droomẽ terstont met schrijven int openbaer brengt/oock met kleyn verlies des pampiers: wetende/hoe hy boerdiger gheschreven heeft/dat hy van zoo veel te meer menschen (dat is / van alle dwase eñ ongheleerde) zal ghepresen worden. Want wat arbeyt ist/dry gheleerde (zoo verre sy't anders lesen) te verachten? Oft wat zal zoo weyniger wijsen lof maken / by zoo grooten hoop die daer teghen roept?

Maer die zijn oock noch wijser/die anderer menschen gheschriften laten op hunnen naem uytgaen / ende met woorden de eere (die door grooten arbeyt van andere verkreghen is) op hun zelven trecken: te weten/daer op betrouwende/dat sy meynen dat sy (oft sy schoon ooc van dieste beschuldicht worden) nochtans eenen tijt lanck de eere zullen hebben. Tis weert

m zien/hoe zeer sy hun zelven behagen/als sy onder het gemeyn volck worden gepresen / eñ met de vingeren getoont/zeggende: Dit is de wonderlijcke man/als sy by de Boeckverkoopers veyl staen/ als in de voor-hoofden aller bladeren des boecx drij zonderlinge ende zeer vreemde / ja den toover-woorden gelijcke namen ghelesen worden. By den onsterffelijcken Godt/wat zijn't anders dan namen? Boven desen / van hoe weynige zullen sy bekent worden/ zoo ghy de wijde weerelt aensiet / eñ van hoe veel weynigeren zullen sy gheprezen worden: ghelijck oock der ongeleerden oordeel menigerley is. Wat? de zelve namen worden ooc dicwils gedicht/oft uyt oude boecken daer toe toe-ghevoecht. Te weten/d'een begeert Telemachus / d'ander Scelenus oft Laertes/ dese Polycrates / die Trasimachus ghenaemt te worden: also datter nu niet en is aen gelegen/ oft ghy het boeck Chamelion/oft Cauwoorde naemt/oft (ghelijck de Philosophen) Alpa oft Zeta.

Maer dit is het alder-lustichste/als sy met brieven/ veersen ende lof-boecken malkanderen onderlinghe prijsen/d'een sot den anderen/ ende d'een ongeleerde den anderen. Dese wort door diens lof/Alceus: die door desens lof Callimachus. Dese is by dien hooger geacht dan Cicero. Die is by desen gheleerder dan Plato. Somtijts zoecken sy eenen Tegenstrijder/om door syn tegen-strijden hunnen naem te vermeerderen. Hier uyt wordt het wanckelbaer gemeyn volck tot verscheyden dingen gedeelt/ tot dat beyde de Leytsmannen de zake wel gehandelt hebbende/ als overwinners aflaten/

ende beyde triumpheren. Dese dingen bespotten de Wijse als zeer zotte dinghen/ ghelyck sy oock zijn: want wie kan't geloochenen? Maer hierentusschen leven sy door myn weldaet een zoet leven/ ende en zouden hare triumphe niet willē met de triumphe vande Scipiones verwisselen. Hoewel de Geleerde hierentusschen/ dewijle sy dese dingē met grooten wellust des herten belachen/ eñ andere uytsinnichheyt ghebruycken: oock zelve niet weynich van my ontfanghen: het welcke sy niet en konnen versaken/ ten zy dat sy zeer ondanckbaer zijn.

Onder de Geleerde nemen de gene/ die wijs zijn in de Rechten/ de eerste plaetse voor hun zelven: eñ gheenen aert van volck en behaecht hem zelven zoo zeer als dese/ zoo wanneer sy den † Steen Sisyphi zonder ophouden rollen/ eñ zes hondert Wetten (daer en leyt niet aen hoe die totter zaken dienen) met eenen adem aen een weven/ eñ als sy glosen tot glosen/ ende meyningen tot meyningen hoopende/ maken dat de zake schijnt de alder-swaerste te zijne. Ende wat swaer ende arbeydelijck is/ tzelve achtē sy terstont uytnemende swaer te wesen.

Juristen.

Laet ons by dese zetten de Dialecticos eñ Sophisten/ eenen aert der menschen die meer sprekens maken/ dan eenich * Dodonisch metael/ vande welcke een yeghelyck van hun

Sophiste.

† Sisyphus een Roover ende Moorder (ghelijck de Poeten schrijven) wort in de Helle met dese straffe ghestraft/ dat hy eenen steen (die altijts van den tsop des Berchs af-valt/ moet wederom op-rollen/ het welcke een lastich werck is zonder eynde.

* Ter plaetse daer Jupiter Dodoneus antwoorde gaf/ was een plaetse rontomme af-gesondert met metalen potten/ die alsoo gheschict waren/ dat d'een gheroert zijnde/ den naesten roerde/ ende het geluyt alsoo rontomme gaende van den eenen tot den anderen/ duerde zeer langhe.

eghen twintich upt-gekoren vrouwen mach-
tich is te snateren: welcke zouden gheluckiger
zijn / waren sy alleenlijck snaterachtich / ende
oock niet kysachtich / zoo dat sy zeer hartnec-
kich strijden van des Bocx wolle / ende met te
veel ghekijfs ghemeynlijck de waerheyt ver-
ioncķeren. Nochtans zijn dese door hunne ey-
ghen-liefde geluckich / als sy met een weynich
Argumenten ghewapent / derven van allerley
saken tegen allerley menschen strijden. Maer
de hartneckicheyt maecktse onverwinnelijck /
al waert dat ghy oock schoon ‡ Stentorem
daer teghen zettede.

‡ Stentor wert alsoo verre ghehoort / als vijftich menschen.

Na dese / komen de Philosophen met den
eersselijcken baerde ende mantel / dewelcke
roemen dat sy alleen wijs zijn / ende dat alle de
andere menschen vlieghende schaduwen zijn.
Maer hoe lustichlijck dwalen dese / als sy on-
talijcke vele Werelden timmeren / als sy de
Sonne / de Mane / de Sterren ende Werelden /
als met den duym oft eenen draet meten: als
sy van de Blixemen / Winden / Eclipsen / ende
andere onverklaerlijcke dingen redenen ghe-
ven / nergens aen twijffelende / gelijc oft sy der
Natueren / die alle dinck gemaect heeft / Raets-
heden geweest waren / oft gelijck oft sy upt den
Raet der Goden tot ons gekomen waren: de-
welcke hierentusschen met hunne ghissinghen
grootelijcx van de natuere bespot worden.
Want datter niet zekers by hun en is / wordt
hier by ghenoech bewesen / dat van alle din-
ghen eenen oneyndelijcken strijt onder hun is.
Dese / hoewel sy niet en weten / gheven noch-
tans upt dat sy alle dinck weten: ende hoewel
sy hun zelven niet en weten / ende dickwils een

Philosophen.

† graf oft steen die hun in den wech light/ niet en zien: het zy om dat hun de ooghen druppen/

† Hy noopt hier twee Fabulen / d'een van eenen Philosoophs/ dewelcke de ghesteenten aen-ziende / in een graf viel: den welcken een out wyf bespottede/om dat hy wilde zien dat in den Hemel was/ ende en zach niet dat voor syne voeten was. D'ander Fabel is van eenen Sterren-kijcker/die van den Avontmale komende/hem zelven stiet aen eenen steen/die in den muer des huys uyt-stack.

oft om dat hun zinnen dolen : nochtans roemen sy dat sy de Ideas, Vniversalia, Formas Separatas, Primas Materias, Quidditates, Ecceitates, Formalitates, Instantia, zien : dingen die zoo teerder zijn/datse oock † Lynceus (zoo ic meyne) niet en zoude konnen doorsien.

Mathematici.

† Lynceus was een man van zeer scherpen ghesichte/ gelijck Lynx (een Dier van der Wolven aert) zoo scherp van gesichte is/dattet ooc de heuvelen der bergē doorziet.

Ende dan voornamelyck verachten sy het ongheleerde volck/als sy door hare Driehoecken ende Vierhoecken / Circkelen / ende dierghelijcke Mathematische malingen/ d'een op d'ander getrocken/ende ghelijck eenen Doolhof vermenght : Item door letteren / als in krijchs-ordeninghe gheschict/ende ondertusschen op ander ende ander orden gheset / den ongheleerden duysternisse aen-brenghen.

Labyrinthus.

Prognostici.

Daer zijn oock zommige uyt desen geslachte/die toekomende dingen verkondigen uyt de ghesternten / ende beloven meer dan Toovenaersche miraculen: eñ dese gheluckighe menschen vinden lieden die oock dit ghelooven.

Theologi.

Nu / het waer moghelijck beter de Theologos voorby te gaen/ende desen * Camarinam niet te roeren / noch dese † Anagyrim niet aen te tasten/ dewijle sy eenen aerdt van menschen zijn/hoovaerdich/ende licht om tergen/op dat

sy

' Camarina was eenen Poel die door pestilenciale
amp der aenliggender stadt schadelijck was. Waerom de
orgers Apollinem vraechden/ oft sy oock dien Poel zou-
n uytdrooghen/ dewelcke hun antwoordde : En roert
n Camarinam niet. Daer na de antwoorde vergheten
ebbende / hebben sy den Poel uytghedroocht / ende de
steheel wel op / maer de vyanden zijn door den dorren
oel ghekomen/ende hebben de stadt verwoest.

† Anagyris/ is een kruyt/ het welcke gehandelt zijnde/
er qualijck rieckt.

niet misschien by hoopen met zes-hondert
onclusien tegen my en komen/ende bedwin-
en te wederroepen: ende (ist dat ic't weygere)
rstont roepen dat ick een Ketter ben : Want
et desen blixem plegen sy terstont die te ver-
hricken / dien sy niet zeer gonstich en zijn.
oorwaer / hoewel daer gheene menschen en
jn die onghewillichlijcker myn weldaet be-
ennen/ nochtans en zijn sy met gheene kleyne
ingen aen my verbondē/ dewyle sy geluckich
jnde door haer eygen-liefde/ even ghelijck oft
y in den derden Hemel woonden / alsoo alle
ndere menschen als kruypende aertwormen
erachten eñ byna hun daer over ontfermen/
ewijle sy ghewapent zijn met zoo grooten
eyrkracht der meesterlijcker Diffinitien/
Conclusien / Corollarische propositien uytge-
ructe ende verborghen redenen : ende hebben
oo overvloedige vele stercten eñ toevluchten/
at sy niet en konnen (oock met de * Vulcani-
che stricken) verstrict worden/ maer ontgaen
net hunne distinctien/ met dewelcke sy alder-
ey knoopen zoo lichtelijck door-snijden/ dattet
net des Dief-henckers sweert niet bet en
oude konnen gheschieden: zoo overvloedelijck
ele korts-ghevonden ende onnatuerlijcke
wonderlijcke woorden hebben sy.

* Vulcanus de Smit der Goden maecte ketenen / die niemant breken noch ontdoen en konde : ende waren zoo dunne / datse niemant zien en konde / oock niemant vande Goden. Dese dede hy rontom ende over syn bedde / om Venerem syn wijf te bewaren / ende vinck Martem daer (u met Venus.

Boven desen / als sy de verborghen ghehey- menissen na haer goetduncken uytleggen: hoe de weerelt gheschapen ende gheordineert is. Door wat goten de onreynicheyt is in de na- komelingen ghekomen. In wat wijse / in wat mate / ende hoe veel tijdts Christus volmaect is in der Maghet buyck. Op wat wijse in het Nachtmael de Accidenten zijn zonder Domi- cilie. Maer dese dingen zijn zeer ghemeyn. Sy achten de andere eerst den grooten ende ver- lichten (gelijck sy se roemen) Theologen weer- dich te zijne / tot desen worden sy wacker / als sy daer in vallen: te weten / oft daer eenighen teghenwoordigen tijt zy inde Goddelijcke ge- nereringhe / oft daer vele kintschappen zijn in Christo? oft dit een moghelijcke propositie is / Godt de Vader haet den Sone? Oft Godt hadde konnen een Wijf aennemen / oft een Duyvel / oft eenen Ezel / oft een Cauwoorde / oft eenen Key-steen? Ende dan / op wat wijse de Cauwoorde zoude ghepredict eñ miraculen ghedaen hebben / eñ aent Kruyce gehecht wor- den? Ende / wat Petrus zoude gheconsacreert hebben / hadde hy te dien tijde gheconsacreert / doen het lichaem Christi aent Kruyce hinck? Ende / oft Christus te dien tijde mochte men- sche genaemt worden: Ende oftmen na de ver- rijsenisse zal moghen eten oft drincken : nu al- reede voor den hongher ende dorst zorghende.

Daer zijn ontallijcke vele ydele scherpsin- nicheden /

rheden/oock scherpsinniger dan dese/van de Notionibus, Relationibus, Instantibus, de Formalitatibus, Quidditatibus, Ecceitatibus, de welcke niemandt en kan met ooghen ghesien/ 'n ware dat hy een Lynceus ware/ dat hy ock de dingen die nerghens en zyn/ door zeer iepe duysternisse zaghe. Doet nu hier toe de sententien/die zoo zeer vreemt ende wonder-

*' Dit zijn woorden in de Scholen ghedicht / dewelcke ck nerghens anders ghebruyct en worden. Hier in zijn scherpzinnich/ende verachten hooveerdichlijck de ghedie dese nietighe dinghen voorby varende / tot de zake ve komen.

ck zijn/dat de Stoische Godtlijcke Sententien/die sy Paradoxa noemen/schijnen by dese er grof ende slecht te zijne: ** namelijck/ datt lichteer zonde is / duysent menschen te vermoorden / dan dat eenmael op den Sondach n arm mensche de schoenen zoude lappen: Ende dattet beter ware te makē dat de gantshe weerelt verginghe met alle den kost ende leedinghe (ghelijckmen zept) dan een loghenen/ hoe kleyne het oock ware/ te spreken.

** Hier van vintmen in Decretis Canonis, 22. quest. 2. equis arbitretur, & in Sententijs, lib. 3. Distinct. 38 Maer ock uyt Augustini Sententie ghesept wort/ dat een volmaect mensche niet en moet om iemandts leven lieghen/ maer de waerheyt decken : ghelijck oft de waerheyt deccen een ander dinck ware dan lieghen.

Nu / dese zeer scherpsinnighe redenen worden noch scherpsinnigher ghemaect door zoo veel weghen der Schoolscher Doctoren: zoo dat ghy u zelven eer zoudt uyt de † Labyrinthen helpen / dan uyt de bewimpelinghen Realium, Nominalium, Thomistarum, Albertistarum, Occanistarum, Scotistarum, ē ick en hebbe noch alle de Secten niet ghesept / maer

† Labyrinthi waren plaetsen met zulcke verwerde omweghē/ dz de gene die daer in gekomen wark/ genen uytgane vinden en konden.

alleenlijck de voornaemste. Inde welcke alle zoo groote gheleertheyt is / ende zoo grooten swaricheyt / dat ick achte den Apostelen zelve eenen anderen gheest noodich te zijne: waert dat sy moesten van dese dinghen met dit nieuwe gheslachte der Theologhen strijden. Paulus heeft konnen ghelooven.

* Dese beschrijvinghe Pauli wort ghestraft int beghinsel der Decretalen.

Paulus van t'gelove.

* Maer de zelve en heeft het gheloove niet zeer neerstelijck beschreven / als hy zeydt: Het gheloove is een versekeringhe der dingen die te hopen zijn / ende een bewijs der dingen diemen niet en ziet. De zelve Paulus / hoewel hy de liefde zeer wel hadde / nochtans en heeft hy die niet zeer wel na der Sophisten konste ghedeelt oft beschreven / in de eerste Epistel tot de Corinthen / Capit. 13. Ende de Apostelen consacreerden het Nachtmael wel recht: maer nochtans / hadden sy ghevraecht gheweest: De termino a quo, & termino ad quem, vã transubstantiatie / vande wijse waer mede een lichaem in verscheyden plaetsen is / van het onderschept waer mede het Lichaem Christi in den Hemel is / ende aent Kruyce was / ende in het Sacramẽt des Nachtmaels: in wat punct de transubstantiatie gheschiedt / als de reden daerse door geschiet / als een discreta quantitas: in swange gaet ende uytgesproken wort: hadden sy (zegge ick) hier van gevraecht geweest / sy en zouden (meyne ick) niet geantwoort hebben met zulcke scherpsinnichept / als de Scotisten dese dinghen handelen ende beschrijven. Sy kenden de Moeder Jesu: maer wie van hun heeft zoo Philosophelijck bewesen / als onse Theologen / hoe sy is van Adams smette bewaert gheweest?

Nachtmael.

Petrus hadde de Sleutels ontfangen/ende Sleutels.
hadde se ontfanghen van dien/ diese den on-
werdigen niet en geeft: maer ick en weet niet
of hy't verstaen heeft / hy en heeft immers
nerghens gheroert van de scherpsinnicheyt/
dat oock de ghene den Sleutel der Wijsheyt
heeft/ die de Wijsheyt niet en heeft. Sy heb-
ben alomme gedoopt/ maer nochtans en heb-
ben sy nergens gheleert/welck daer zy/ Causa,
Formalis, Materialis, Efficiens, ende Finalis des
Doops: noch daer en is van hun niet ghemel-
det / van het uptwisschelijcke ende onuptwis-
schelijcke teecken.
Sy aenbaden oock wel/maer in den Geest/ Aenbidden.
niet anders volghende dan de Evangelische
woorden/ Godt is den Gheest/ende de ghene die
hem aenbidden/moeten inden Geest eñ waer-
heyt aenbidden. Maer het en schijnt niet dat
hun doen ter tijdt gheopenbaert was/datmen
met de zelfde aenbiddinghe moeste aenbidden
een beeldeken met een kole aen den wandt ge-
maelt/ende Christum zelve (zoo verre hy ghe-
maect is met twee uptghestrecte vingeren/ eñ
ongheko ten hayre/eñ met drp Radien in den
circkel die achter aen't hooft hanght) want
wie zoude dit verstaen/ten ware dat hy geheel
ses-en-dertich jaren versleten hadde in de
Scotische ende Aristotelische boecken/ van de
natuerlijcke/eñ bupten-weereltsche dinghen?
Desghelijcx leeren de Apostelen neerstelijck Ghenade/
van de ghenade: maer sp en maken nerghens heer.
gheen onderschept tusschen de ghenade die on-
verdient is gegeven/ ende de ghenade die aen-
ghenaem maect. Sy vermanen tot goede werc-
ken: eñ en maken gheen onderschept tusschen
het

het werckende werck / ende het ghewrochte werck. Sy vermanen alomme neerstelijck tot lief de/ eñ en maken geen onderschept tusschen de in-ghestorte lief de/eñ de verkregen lief de: noch sy en legghen niet upt/oft sy Accidens is/ oft Substantia: oft sy zy gheschapen oft ongheschapen. Sy straffen de zondẽ zeere/maer sterven moet ick / ist dat sy hebben konnen konstichlijc beschrijven/ wat dat zy/ dat wy zonde noemen / ten zy dat sy misschien door de Scotisten gheest zijn gheleert gheweest. Want ick en kan daer toe niet gebracht worden/ dat ick zoude ghelooven dat Paulus(upt wiens eenighe geleertheyt men alle de andere mach oordeelen)zoo menichmael zoude de vragen/twistingen/gheslacht-rekeningen/ende(gelijck hy die noemt) woorden-strijden / verdoemt hebben/hadde hy de scherpsinnicheden wel geweten: voornamelijck/dewijle alle de twistingen ende strijden die te dien tijde waren / boers eñ grof geweest zijn zoo sy met onse Magisteren meer dan Chrysippische scherpsinnichedẽ verghëleken worden. Hoewel dat dese zeer zachtmoedige lieden terstont niet en verdoemen/ ist datter iet van de Apostelen niet zeer neerstelijc beschreven en is/maer sy leggent bequamelijc upt: te weten/de eere eensdeels der oudtheyt/ ende eensdeels den Apostolischen name toeschrijvende. Eñ het en zoude voorwaer gheen groot recht zijn/zoo groote dingen van hun te begeeren/van dewelcke sy van haren Meester noyt een woort ghehoort en hadden. Ende ist dat dit gheschiedt in Chrysostomo/Basilio/oft Hieronymo / zoo ist hun ghenoech dat sy daer by schrijven/het en wort niet gehouden. Ende

de zelve hebben nochtans wel de Heydensche Philosophen ende de Joden die van natueren zeer hertneckich waren / overwonnen: maer dat deden sy meer met hun goet leven ẽ miraculen dan met argumenten: ẽ sy overwonnen zulcke / onder dewelcke niet een bequaem en was / om met syn vernuft oock een Quotlibetum Scoti te verstaen.

Maer nu / wat Heyden oft wat Ketter en zoude niet terstont voor zoo vele zeer dunne scherpsinnicheden wijcken / hy en ware zoo grof dat hyse niet en verstonde: oft zoo onbeschaemt dat hyse nu schandelijck verworpe: oft alsoo met de zelve stricken ghewapent ware/dat nu den strijt gelijck ware/gelijc oft ghy eenen grooten teghen eenen grooten zettet/oft ghelijck oft iemant met een geluckich sweert strede teghen dien die een gheluckich sweert heeft. Want dan en zouder anders niet dan * Penelopes Webbe geweven worden. Ende

* Penelopes Webbe weven / is arbeyt vergeefs doen/ ende wederom breken dat gemaect is. Het spreeck-woort is daer uyt ghekomen Penelopole Vlysses wijf / dewijle haer man menich jaer uyt dẽ Lande was / ende sy daerentusschen wert tot houwelijck begheert van velen die zeer aen-dronghen / zoo heeft sy ten laetsten belooft vaste antwoorde te geven / als sy de Webbe die onder haer handen was / zoude af-gheweven hebben / ende doen sy met die conditie te vreden waren / heeft sy des nachts ontweven/ dat sy des daechs hadde gheweven / ende alsoo gheenen voortganck gedaen op haer Webbe/haren man verwachtende/ende de Vrijers bedrieghende.

Voorwaer na myn oordeel zouden de Christenen wijs zijn / waert dat sy voor de vette hoopen der Krijchs-lieden (door dewelcke nu langhen tijt onsekeren krijch ghevoert wordt) de merck-roepenste Scotisten/ ẽ hertneckichste Occanisten/ ẽ onverwinnelijcke Albertisten/

met

met den gantschē Heyrkrachte der Sophisten zonden tegen de Turcken: ic meyne sy zouden zien eenen zeer lustighen strijt en̄ overwinninge/ die voortijden niet en is ghesien gheweest. Want wie isser zoo kout / die door de scherpsinnicheyt van dese/niet en zoude wordē branden de? Wie isser zoo ongheyoelich / die door zulcke stralen niet en zoude verweckt worden? Wie isser zoo scherpsichtich/ die hier door niet en zoude verdupstert worden?

Maer ick schijne u alle dese dingen spottende te zegghen. Ende het en is voorwaer gheen wonder/ dewijle oock zelfs onder de Theologen zommighe met beter leeringe onderwesen zijn/ die van zulcke lichtveerdige (gelijck sy die achten) scherpsinnicheden der Theologhen de walghe hebben. Daer zijnder zommighe die't als een Kerck-roof versmaden/en̄ voor groote godtloosheyt achten/datmen van dinghen die zoo groot zijn / ende meer aen te bidden dan uyt te legghen / spreeckt met zoo ongewasschen monde/ende met zulcke onheylige Heydensche scherpsinnicheden disputeert/ en̄ zoo hoovEerdelijck daer van schrijft / en̄ de Majesteyt der heyliger Theologie met zoo koude/ja met zoo onreyne woordē ende sentencien ontreynicht.

Maer hierentusschen behagen dese hun zelven zoo zeere / dat sy in deser lustighe dinghen nacht en̄ dach besich zijnde / niet zelfs zoo veel rust en hebben dat sy een Evangelium / oft de Epistelen Pauli zouden eenmael konnen door loopen. Ende hierentusschen als sy met dese ydelheden in de Scholen besich zijn / meynen sy dat sy de gantsche Kercke (die anders zoude om-vallen) met de pilaren der argumentē op-

houden / niet anders dan ghelijck Atlas by de Poëten dē Hemel met syne schouderē ophout.

Nu/hoe groote geluckicheyt meynt ghy dat dit zy / de H. Schriftuere (ghelijck oft sy van wasse ware) na hun begheerte te draeyen ende te buyghen: als sy willen dat hunne conclusien die nu van sommighe Doctoren der Scholen onder-schreven zijn/meer dan Solonis Wetten gheacht / ende oock boven de Pauselijcke Decreten gheset worden: ende als sy ghelijck Richters der weerelt doen weder-roepen/zoo daer ergens iet is dat niet op eenē draet over-een en komt met hunne uytgedructe ende verswegen conclusien: eñ als sy niet anders/dan gelijck uyt een Godtlijcke antwoorde oordeelen spreken. Dese propositie is ergherlijck/die en is niet zeer eerweerdichlijck. Dese rieckt na ketterije / die klinct qualijck. Zoo dat nu noch Doop/noch Evāgelium/ noch Paulus/ oft Petrus/noch de heylige Hieronymus/ oft Augustinus: ja oock/ noch Thomas zelve de alder-Aristotelische gheenen Christen maect/ ten zy dat der Baccalaurien stemme daer toe kome/zoo groot is hunne scherpsinnicheyt int oordeelen. Want wie zoude ghevoelt hebben/ dat die gheen Christen en was / die daer zeyde dat dese twee redenen ‡ Matula putes, eñ Matula putet. Item/ Ollæ fervere, ende Ollam fervere, even goet Latijn waren / en hadden't de Wyse niet gheleert? Wie zoude de Kercke van zoo groote dwalingen der duysternisse verlost hebben/dewelcke oock noyt iemandt en zoude ghelesen hebben / en haddense dese niet met groote zegelen int openbaer gebracht? Maer en zijn sy niet zeer gheluckich als sy dit doen?

‡ Pispot/ ghy stinct: de pispot stinct.

Boven dien als sy alle de dingen der Helscher gheesten zoo levendich af-malen/gelijck oft sy vele jaren onder hun Policie verkeert haddē? Item / als sy na hun goet-duncken nieuwe weerelden smeden/ eñ dichten eyndelijck oock daer toe / een zeer wijde eñ over-schoone weerelt / daer de geluckige zielen mochten bequamelijck wandelen/gasterijen houden/ oft oock metten balle spelen. Met dese ende diergelijcke meer dan twee duysent onnutte dinghen zijn hunne hoofden zoo zeer uyt-ghespannen ende vol gesteken/dat oock Jupiters herssenen zoo swangher ende bevrucht (zoo ick meyne) niet en waren/doen hy arbeydende om *Palladem te baren/Vulcani Bijle aen-riep.

* Pallas (ghelijck de Poeeten dichten) is uyt Jupiters herssenen gheboren: Ende als Jupiter haer zoude baren/ heeft hy Vulcanem ghebeden / dat hy met een Bijle syn hooft zoude klieven / ende alsoo is Pallas daer uyt-ghekomen.

Daerom en wilt u niet verwonderen / als ghy hunne hoofden ziet zoo neerstichlijck met zoo veel wendelen ghebonden in de openbare Disputatien / want sy zouden anders gantschelijck van een splijten.

Dit plach ick oock zomtijdts te bespotten/ als sy dan aldermeest meynen Theologhen te zijne / als sy alder-onlatijnsche eñ onreynlijckste/eñ zoo zeer onverstandichlijck spreken/dat sy van niemanden/dan vandē onverstandelijcsprekenden en konnen verstaen worden / dat noemen sy scherpsinnicheyt die het ghemeyn volck niet en verstaet. Want sy zeggen dattet de weerdicheyt der H. Schriftueren niet en betaemt / dat sy zouden bedwonghen worden de Grammatische Wetten gehoorsaem te zijne.

ke. Het is voorwaer een wonderlijcke Majestept der Theologen/ dattet hun alleen geoorloft is quaet Latijn te spreken: hoewel sy dit met vele hantwerckers ghemepn hebben.

Ten laetsten achten sy hun zelven nu den Goden aldernaest te zijne/ wanneer sy religioselijck gegroet ende genoemt worden/ Magistri nostri: onder welcken/ na sy mepnen/ dat zulcx verborghen is/ * ghelijck by den Joden onder den Vier-letter naem is. Daerom achten sy dattet ongheoorloft zy / MAGISTER NOSTER anders te schrijven dan met groote letteren. Waert dat iemant verkeerdelijck zepde / Noster Magister, die zoude alle de Majestept des Theologischen naems die reyse verdorven hebben.

* Onder vele namen Godts die de Joden tellen is een van vier letteren/ te weten/ Jod/ He/ Vau/ eñ He/ welcke vier letteren te zamen gheset / niet en luyden: waerom sy oock dien naem noemen/ onuytsprekelijck. Ende waer die vier letteren staen / daer lesen sy eenen anderen naem daer voor/ te weten Adonai. Ende zegghen dat ons voor dien onuytsprekelijcken Naem woort te kennen ghegheven/ dat het wesen Godts gantschelijck onuytsprekelijck is.

Dese menschen zijn de ghene alder-naest/ die hun zelven int ghemepn Religiosen ende † Monachen noemen/ het welck bepde zeer lasghenachtighe namen zijn / dewijle het meeste deel van hun alder-veerst van de Religie is/ ende allen menschen al-om zeer in den wech zijn. Ick en zie gheene ellendiger dan dese/ ten ware dat ick hun in menigerlep wijse te hulpe quame. Want hoewel een iegelijck desen aert der menschen zoo versmaet / datmen oock acht

† Monachus beteeckent eenen die hem alleen houdt: ende Religiosus/ die Godtzalich oft Godts-dienstich is/ ghelijck Religio/ Godtzalicheyt/ oft Godts-diensticheyt.

dat het een ongheluckich teecken is / alsmense int ghemoete komt / zoo behaghen sy hun zelven nochtans grootelijcx. Ten eersten/achten sy't zeer groote Godtzalicheyt te zijne / dat sy vreemt vander leeringe zijn / dat sy oock zelfs niet en konnen lesen. Ten anderē/als sy hunne Psalmen wel ghetelt (maer niet en verstaen) met Ezelsche stemmē inde Kercke upt bleetē/ dan meynen sy dat sy der Heyligen ooren met grooter wellust besmeeren.

Ende onder dese zijn zommighe die hun op armoede ende bedelrije hooge verheffen/ ende voor de deuren met groot brullen broodt bidden / ja in alle Herberghen / Waghenen/ ende Schepen / den lieden voorwaer met groote schade der anderer bedelarē/lastich zijn. Ende op dese wijse konnen dese zeer zoete lieden met stinckende vuylicheyt/onwetenheyt/grovicheyt ende onbeschaemtheyt/ de Apostelen (gelijck sy zegghen) conterfeyten.

Ēn wat isser lustiger / dan dat sy alle dinck doen upt een voor-schrift/ghelijck oft sy Mathematische rekeningen gebruycten/dewelcke sy zonder zonde niet en moghen over-treden. Hoe veel knoopen de schoen zal hebben. Wat verwe een ieghelijck kleet/hoe menichsins het kleet moet met veranderinge ghestreept ende gheschakiert zijn: van wat materie/ ende hoe veel stropen de gordel moet breedt zijn : van wat forme / ende hoe veel mudden de kappe moet wijdt zijn / hoe veel vingheren het hayr moet breet zijn/ hoe veel uren sy moeten slapē. Ende voorwaer wie en ziet niet hoe ongelijck dese gelijckheyt in zoo groote verscheydenheyt der lichamen ende verstanden zy? Ende nochtans

tans door dese ydele dinghen en verachten sy niet alleenlijck andere / maer versmaden oock malkanderē. Ende sy die de Apostolische liefde leeren ende belijden/vermeughen alle dinck met droevighe schou-spelen der oneenicheyt/ ende twisten onder malkanderen/om een verwe die wat duysterder is/oft om een kleet dat een weynich anders ghegort is.

Onder dese zietmen zommige zoo zeer hart Godtvreesende/dat sy gheen opperste kleet en gebruycken dan van hayre/ ende het onderste van sijde: Hierenteghen zijnder andere/die boven lijnen zijn/ende onder wullen. Wederom andere/die het ghelt te handelen schouwen gelijck fenijn/ middeler tijt en onthouden sy hun van den wijn noch van vrouwen niet. Somma/in hun allen is wonderlijcke neersticheyt/ op dat sy in gheenen dinghe over-een komen in de wijse des levens. Eñ sy en arbeyden niet om Christo ghelijck te zijne / maer om onder malkanderen onghelijck te zijne.

Nu isser eē groot deel der geluckicheyt in de by-namen/ dewijle zommige willē Koorden-dragers ghenaemt worden: eñ onder dese willen zommige Coleten genaemt worden/ zommige Minores/ zommige Minimi/zommige Bulisten. Wederom dese Benedictinen / die Bernardinen/ghene Brigidenses/andere Augustinen. Dese Guilhelmiten/die Jacobiten/ gelijck oft het een kleyn zake ware/Christenen genaemt te wordē. Dese betrouwen een groot deel zoo zeer op hunne Ceremonien ende menschelijcke insettinghen/ dat sy meynen den Hemel niet loons genoech te zijne/voor zoo groote verdiensten/ ende en dencken niet dat Chri-

stus dese dingen zal versmaden/ eñ syn gebodt eyschen/te weten/ der liefde. D'een zal synen grooten buyck toonen met alderley aerdt van visschen op-ghesperret. D'ander zal hondert mudden Psalmen uytstortẽ. Dese zal tien duysent vasten-dagen aen-tellen / ende alsoo menichmael als synen buyck byna met een middach-mael geborstẽ is/daer mede in rekenen. D'ander zal zoo grooten hoop der Ceremonien voortbrenghen / als nau zeven lastbare schepen en zouden voeren. Een ander zal roemen dat hy tsestich jaren lanc noyt geen ghelt ghenaect en heeft / dan met vingheren die met dobbel handt-schoenen ghewapent waren. Dese zal een kappe voortbrenghen die zoo besmeert ende vet is / datse gheen Schipper en zoude gheweerdighen aen syn lichaem te trecken. Die zal verhalen dat hy meer dan vijfenvijftich jaren der * Spongien leven ghelept heeft/altijts aen een plaetse gehecht. Een ander zal syn stemme voortbrengen/ die door geduerigen zanck heesch geworden is. Dese zal zegghen dat hy slaperichheyt/ vergetenheyt/eñ traecheyt/uyt eensaemheyt verkreghen heeft. D'ander/ een tonge door lange swijgen onbewegelijck. Maer Christus zal dit roemen(die anders nimmermeer en zullen eyndighen) afbreken/zeggende: Van waer komt desen nieuwen aert der Joden? Een eenige Wet bekenne ick waerachtelijc myne te zijn/ van dewelcke ick niet en hoore. Eñ ick hebbe voortijden openbaerlijc eñ zonder Parabolische bewimpelinghe / de erve myns Vaders belooft/niet den kappen/ghebedekens/oft vastenen/maer den gheloove/ende wercken der liefde. Ick en

* De spongien wassen ende hanghen altijts aẽ de steenẽ/ eñ Aristoteles ende Plinius zegghen dat sy leven.

kenne

kenne oock die niet/die hunne wercken te zeer bekennen: Dese die willen heyligher schijnen/ dan ic zelve / mogen † Abraxasen Hemelen be-

† Basilides Ketter timmerde dry hondert ende vijf-en-tzeventich Hemelen/ waerom hy synen Discipulen beval den naem Abraxas te voeren: Want de Griecxsche letteren deses woordts / maken int ghetal / dry hondert ende vijf-en-tzestich.

sitten/zoo sy willen/ oft bevelē dat hun andere Hemelen ghemaect worden van de ghene der welcker insettinghen sy boven myne Ghebo-den gheset hebben. Als sy dit zullen hooren/eñ zien dat de Schiplieden ende Wagenaren bo-ven hun gheacht worden/ met wat aensichten meynt ghy / zullen sy malkanderen aensien? Maer hier-en-tusschen en zijn sy niet zonder myne weldaet gheluckich door haer hope.

Ende hoewel dese menschē zijn vande Bor-gherlijcke gemeynte af-ghesondert/nochtans en derfse niemandt versmaden / zonderlinghe de Mendicanten/ om dat sy alle secreten aller menschen weten uyt de Biechten (zoo sy die noemen) het welcke sy nochtans achten onge-oorloft te openbaren / ten zy wel ghedroncken zijnde / soo wanneer sy hun selven willen met lustige fabulen vermaken/ende dan gheven sy de sake alleenlijck met gissinghen te kennen/de namen daerentusschen versr wijghende. Maer soo iemant dese horselen ghetercht heeft / dan wreken sy hun selven seer wel inde ghemeyne Predicatien/ende beteeckenen hunne vyanden met schebe woorden/ende dat soo bedectelijck/ dattet een ieghelijck verstaet / ten zy dat hy't niet verstaen wil/ ende en maken gheen eynde van teghen-bassen/tot dat ghy hen een brocke in den muyl hebt gheworpen.

† Wat zijn Rethorijkers.

Maer segt my/wat † Comedi-speelder oft Guychelaer soudt ghy liever sien dan dese/als sy in hunne Predicatien Rethoriceren?Twelc sy gheheel spottelijck doen/maer volgen nochtans seer lustichlyck na het gene dat de Rethores gheleert hebben van de Wijse/hoemen een Oratie sal doen. O onsterffelijcke Godt/wat gebeer maken sy? hoe bequamelijck veranderen sy hun stemme/ hoe singen sy/ hoe worpen eñ sweven sy hun zelven/hoe nemen sy ondertusschen nu een ander/ ende dan wederom een ander aensichte aen / hoe vervullen sy't al met roepen. Ende dese konste van prediken/gheeft d'een Broederken als een verborghen dinck/ d'ander Broederkens van hant tot hant over. Ende hoewel my niet gheoorloft en is / dese konste te weten/ soo sal ic nochtans eenichsins daer na gissen. Ten eersten aenroepen sy/het ghene dat sy van de Poëten ghenomen en ontleent hebbẽ. Daer na/als sy van de liefde willen spreken/ nemen sy hun beginsel van * Nilo de Riviere in Egyptẽ: oft als sy willen de verborgenheyt des Kruyces uytleggen/beginnen sy van den Babylonischen Drake Bel: oft als sy willen van de Vasten handelen / maken sy hun begin vande twaelf Zodiasche teeckenen. Oft als sy van t'geloove willen spreken / maken sy een lange voor-reden van de vierkantichevt des circkels. Ic zelve hebbe eenen ghehoort/ die uytnemende sot (ick hebbe ghemist/ gheleert wilde ick zeggen) was/dewelcke/als hy zoude in een zeer groote vergaderinghe de verborgentheyt der heyligher Drÿvuldicheyt uytleggen/is (om syne zonderlinge leeringe te verheffen/eñ der Theologen ooren genoech te doen)

* Namelijc eñ verkeerde eñ verdraeyde voorreden.

doen) gantschelijck eenen nieuwen wech in-gegaen/ te weten/ van de Letteren/Syllaben en Oratie:dan oock van de overeen-kominge Nominis & Verbi, Adjectivi Nominis en Substantivi. Waerentusschen hun nu vele verwonderden / ende zommighe het woordt Horatij in hun zelven mummelden : Wat willen dese zoo onnutte dinghen? Ten eynde heeft hy de zake daer toe ghebracht/dat hy t'beelt ende de gelijckenisse der gantscher Drybuldicheyt alsoo uyt-ghedruct in de beginselen der Grammarie toonde/ datse gheen Mathematicus en zoude hebben konnen klaerlijcker int zant afmalen. Ende in dese Oratie hadde dese alder-grootste Theologus acht gheheele maenden alsoo gesweet/dat hy ooc te desen dage blinder is dan de Mollen : te weten / om dat alle de scherpicheyt des ghesichts is tot de scherpicheyt des vernufts getrockē? Maer dien mensche en verdriet syne blintheyt niet / en meynt oock dat hy de eere met kleynen prijse ghekocht heeft.

Wy hebben eenen anderen ghehoort van tachtentich jaren/die zoo grooten Theologus was / dat ghy meynde dat Scotus in hem weder-gheboren ware. Dese/als hy zoude de verborgentheyt des Naems Jesu uytleggen/ heeft met wonderlijcke scherpsinnicheyt bewesen/dat in de zelve Letteren verborghen is al wat van hem mochte geseyt worden. Want dat hy alleenlijck op dry Casus ghedeclineert wort / dat is (ghelijck hy zeyde) een openbaer Beelt der Godtlijcker Drybuldicheyt. Daer na/ dat de eerste Casus Jesus op een S. eyndighet/ de tweede op een M. ende de derde op

een V. dat daer in een onuptſprekelijcke verborghentheyt was: te weten/ dewijle dese drie letterkens te kennen gaven / dat hy is † Summus, ‡ Medius, ende * Vltimus. Daer was een verborghentheyt die noch bedecter was dan dese: den Naem Jesus deelde hy op Mathematische wijse alsoo in twee ghelijcke deelen/ dat het middel-deel van vijve inden midden bleef. Daer na leerde hy/ dat die letter by den Hebreen was S. dewelcke sy Sijn noemen: Nu/ Sijn is inde Schotse tale (zoo ick meyne) te zegghen/ Sonde: eñ hier upt bewees hy/ dat hier door openbaerlijck verklaert wert dattet Jesus is/ die de zondē der werelt wech neemt. Na dese zoo vreemde eñ noyt-ghehoorde uptlegginghe hebben sy alle zoo neerstelijck toeghehoort eñ hun verwondert (voornamelijck de Theologen) dat hem bynа gheschiet is/ dat voortijden ** Niobe is gheschiedt: hoewel my byna gheschiedde / dat ‡ Priapo is gheschiet/

† D'opperste/ ‡ Middelste / eñ * Laetste.

** Niobe hadde vele zeer schoone kinderen / ende als sy zach dat die van Apollo ende Diana met pylen doorschoten waren / is sy door uptnemende droefheyt verbaomt eñ verhart geworden/ende (gelijck de Poeeten schrijven) in eenen steen verandert.

‡ Priapus (wiens beeldt van Vijghen-hout ghemaect was) als hy de nacht-sacrificien Canidie ende Sagane (daer mede sy de Furien eñ der dooden Sielen upt-riepen) aenschonde / heeft door vreese een goeden grooten scheet ghelaten/ghelijck oft een stijf-opgheblasen blase gheborsten hadde: waer door de oude wijven verschrict werden ende wech liepen.

doen hy met syn groote schade de nacht-sacrificien Canidie eñ Sagane aenschoude. Ende voorwaer niet t'onrechte: wāt wanneer heeft de Griecxsche Demosthenes / oft de Latijnsche Cicero zulcken listigen inganck der rede-

nen ghebonden? Sy hebbent voor een onghe-schicte voor-reden geacht als sy vander zaken vreemt was: weten dit ooc wel/dewelcke hun reden beginnen ghelijck hun de natuere leert. Maer dese Geleerde achten/dat hunnen voor-wandel oft voor-spel (want alsoo noemen sy't) eerst uptnemende Rethoris is / alst nerghens met den voor-genomen argumente over-een en komt: op dat hierentusschen de toehoorder hem verwonderende/eñ by hem zelven mummele / zegghende: Waer wil dese nu henen?

Ten derden/verklaren sy iet upt het Evangelium / het welck sy lichtelijck overloopen/ hoewel sy dat alleene behoorden te doene.

Ten vierden / nemen sy nu eenen nieuwen Persoon aen/ende brenghen een Theologische vraghe voort/die zomtijdts noch Hemel noch Aerde en raect: ende dit meynen sy oock totter konste te dienen. Hier verheffen sy eerst de Theologische wijnbrauwen / dese grootsche namen in de oorẽ der toehoorders druckende/ hooghe Leeraers / scherpsinnighe Leeraers/ alder-scherpsinnichste Leeraers / Seraphische Leeraers/ Cherubische Leeraers/ heylige Leeraers/ onwedersprekelijcke Leeraers. Dan verheffen sy by het ongeleerde volck hare Syllogismos / Majores/ Minores/ Conclusiones/Corollaria/Suppositiones/eñ zeer koude ende meer dan Schoolsche beuselen.

Nu isser noch het vijfste stuck/int welcke sy zeer groote konste toonen. Hier brengen sy by eenige dwase ende ongheleerde Fabel upt den historischen Farts-spieghel (zoo ick meyne) oft upt de Roomsche gheschiedenissen / eñ leggen de Allegorice/ Tropolice ende Anagogice

uyt. Ende op dese wyse volepndigen sy hunne * Chymeram / zulcke als oock Horatius noyt en heeft konnen begrypen / als hy schreef: Humano capiti, &c.

* Hunne Chymeram) Dat is/ hunne ongeschicte Oratie die nergens met malkanderē over-een en komt: Want Chymera is by de Poeeten een onnatuerlijck Dier/voren een Leeu/ achter een Drake / in midden veel vyers spouwende. Sulcke Oratien strakt oock Horatius in Arte Poetica/dat sy zijn gelijck oftmen aen een menschen hooft eenen peerdts hals zette/ &c.

Maer sy hebben ghehoort / ick en weet niet van wien / dat het begin der Oratien behoort stille/ gherust/ ende met gheen roepen te zyne. Daerom beghinnen sy int eerste alsoo / dat sy oock zelve hun eygen stemme niet en hooren: ghelijck oft het ergheus toe diende/ te spreken dat niemant en verstaet. Sy hebben zomtijts gehoort/datmen (om de menschen te bewegen ende beroeren) behoort uytroepinghen te ghebruycken: daerom hoewel sy anders de stemme leege genoech houden / ondertusschen verheffen sy die onvoorstens met een gantschelijc uytsinnich gheschrep/oock alst niet noodich en is. Ghy zoudt zeggen dat dien mensche nieskrupt noodich ware/eben gelijck oft daer niet aen gheleghen ware/ waermen roept.

Exclamatio.

Boven desen / om dat sy ghehoort hebben/ dat de Oratie behoort int voortgaen heet te worden / als sy de beghinselen in eenen ieghelijcken deele eenichsins verhaelt hebben / zoo ghebruycken sy wonderlijcke neerstichept der stemmen/oock als de zake zeer oudt is/ eñ ten eynde laten sy alsoo af / dat ghy zoudt ghelooven dat hun den adem begave.

Ten laetsten hebben sy gheleert / dat by de Retho-

Rethores ghemeldet wort van spot / daerom arbeyden sy oock om zommighe boerden daer in te mengen: O lieve Venus / hoe vol behagelijckheyts / hoewel ter plaetsen ende propooste dienende / zoo dat ghy zout zeggen / dat sy gantschelijck Ezels aen de Luyte zijn. Sy bijten oock zomtijdts / maer alsoo / dat sy meer kittelen dan leet doen. Eñ nimmermeer en pluymstrijcken sy waerachtelijcker / dan als sy aldermeest willen schijnen vrymoedich te spreken.

Somma / de gantsche handelinghe is zoodanich / dat ghy zout sweeren dat sy't gheleert hebben van de Guychelaers op de marct / dewelcke hun verre te boven gaen. Hoewel sy beyde malkanderen zoo zeer ghelijck zijn / dat niemant en twijffelt / dat dese van die / oft die van dese hare Rethoricam gheleert hebben. Ende nochtans zoo vinden dese oock (te weten / door myn hulpe) zommige / die meynen / als sy dese hooren / dat sy enckel Demosthenes ende Cicerones hooren. Van welcken aert voornamelijc zijn de Kooplieden / ende de Vroukens: der welcker ooren sy zeer zoecken te behagen / om dat de Kooplieden eenich deel des roofs van dinghen die qualijck verkreghen zijn / pleghen te deelen / als sy bequamelijck gepluymstrijct zijn / eñ de Vroukens (die om veel ander oorsaken wille deser Orden zeer gonstich zijn) plegen in deser menschen schoot uyt te storten / als sy iet op hare mannẽ vertoornt zijn. Ghy ziet (meyn ic) hoe veel desen aert der menschen van my ontfanght / die meynen dat sy Paulus eñ Anthonius zijn / als sy met Ceremonikens ende spottige beuselen ende roepingen eenichsins tyrannije bedrijven onder de menschen.

Maer dese Guychelaers/die alsoo ondanck-
baerlijck myne weldaden bedecken / als sy on-
deuchdelijc de Godtzalicheyt veynsen/wil ick
ghewillichlijc verlaten. Want ick hebbe over
lang lust ghehadt om van de Koninghen ende
Princelijcke Hovelinghen (van dewelcke ick
zeer eenvoudichlijck ghedient wert) ende van
de Edele/gelijct betaemt/Edelijck wat te roe-
ren. Dewelcke voorwaer/ waert dat sy oock
een halve once wijsheyt des herten hadden/
wat zouder droeviger oft soo zeer te schouwen
zijn/als t'leven van alsulcke. Want die en zal
niet achten dat hy het Rijcke moet verkrijgen
door valschen eedt oft moordt/die by hem zel-
ven overleyt hoe grootē last dat op syn schou-
deren ligt / die een waerachtelijck goet Prince
wil wesen:dat de ghene die de regeringhe aen-
ghenomen heeft/niet syn eygen / maer de ghe-
meyne zaken handelt : dat hy niet en behoort
dan van gemeyn nut te dencken : van de Wet-
ten die hy gheeft eñ uytricht/niet eenen vinger
breet te wijcken/ der welcker hy zelver een ge-
ver ende uytrichter is:dat hy aller syner Offi-
cieren ende Overicheden oprechticheyt moet
bewaren ende goet doen:dat hy alleen is voor
aller menschen oogen gheset/ende ghelijck een
ghesont gesternte / kan door onnooselheyt der
zeden zeer groote welvaert der menschen aen-
brengen:oft gelijc een dootlijcke Comete groot
verderf op-brenghen / dat anderer menschen
ghebreken niet zoo zeer verbreyt en worden/
dat de Prince in zulcke plaetse is/ dat syn mis-
bruyck (als hy slechts oock een weynich af-
wijct vander deucht)terstont als eē peste voort
gaet tot zeer vele menschen. Boven dien oock/
dewijle

ewÿle der Princen fortuyne dicwils vele din-
gen mede brengt/die den menſche plegen van-
er deucht te leyden / van welcken aerde zÿn/
velluſt/vryheyt/pluyinſtrijckinge/ overdaet:
at hy zoo veel te neerſtelÿcker moet arbeydẽ/
nde te zorchvuldichlÿcker waken / op dat hy
ergheus (oock als hy bedroghen is) traech
nde onachtſaem in ſyn ampten zy.

Ten laetſten (op dat ick verraderÿe/ haet/
nde andere perÿckelen eñ breeſen voorby ga)
at de waerachtighe Koninck over des Prin-
en hooft is/dewelcke namaels van hem(oock
an eenen tegelÿcken alderminſte daet) reken-
chap eyſſchen zal/ende dat zoo veel te ſtrenge-
ÿcker/ hoe hy hoogher heerſchappÿe bedient
eeft. Waert (zeg ick) dat een Prince deſe ende
ele diergelÿcke dinghen by hem zelven over-
eyde (hy zoudeſe overlegghen / zoo hy wÿs
are) die en zoude (zoo ick meyne) noch ſpÿſe
och ſlaep konnen met luſt gebruyckẽ. Maer
u gheven ſy door myn gave alle deſe zorghen
en Goden over. Sy beſorgen hun zelven ghe-
nackelijck/ eñ en laten niemant toe tot hunne
oren dan die behagelÿcke dingẽ weet te ſpre-
en/op datter gheen zorchvuldichept aen hun
erte en kome. Maer ſy meynen alle Prince-
ÿcke wercken wel volbracht te hebben/ als ſy
onder ophouden jagen/ ſchoone peerden voe-
en/als ſy tot hunnen voordeele de Officien eñ
eerlijckheden verkoopen : als ſy daghelÿcx
ieuwe vonden bedencken om der Borgheren
oet te verminderen/ende tot hunnen ſchat te
rengen: ende dit doen ſy onder eenige bequa-
ne tÿtelen/ op dattet eenigen ſchÿn der recht-
eerdichept hebbe / hoewel het oock t'alder-
onrecht-

onrechtveerdichste is. Hier toe doen sy oock willens wat flatteeringhe / om de herten des volcx eenichsins tot hun te trecken. Bedenct my nu eenen mensche (gelijcker zomtijts zijn) die in de Ghesetten onwetende zy ? ende byna een vyant des ghemeynen voordeels is/eygen nut zoeckende/tot wellust beghevē zijnde/ de geleertheyt/vrijheyt/ende waerachticheyt hatende / nerghens op min dan op de ghemeyne welvaert denckende / maer alle dinck met synen lust ende met syn voordeel metende: Ende doet desen een gouden keten aen / die de eendrachticheyt der deuchden die aen malkanderen hanghen/beteeckent: Daer na een kroon met kostelijcke peerlen verciert/dewelcke vermaent / dat hy behoort met alle Princelijck deuchden de andere te boven te gaen. Boven desen/ eenē Scepter/ dewelcke een teecken de rechtveerdicheyt/eñ geheelheyt des herten is ten laetsten een purpuren kleet/ het welcke i een bewijs eender uytnemender liefden / to der gemeyner welvaert. Waert dat alsulcke Prince dese kleedinge met syn leven verghel ke/ick meyne voorwaer dat hy hem gantsch lijck zoude syner vercieringhe schamen / en vreesen dat eenich wel-gheneus de uytleggh zoude dese eerlijcke kleedinge tot schimp en spot verkeeren.

Der Vorsten kleedinghe.

Edele.

Nu/wat zal ick zeggen vande Hofsche Ed linghen ? Der welcker vele / hoewel sy de e ghenste/dienstbaerste/ onverstandichste/ en verworpelijcxste zijn/willē nochtans de ald eerste gesien worden. Nochtans zijn sy in d eenige zake zeer zachtmoedich / namelijck t sy te vreden zijn/ goudt/ peerlen / purper en

andr

andere teeckenen der deucht eñ wijsheyt aen't lichaem te draghen / ende de oeffeninghe ende begheerte der deucht zelve/anderen toe-laten. Sy schijnen hun zelven daer mede overvloedichlijck geluckich te zijne/dat sy den Koninck mogen Heere noemen / dat sy gheleert hebben met drij woorden te groeté/ dat sy weten Hofsche tijtelen dickwils in te drucken / als genade / heerlijckheyt / grootdadicheyt : dat sy de schaemte uytnemende zeer hebben afghelept/ dat sy lustichlijck flatteeren. Want dit zijn de konsten die den waerachtigen Edelen eñ Hofschen man betamé. Maer ist dat ghy de gantsche ordeninghe des levens naerder insiet/ zoo zult ghy vindé enckel * Pheacas/ † Penelopes Vrijers. Het ander des veers bekent ghy/het welcke u Echo bat zal verhalen dan ick.

* Pheace) was een volck zeer bot eñ onverstandich/by dewelcke de Homerische Vlysses groote loghenen looch.
† Penelopes Vrijers en deden anders niet dan hun oeffenen in banckettenˏdanssenˏzinghenˏonkuyscheyt bedrijven. Dese meldet Horatius in een veers: waer aen hy oock zet/ Boeven ende Alcinoi / welcke twee woorden de Sotheyt hier verswijcht / zegghende dat Echo die bat zal verhalen. Want Echo is die stemme die schijnt de twee laetste syllaben teghen te roepen ende verhalen/ alsmen in een Wout oft tusschen Gheberchten heeft gheroepen.

Sy slapen tot half den dachˏdan is daer een ghehuert Priesterken voor het bedde berept/ om bijna den slapenden een Misse te bekorten. Daer na tot den ontbijt : ende eer hy wel volcynt is/wort hy door het noen-mael afgebroken. Daer na den teerlinck/ het schaeck-spel/ lot/ rabbauwen/ sotten/ hoeren-spel.

Daer na een middach-eten oft twee. Wederom het Avondtmael. Daer na banckettem meer dan een. Ende op dese wijse verloopen

de uren/dagen/maenden/jaren/ende eeuwen/ zonder eenich verdriet des levens. Ick zelve ga somtijdts vetter wech als ickse hebbe zien roemen/dewijle het ooc den Goddinnen dunct dat sy den Goden zoo veel te naerder zijn/ hoe hun eenen langheren steert na sleypt: dewijle den eenen Edelinck den anderen met den elle-boge voort steect/op dat hy schijne Jovi naer-der te zijne: dewijle een teghelijck hem zelven zoo veel te meer behaecht / hoe hy swaerder keten aen den hals draecht/op dat hy oock al-soo oock syn stercte ende niet alleenlijck synen rijckdom en vertoone.

Bisschop-pen. Ende der Princen voornemen wordt oock vande Pausen/Cardinalen ende Bisschoppen nu over langen tijt neerstelijck na-ghevolcht/ ende byna te boven gegaen. Nu/ist dat iemant overdenckt wat het sneeu-witte lijnen kleedt bediet/te wetē/een leven dat allesins ontschul-dich zy. Wat de tweehoornige Mijter meynt/ wiens beyde soppen met eenē knoop aen mal-kanderen zijn ghehouden/te weten/volkomen wetenschap des Nieuwen eñ Ouden Testa-ments: wat de handen met hantschoenen ghe-wapent/te weten/bedieninge der Sacramen-ten/die zuyver/ eñ van alle besmettinghen der menschelijcke besmettinghen vry is: wat de Staf/te weten/zeer neerstighe zorghe over de bevolen kudde: wat het voor-gedragen Kruy-ce/te weten/overwinninghe aller menschelijc-ker gheneghentheden. Zoo iemant (zegge ick) dese ende vele andere diergelijcke dingen over-dochte / zoude die niet een droevich zorchvul-dich leven leyden? Maer nu doen sy fijn / de-wijle sy hun zelven voeden. Maer de zorge der

Scha-

Schapen bevelē sy Christo/ oft worpense den Broederen (die sy also noemen) oft den Stedehouderen op den hals. Noch en gedencken niet selfs hunnen naem/ wat het woort/ Bisschop/ bediet: te weten/ arbeyt/ neerstichheyt en̄ zorchvuldicheyt. Maer om ghelt int net te ghekrijghen/ zijn sy wel kloecke Bisschoppen (dat is toesienders) ende niet een blinde wachte.

Op dese zelve wijse de Cardinalen / zoo sy gedencken dat sy inder Apostelen stede ghekomen zijn / ende dat de zelve dinghen van hun gheeyscht worden / dat de Apostelen ghedaen hebben. Boven desen/ dat sy niet en zijn Heeren/ maer Bedieners der geesteiijcker gaven/ van welcke sy korts hier na zullen zeer strenge rekenschap geven. Ja zoo sy oock in hunne kleedinghe een weynich Philosopheeren/ende aldus by hun zelven dencken: Wat? dese cierlijckheyt der kleedinghe / bediet die niet zeer groote ende uytnemende onnooselheyt des levens? Ende het inwendige purpur/ bediet dat niet zeer brandende liefde tot Godt? Wederom/ wat? Dat upterste kleet met groote wijde uytgebreyt/ende des eerweerdichsten gheheelen muyl bedeckende/ (hoewel het ghenoech soude zijn om oock daer mede eenen Kemel te bedecken) bediet dat niet liefde/ die haer zelven zeer wijdt uytstreckt om eenen ieghelijcken te hulpe te komen/ dat is/ om te leeren/ verwecken/ vertroosten/ straffen/ vermanen/ oorlogen neder te leggen/ boose Princen te wederstaen/ ende oock niet alleen het goedt / maer oock het bloedt gewillichlijck voor de Christen Kudde te koste te leggen? Hoewel/ maer toe dient het met den genen die der armer Apostelen stede

Cardinalen.

bedienen? Waert (zegghe ick) dat sy dese din-
gen overleyden/ sy en zouden alsulcken plaetse
niet begheeren / ende zoudense ghewillichlijck
verlaten / oft sy zouden voorwaer een gantsch
arbeydich/eñ zorchvuldich leven leyden/zulck
als de oude Apostelen gheleeft hebben.

Nu/ de Pausen die de stede Christi bedienẽ/
ist dat sy arbeyden om desselven leven na te
volghen/te weten/de armoede/arbeydt/leere/
kruyce/verachtinghe des levens/ist dat sy den
naem Pape/ dat is Vader/ oft den by-naem/
Alderheylichste/bedencken/wat zal op de aer-
de bedructer zijn?oft wie zoude die plaetse met
alle syne goeden koopen:ende de gekochte met
sweert/ fenijn/ ende alle ghewelt beschermen?
Wat grooten gherief ende ghemack zoude de-
sen benomen worden/waert dat sy eenmael de
wijsheyt verkreghen. Wat zegge ick/de wijs-
heyt? ja oock een brijselken van het sout daer
van Christus meldet. Zoo veel Rijckdoms/
zoo veel Eere/ zoo groote Heerlijckheden/ zoo
vele Overwinninghen/zoo vele Officien/ zoo
vele Dispensacien / zoo vele Tollen / zoo vel
Indulgencien/zoo vele Peerden/ Muylen/zoo
vele Trawanten/zoo veel Wellust. Ghy ziet
hoe groote Marcten/hoe grooten Oogst/wat
grooter Zee des goets ick met korte woorden
vervanghen hebbe. In der welcke stede zoud
komen/ Waken/ Vasten / Weenen / Bidden
Prediken/Studeeren/ Zuchten/ ende duysen
dierghelijcke swaricheden. Eñ dat en is ooch
niet te vergeten/ dat zoo vele Schrijvers/ zo
vele Copijeerders/zoo vele Notarisen/zoo ve
le Advocaten / zoo vele Promotores / zoo ve
Secretarij/zoo veel Muylendrijvers/zoo ve

le Peerde-knechten/zoo vele Tafel-dienaers/ zo vele Roffianen (ic hadde byna wat weeckelijckers daer toe gesept/maer ick vreese datter zoude de ooren te hardt zijn) In somma / zoo groot ghedrups des volcx dat den Roomschen Stoel beswaert / (ick heb ghemist / vereert meynde ick) zoude tot hongers noot gebracht worden. Dat ware wel een onghenadich ende grouwelijck stuck: maer het ware veel grouwelijcker / dat oock zelve de opperste Princen der Kercken / ende de waerachtighe Lichters der Weerelt tot den Staf ende Bedelsack weder gheroepen werden.

Maer / zoo daer iet arbeydelijcx is / dat laten sy ghemeynlijck Petro ende Paulo / dewelcke overvloedighen ledighen tijt hebben. Ende als daer eenighe cierlijckheyt oft wellust is / dat nemen sy tot hun zelven. Ende alsoo geschiedet door myn hulpe/dat byna gheenen aert der menschen zachtelijcker ende min sorchvuldich en leeft/als dese/die daer achten dat Christo overvloedelijck ghenoech gedaen is/ als sy met de heylighe ende byna guychelsche kleederen/Ceremonien/Titulen der heylichept eñ eerweerdicheyt/zegheninghen/ende vervloeckinghen/ den Bisschop spelen eñ conterfeyten. Miraculen doen/ is oudt ende verganghen/ ende van desen tijde niet: het volck leeren/is arbeydelijck: de H. Schriftuere uytlegghen/betaemt der Scholen: bidden/is een ledich dinck: tranen stortten/ is ellendich ende wijfachtich: arm zijn/is leelijck eñ vuyl: overwonnen worden/ is schande/ ende en betaemt dien niet zeer/die oock de opperste Koninghen nauwe toe-laet der Heylighen voeten te kussen:

eyndelijck/ sterven is onlieflijck : ghekruyst te worden/is schandelijck. Daer blijven alleenlijck dese wapenen ende zoete zegheningen/ de welcke † Paulus meldet/ ende hier van zijn sy voorwaer zeer milde / als Verbiddinghen/ Suspensien/Besf waringhen. Weder-besf waringen/Banningen/ * Wraeck-beelden / ende den grouwelijcken Blixem / waer door sy al-

† Ro. 16. 18.

* Te Roomen worden de ghene die sy toonen verbannen te zijn/ op lijnen doeck ghemaelt/oft gheschildert met zeer leelijcke ghedaente. Sy zitten met uytsinnighen aenschijne : ende op beyde zijden zijn boose Gheesten/die hun een vlammighe Kroone op-zetten : ende daer is vyer onder hunne voeten/ende grouwelijcke op-schriften.

leenlijck met eenen wenck der menschen zielen ooc over de Helle zenden, Dewelcke nochtans de heylichste Vaders in Christo/ ende Stadthouders Christi/op niemant scherpelijcker en schieten / dan op de ghene die door des Duyvels in-geven arbeyden / om de Patrimoni-Erve Petri te verminderen/ eñ af te knaghen. Want hoewel in den Evangelio de Stemme Petri is/ Wy hebbent al achter ghelaten/ende zijn u na-ghevolcht:nochtans noemen sy desselven Patrimoni-goedt/Ackers/Steden/Tollen/ende Heerlijckheden. Als sy (tot navolginghe Christi ontsteken zijnde) door dese dingen strijden met sweert eñ vyer/niet zonder groote schade des Christelijcken bloets:dan achten sy eerst dat sy de Ghemeynte (die de Bruyt Christi is) Apostolischlijck beschermen / ende de Vyanden(ghelijck syse noemen) sterckelijck verdreven hebben. Ghelijck oft daer eenighe schadelijcker Vyanden der Gemeynte waren/ dan boose Pausen / die met stil-swijgen laten Christum te niete worden/ende aen Ghewin-

wetten

wetten binden / ende met verdraeyde uytleggingen vervalschen / ende met Pestilentialisch leven vermoorden. Ende hoewel de Christelijcke Ghemeynte is door t'bloet gefondeert / ende door t'bloet bevesticht / ende door t'bloet vermeerdert / nochtans voeren sy nu de zake uyt met den sweerde / gelijck oft Christus doot ware / die de syne op syn wijse niet beschermen en konde. Eñ hoewel d'oorloge een zoo wreeden zake is / datse niet den menschen / maer de wilde Dieren betaemt / ende zoo uytsinnich / datse de Poeeten dichten van de Furien ghesonden te worden / ende zoo schadelijck / datse een Peste alder zeden over al is: ende zoo onrechtveerdich / datse van de alderboosste Roovers placht alderbest bedient te worden: ende zoo Godtloos / datse gheensins met Christo over-een en komt: nochtans laten sy alle andere dingen / eñ handelen dese alleenlijck. Hier machmen oock zien * stock-oude mannen / jonckhertighe sterckheyt bewijsen / die noch door onkost mat / noch door arbeyt vermoeyt en worden / noch eenichsins verschrict en worden / al ist dat sy schoon de Ghesetten / de Religie / den Vrede / ende al wat der menschen regeringe aengaet / het opperste nederwaerts keeren. Ende daer en gebreken gheene gheleerde Pluymstrijckers / die dese openbare raserije / Vierichheyt / Godtzalichheyt / ende Sterckheyt noemen / bedenckende alsoo eenen wech / hoe iemandt mach het sweert in syns broeders leden drucken / zo dat niet te min de groote liefde blijve / die een Christen synen naesten uyt Christi bevel schuldich is. Jck twijffele voorwaer / oft zommighe Duytsche Visschoppen

* De Paus Julius de tweedde / een zo ouden / doch zoo krijchgierighen man / das hy eenen iegelijcken aen malkander histe.

hier toe een exempel hebben ghegheven / oft veel eer hier van een exempel hebben ghenomen/ dewelcke (oock den dienst/zegheningen/ ende andere dierghelijcke Ceremonien verlatende) hun zelven gantschelijck als Vorsten draghen / zoo zeer dat sy't byna luyhept ende onbetamelijck voor eenen Bisschop achten ergheus anders dan in den strijdt Gode een stercke ziele te offeren.

Ende den ghemeynen hoop der Priesteren/ achten ongeoorloft te zijne / dat sy zouden van de heylicheyt hunder voorgangheren af wijcken/ende veraerden/och/hoe vromelijck strijden sy voor het recht der thienden/met sweerden/ met gheschut/ met steenen/ ende alderley nert der wapenen / hoe scherp zien sy hier toe/ oft sy iet konnen uyt der ouden Schrijveren boecken trecken/om het volcxken te verschricken/te verwinnē/ wijs te maken datmen hun meer dan thiende schuldich is. Maer hieren-tusschen en komet hun in den zin niet/hoe veel alomme gelesen wort van den dienst/welcken sy wederom den volcke schuldich zijn te doen. Noch en worden niet vermaent / ten minsten door den gheschoren kop/ dat een Priester behoort van alle begheerlijcheden deser weerelt vry te zijne/ eñ niet dan na Hemelsche dinghen te staen. Maer dese zoete menschen zeggen dat sy hunnen dienst eerlijck gedaen hebben/als sy hunne Gebedekens eenichsins door-gemummelt hebben / waer van ick my / by Hercules/ verwondere / oft eenich Godt die hoort oft verstaet/dewijle sy selve byna die noch en hooren noch en verstaen / als syse met den mondt door-ratelen. Maer dit is den Papen met den

Leec-

Leecken ghemeyn / dat sy alle wacker zijn tot den Oogst des profijts/ en niemant dier Wetten onwetende en zy. Maer ist datter eenigen last is/ dien worpen sy voorsichtichlijck op andere menschen schouderen/ ende ghevent malkanderen over / gelijck eenen bal van hant tot hant. Want oock de weereltlijcke Princen/ gelijck sy de deelen der regeringhe des Rijcx den Stadthouderen bevelen / ende wederom de Stadthouder den Stadthoudere over gheeft/ alsoo laten sy oock alle de oeffeninge der Godtzalicheyt den slechtē volcke over/ van ootmoedicheyts weghen. Het slechte volck wederom worpet op de ghene diemen noemt Gheestelijcke/ even gelijck oft sy met gheene Gheestelijckheyt gemeynschap en hadden/ ghelijck oft met de beloften des Doops geheel niet bedreven en ware. Wederom de Priesters die hun zelven weereltlijck noemen / ghelijck oft sy tot de weerelt begheven waren / en niet tot Christum/ schuyven desen last op de Regulieren: de Regulieren wederom op de Monickē: de Monicken van zachter orden / op de ghene die in strangher orden zijn : ende alle ghelijck op de Mendicanten: de Mendicanten op de Carthusianē/ by dewelcke alleenlijc de Godtzalicheyt begraven leyt/ en sy is by hun soo seer verborgē/ datmense nauwe t'eenigē tijde en kan zien.

Desghelijcx de Pausen over-neerstich zijnde in den Ghelt-oogst / verworpen dien zeer Apostolischen arbeydt op de Bisschoppen: de Bisschoppen op de Pastooren : de Pastooren op de Vicarisen : de Vicarisen op de Mendicanten : Dese schuyvent wederom op die / die de Schapen de wolle scheeren. Maer ick en

hebbe hier niet voor-genomen der Bisschoppen ende Priesteren leven te ondersoecken/ op dat ick niet en schijne in de plaetse van eenen Lof te verhalen / een * Satyram te maken:

* Satyra was een poetisch gheschrifte/waer in de ghebreken der menschen opentlijck gestraft/ende scherpelijck ghescholden worden.

ende dat niet iemandt en achte dat de goede Princen van my beschuldicht worden/ dewijle ick de quade prijse.

Maer ick hebbe dit met korte woorden geroert/ om dattet zoude openbaer worden/ dat gheen mensche en kan lustichlijck leven/ten zy dat hy hem tot mynen Godts-dienst begeven heeft/ende dat ick hem gonstich zy. Want hoe zoude dat konnen gheschieden / dewijle oock † Rhamnusia zelve (die de zaken der menschen ghelucksich maeckt) zoo zeer met my eens is/ dat sy altijts der Wijsen zeer groot vyant gheweest is/ende daerenteghen der Sotten (oock als sy slapen) alle gheluck toe-gebracht heeft.

† Rhamnusia was de Goddinne der Toornicheyt / die de hooveerdighe en verachters anderer menschen strafte. Maer hier noemt hy de Fortuyne Rhamnusiam/ dewelcke (zoomen zeyt) den Sotten gonstich is: Waer uyt een ghemeyn spreeck-woort is/ Hoe Sotter/ hoe geluckiger: ende hierentegen is Rhamnusia altijts der Wijsen vyant geweest. Daerom Sorades ziende dat byna alle de Wijse droevighe eynden hadden/ heeft uyt verbolgentheyt ghe-schreven: De Weerelt heeft Socratem ghemaect wijs te zijne: ende de Weerelt heeft Socratem ellendichlijck wech ghenomen: Want hy is in de ghevanckenisse ghestorven/ fenijn drinckende. Diogenes is gestorven/rauwen Geernaert etende. Daer Eschillus schreef/is het ghewelfsel op hem ghevallen. Sophocles etende het koornken eender druyven/is verstict ghewoorden ende vergaen. De Thracische honden hebben Euripidem verslonden. De Godtlijcke Homerus is van hougher ghestorven.

Ghy kent dien * Timotheum / dewelcke hier

* Timotheus was de alder-gheluckichste Leytsman der Atheniensen / van den welcken Suidas schrijft dat hem de Schilders af-beelden / dat de Fortuyne hem / dewijle hy sliep / steden in het nette brachte: waer mede sy syn geluck te kennen gaven. Hier uyt is dit spreec-woort / Des slapenders nette vanght: het welcke gheseyt wort van de ghene die zonder arbeyt ende neersticheyt verkrijghen / al wat sy willen. Dese zelve Timotheus was oock ghebynaemt Gheluckich / om dat hy meer geluckich was / dan wijs.

van eenen by-naem ghekreghen heeft / ende waer van oock een spreeck-woort ghekomen is. Des slapendes nette vangt. Ende wederom: ‡ De Nacht-uyl vliecht.

‡ De Nacht-uyl vliecht. Den ouden Atheniensen was het vlieghen des Nacht-uyls een gheluckich teecken der overwinninghe / om dat dese Voghel gheacht was Minerve heylich te zijn / van dewelcke men zeyde / dat sy oock de quade raetslaghen der Atheniensen tot een goet eynde brachte. Hier uyt als de zake gheluckichlijck / ende na des herten wensch ghevalt / pleechmen te zegghen / De Nacht-uyl vliecht.

Hierentegghen gaen de spreeck-woorden de Wijse aen / Hy is * in de vierde Mane ghebooren / ende / Hy heeft een † Seianisch peert / ende ‡ Tolosanich gout. Maer ick late af spreeck-woorden te spreken / op dat ick niet en schijne de schriften myns Erasmi gerooft te hebben.

* Inde vierde Mane gheboren. Dit is een spreeck-woort van de ghene die ongheluckichlijck gheboren zijn / oft die uyt swaren arbeyt / daer mede sy andere menschen voordeelijck zijn / zelve gheen voordeel en hebben. Want men zeyt dat Hercules in zulcker Mane gheboren was / wiens leven was zonder alle wellust / ende vol arbeyts.

† Hy heeft een Seianisch peert. Dit wert voor-tijden ghesept van de ghene die tot ellendicheyt ende uyterste armoede ghekomen waren.

‡ Hy heeft Tolosanich Gout. Dit zeyde men van de gene die in zeer swaer verdriet quamen / ende op een nieuwe ellendighe wijse verginghen. Want doen de Stadt Tolosa

van Q. Cepione gerooft was/in welcker stadt Tempelen veel gouts was/alle die in de roovinge gout genaect hadden/die verginghen met een ellendich ende bitter eynde.

Den teerlinc worpen/ is de zake der Fortuyne overgevē.

Op dat ick dan tot de zake weder keere/ de Fortuyne heeft de gene lief die weynich wijs zijn/ende die stout zijn/ ende dien dat spreeckwoort behaecht/ Laet den teerlinck worpen. Maer de Wijsheyt maect bevreest: daerom ziet ghy ghewoonlijck / dat de Wijse met armoede / hongher / ende roock te doen hebben/ ende veracht/ ende zonder eere leven/ ende gehaet zijn: Maer de Sotten hebben overvloedelijck ghelt/ende worden tot Politische regeringhen gheset.

Int korte / sy bloeyen allesins. Want zoo iemant acht dattet geluckich is dē voornaemsten mannen te behagen/ende onder de gulden ende bepeerelde Goden te wandelen/wat isser doch onnutter dan wijsheyt? Ja / wat is by dien aert der menschen zeerder verdoemt? Ist datmen wil rijcdom verkrijgen/ wat zal doch de Koopman winnen / ist dat hy de Wijsheyt navolgende/den valschen eedt vermijt? ist dat hy hem schaemt als hy in loghen bevonden wordt/ist dat hy de benoude bekommernissen der Wijsen (namelijck hem van dieste ende woecker te wachten) een hayr acht? Ende ist dat iemant Gheestelijcke eere oft goedt zoect/ daer toe zal een Ezel oft Buffel eer toe komē/ dan een wijs man. Ist dat ghy door wellust beweecht wort/ de jonge wijven (die hier van het meeste deel zijn) zijn met gheheelder herten tot de Sotten gheneghen: maer den Wijsen en vlieden sy niet anders dan een Scorpioen. Ja alle die wat lustigher eñ vrolijcker leven willen / die sluyten voornamelijck de Wijsen buyten/

een / ende laten liever toe wat Dier ghy wilt. Int korte/ waer ghy u henen went / by Pausen/Princē/Richters/Overichept/Vrienden/ Vyanden/groote/kleyne: alle dinck wort uytghericht met ghereeden ghelde: het welcke de Wijse alsoo versmaet/ghelijc't zeer placht van hem te vlieden.

Maer al ist dat mynen Lof zonder mate eñ eynde is/soo moet nochtans myn Oratie eenmael een eynde hebben. Dus zal ick dan ophouden te spreken/maer ic wil eerst met korte woorden vertoonen / datter oock groote Autoren gheweest zijn / die my beyde met hun schriften ende daden verklaert hebben: op dat ick mogelijck niet en schijne zottelijck my zelven alleenlijck te behaghen: oft op dat de Juristen niet en zegghen/dat ick niet en allegere. Zoo hierom zullē wy allegeren/na hun exempel/dat is/niet tot den propooste. Ten eersten/ is dit allen menschen (ooc door het wel-bekende spreeck-woort) ghenoechsaem kennelijck/ dat daer de veynsinghe zeer goet is / daer de zake zelve niet en is. Ende daerom wordt dit veers te rechte terstont den kinderen gheleert: Tot synder Sothept veynsen / is de opperste Wijshept. Gheraet ghy nu zelve wat grooter goet de Sothept is/wiens bedriegelijcke schaduwe ende navolginghe zoo grootelijcx wort ghepresen by de Gheleerde. Maer veel rechtsinniger wort van dat † vette Swijn der kudde Epicuri bevolen / datmen zal Sothept in den Raet mengen/hoewel hy niet zeer wetentlijck daer toe zeydt/dat sy zal kort zijn. Ende

† Dit haelt hy uyt Horatio/dewelcke hem zelvē noemt een vet Swijn/ vander kudde Epicuri.

erghens:

erghens: Het is lustich ter rechter plaetse onwijs zijn. Wederom in een ander plaetse heeft hy liever uptsinnich eñ onwetende te schijnen/ dan wijs te zijne ende benout. By Homerum wordt Thelemachus (den welcken de Poëte allesins prijst) dickmael ghenaemt onverstandich: ende met desen by-naem (als die wat goets bediet) pleghen de Tragische Poeeten ghemeynlijck de Jonghelinghen ende Kinderen te noemen. Ende wat begrijpt het heylige boeck Ilias/ anders dan der Sotten Koninghen ende volcken hittighe woelinge? Voort/ hoe volkomen is den lof Ciceronis/ Het is olomme vol Sotten. Want wie en weet niet/ dat alle goet zoo veel te beter is/ hoe het hem wijder streckt? Maer moghelijck zijn dese ghetuygen by de Christenen kleyn gheacht: daerom laet ons oock (zoo't u goet dunct) met ghetuyghenissen der heyliger Gheschriften onsen Lof versterckẽ/ oft (ghelijck de Gheleerde plegen) fondeeren. Ten eersten begheeren wy van de Theologhen/ dat sy ons dit willen toelaten te doene. Ten anderen/ dewijle wy een sware zake aengaen/ ende het en ware mogelijck niet prijselijck/ dat wy zouden wederom de Musas upt Helicone roepen tot zoo grooten wech/ voornamelijck/ dewijle de zake wat vreemt van hun is: zoo zal't moghelijck ghevoechlijcker zijn/ te wenschen (zoo langhe ick den Theologum spele/ ende door dese doornen ga) dat de ziele Schoti (dewelcke doornigher is dan eenich Eghel) een weynich upt hunne * Sorbona in myn herte kome/ ende daer na weder upt-vare waerse henen wil/ oock tot de galge. Och oft ick mochte oock een ander aenschijn

* Sorbona/ is te Parijs de Theologische schole genaemt.

[...]schijn aennemen / ende Theologische kleedin[...]ghe hebben. Maer hierentusschen vreese ick dat [...]emant my zal van dieste beschuldigen/gelijck [...]ofte ick onser Meesteren kisten heymelijck be[...]rooft hadde/om dat ic zoo veel van der Theo[...]loghen zake weet. Maer het en is zoo grooten [...]wonder niet / ist dat ick door zoo langhe ghe[...]meynschap die ick met de Theologhen zeer [...]groot ghebruyct hebbe / wat hebbe aenghenomen: dewijle oock de * Godt Priapus zom[...]mighe Griecksche woorden heeft aengheteec[...]kent en behouden/dewijle syn Heere las: ende [...]dewijle de † Luciansche Haen door lange ghe[...]meynschap der menschen / de menschelijcke [...]sprake wel ghekonnen heeft.

* Priapus is by de Poeeten een Godt des Hofs/ van [...]en welcken Horatius schrijft / dat hy was uyt eenen [...]Vijghen-houten block gemaect. Dese leerde Grieck spre[...]ken/dewijle de Heere des Hofs Homerum las.
† Lucianus brengt in een gespreck eenen Haen voort/ [...]te als een mensche kan spreken.

Maer nu kome ick tot de zake met gheluc[...]kighen voorspoet. Ecclesiastes heeft geschre[...]ven int eerste Capittel: Der Sotten ghetal is [...]onder eynde. Als hy zeydt/ dat het ghetal is [...]onder eynde/ schijnt hy niet alle menschen te [...]begrijpen/uytghenomen zommighe zeer wey[...]nighe / van de welcke ick niet en weet oftse ie[...]mant heeft konnen zien? Maer dit belijt Hie[...]remias vrijelijcker int thiende Capittel. Alle [...]menschen (zeydt hy) is sot ghemaect van syne [...]wijsheyt. Hy schrijft alleenlijc Gode Wijsheyt [...]toe/ alle menschen de Sotheyt latende. Ende [...]wederom een weynich opwaerts: De men[...]sche en roeme niet in syne wijsheyt. O beste [...]Hieremia / waerom en wilt ghy niet dat de

menschе

mensche roeme in syne wijsheyt? Te weten/ daerom (zal hy zegghen) dat hy gheen wijsheyt en heeft.

Maer ick keere wederom tot den Ecclesiastem. Dewijle hy roept: Ydelheyt der ydelheden/ende alle dinck is ydelheyt: wat meynt ghy dat hy anders ghevoelt heeft dan (gelijck wy geseyt hebben) dat het leven der menschen anders niet en is/dan een schou-spel der Sotheyt? Hy heeft wonderlijck den Ciceronischen lof bevesticht / van den welcken hy met zeer goeden rechte ghesproken heeft/ dat wy weynich te voren verhaelt hebben: te weten/ Het is alomme vol Sotten. Wederom / de wijse Ecclesiasticus/dewelcke geseyt heeft: De Sot wort verandert ghelijck de Mane: en de Wijse blijft gelijck de Sonne: wat gheeft hy anders te kennen / dan dat het gantsche menschelijcke gheslachte dwaes is / ende dat den naem der Wijsheyt alleen op Godt valt? Want sy legghent uyt / dat de Maen zy de menschelijcke natuere: ende de Sonne Godt/die de Fonteyne alles lichts is. Hier mede stemmet ooc/dat Christus zelve in den Evangelio zeyt/datmen niemant en moet goet noemen / dan Godt alleen. Nu/ist dat een ieghelijck die niet Wijs en is/Sot is: ende een ieghelijck die goet is/oock Wijs is/ ghelijck de Stoïsche leeren / hierom ist voorwaer noodich alle menschen onder de Sotheyt te begrijpen. Wederom zeyt Salomon int 15 Capit. De Sotheyt is den Sotte een vreucht: openbaerlijck belijdende / datter zonder Sotheyt niet zoete in het leven en is. Hier toe dient ooc dit: Die de wetenschap vermeerdert/die vermeerdert verdriet: en in veel

gevoelens/is veel onwille. Belijt niet de goede Prediker dit zelve openbaerlijck int 7 Capittel: Het herte der Wijsen is daer droef heyt is: ende het herte der Sotten is daer blijschap is. Ende hierom en wast hem niet ghenoech de Wijsheyt te door-leeren / hy moeste daer toe oock ons leeren kennen. Ist datmen myn kleyn geloove gheeft/hoort syns zelfs woorden/ dewelcke hy heeft geschreven int eerste Capittel/ zeggende: Ende ick hebbe myn herte begeven om Wijsheyt te weten / ende leeringhe/ ende dwalinghe/eñ Sotheyt. In dese plaetse moet men aenmercken dat dit tot den Lof der Sotheyt dient/om dat hyse heeft in de plaetse gheset. De Prediker hevet ghescreven:ende ghy weet dat dese ordeninghe by de Predikers is/ dat die de eerste is in weerdicheyt/ die de laetste plaetse houdt / immers ten minsten hier in het Evangelisch ghebodt ghedachtich zijnde.

Maer dat de sotheyt beter zy dan de wijsheyt / dat betuycht klaerlijck Ecclesiasticus (wie hy oock gheweest zy)in het vier-en-veertichste Capittel: wiens woorden ick/ by Hercules / niet en zal voortbrenghen / eer ghy op myn vraghe bequamelijck geantwoort hebt/ ghelijck die in Platone doen / die teghen Socratem disputeeren. Welcke dinghen behoort men meer te verberghen/ die zeltsaem eñ dierbaer zijn/oft die ghemeyn eñ onkostelijck zijn? Wat swijcht ghy? Oft ghy schoon veynst/zoo antwoort doch dat Grieck spreec-woort voor u. *De water-kruycke staet aen de deure. Ende op dat niemandt dit Godtlooselijck en verworpe / Aristoteles onser Magisteren afgodt verhaelt dit: Is iemant onder u zoo sot/

* De eerden vaten staē openbaer/ maer die van gout zijn oft van zilver sluytmen op.

dat hy peerlen eñ gout wil in den wech laten? Ick en meyne dat niet / by Hercules/ maer in de verborghenste binnenste plaetse des huys/ eñ dat en is niet ghenoech/in de alderbedectste hoeckkens der alderbest ghewapenden kisten slupt ghy zulcke dinghen : ende het slijck laet ghy int openbaer. Zoo dan/ist dat het ghene dat kostelijckst is/wort opghesloten : ende dat verachtelijck is/wort uytghesett/ist niet openbaer/ dat de Wijsheyt/ dewelcke hy verbiet te verbergen/een verachtelijcker dinck is dan de Sotheyt/dewelcke hy verbiet te verberghen? Hoort nu de woorden synder ghetuyghenisse: De mensche(zeyt hy)is beter/die syn Sotheyt verberecht / dan de mensche die syn Wijsheyt verberecht. Wat? de H. Schriftuere schrijft oock den Sotten eenvoudicheyt des herten toe/ daer nochtans de Wijse niemant en acht hem ghelijck te zijne. Want alsoo versta ick dat Ecclesiastes zeyt int tienste Capit. Maer oot een Sot in den wech wandelende/ dewijle hy onwijs is/meent dat alle menschen sot zijn. Is dat niet een groote eenvoudicheyt/ dat iemant alle menschen hem gelijck acht/ ende eenen ieghelijcken synen lof mede deelt / hoewel daer niemandt en is/ die niet grootelijck hem zelven en verheft? Daerom en heeft oock een zoo grooten Koninck hem deses naems niet gheschaemt als hy zeyt int dertichste Capittel: Ick ben de Sotste alder mannen. Ende oock Paulus de groote Leeraer der Heydenẽ schrijvende tot de Corinthen/ En bekent den naem der dwaesheyt niet onghewillich : Ick spreke (zeyt hy) als onwijs : Item ick ben/even ghelijc ofte het schande ware in zotheyt overwonnen

wen te zijne. Maer hierentusschen schetteren teghen my zommige/die wat Grieckx konnen/ dewelcke arbeyden om zoo veler Theologhen deses tijts † kraepen oogen upt te steken / als

† Die schijnen te willen der kraeyen ooghen uytsteken/ die den alder-scherpsinnichsten het gesichte benemen ende verduysteren / oft die de dinghen die de oude met groote eendrachticheyt hebben voor goet gheacht / arbeyden te verworpen ende te niete te maken/ oft de oude geleerstheyt met eenen nieuwen vont te verduysteren.

sy huune annotatien als eenen roock den anderen voor de oogen trecké. Van welcke kudde/zoo myn Erasmus niet de eerste en is/zoo is hy voorwaer de tweedde / den welcken ick dickwils door eerbiedinghe noeme. O waerachtichlijcke dwase allegatie (zegghen sy) ende der Sotheyt weerdich. Den zin des Apostels is veel anders dan ghy droomt. Want hy en zoeckt niet door dese woorden te maken dat hy zoude zotter gheacht worden dan de ander Apostelen:maer doen hy gesept hadde: Sy zijn Dienaers Christi / ende ick oock: ende als sy roemende / hem zelven oock in desen deele den anderen gelijck ghemaect hadde / zoo heeft hy als door een verbeteringe daer by gesept: Ick meer/ ghevoelende/ dat hy niet alleenlijck den anderen Apostelen gelijck en was in de bedieninge des Evangelij / maer ooc wat meerder. Ende als hy wilde dat dit zoude geacht worden alsoo waer te zijne/ ende nochtans niet en wilde de ooren daer mede / als met een hooveerdich woort verergheren/ zoo heeft hy dat met een voor-wendinghe der Sotheyt verhindert/zegghende: Ick spreke onwijsselijck: want hy wiste dattet der Sotten Privilegie

is / dat sy alleen moghen de waerheyt zonder
verergheren uyt-spoelen.

Maer wat Paulus gevoelt heeft / doen hy
dit schreef/ dat laet ick hem disputeeren. Ick
volge de groote/vette/ dicke/ ende int gemeyn
alder-gheprezenste Theologen/met dewelcke
de meeste menichte der Leeraren liever heeft
te dwalen/dan met de * Dry-talige menschen
wel te ghevoelen.

* Daer zijn dry Talen/ de Grieczsche/ Latijnsche ende
Hebreen / in dewelcke alle konsten ende wetenschappen
gheleert worden/ dewelcke de Oude zoo noodich gheacht
hebben tot de H. Schrift/dat ooc in de Pauselijcke Decre-
ten geboden is dese Talen in de ghemeyne Scholen te lee-
ren / om datsy achteden dat zonder dese Talen de verbor-
gentheden der H. Schriftuere niet en kan verstaen wordē.

Niemant onder hun en acht ooc de Griecx-
sche niet meer dan Wouterloten oft Kouwen:
voornamelijck/dewijle een eer-gierich Theo-
logus (wiens naem ick willens verswijge/op
dat onse Kouwen niet terstont dit Griecxsche
schimp-woordt / namelijck : De Ezel aen de
Liere / op hem en worpen) ende meesterlijck
ende Theologalijck dese voor-genoemde pas-
sagie Pauli uytlegghende / daer hy zeyt : Ick
spreke onwijsselijck/ waerom hy een nieu Ca-
pittel maect : (twelck hy zonder zeer groote
Logicale konste niet doen en konde) hy maect
daer toe een nieuwe deelinghe/ de plaetse uyt-
leggende op dese wijse/want ick zal syn woor-
den verhalen/ niet alleenlijck in Forma/maer
oock in Materia. Ick spreke als onwijs/dat
is/ ist dat ick u schijne onwijs te zijne / als ick
my zelven met de valsche Apostelen verghe-
lijcke/zoo zal ick u min wijs schijnen zoo wan-
neer ick my boven hun zette. Hoewel de zelve
wepnich

weynich daer na hem zelven vergetende / terstont op een ander valt.

Maer waerom bescherme ick my benoudelijck met eens mans exempel / dewijle dit het ghemeyne recht der Theologhen is/dat sy den Hemel/ dat is/ de H. Schriftuere ghelijck een vel uptrecké:dewijle by Paulum de woorden der H. Schriftuere strijden / dewelcke in hare plaetse niet en strijdé(ist dat Hieronimus te ghelooven is) als hy te Athenen den Tijtel des Altaers (welcken hy by ghevalle ghesien hadde)verandert/tot een bewijsinge des Christelijcken geloofs : eñ de andere woorden achterlatende / die der zaken zouden hinderlijck gheweest hebben/alleenlijck twee van de laetste uptpluct/ te weten/ dese : Den onbekenden Gode : ende de zelve verandert hy oock wat: want den gheheelen Tijtel luyt aldus : Den Goden Asie / Europe / ende Africe/den onbekenden ende vreemden Goden. Na dit exempel (zoo ick meyne) scheuren de Theologhen alomme hier ende daer vier oft vijf woordekens af / ende (ist dattet noodich is) vervalschen oock de zelve/ eñ schickense na hun voordeel/hoewel het voorgaende eñ navolghende/ oft niet tot de zake en dienen/ oft oock daer tegen strijden. Ende dit doen sy met zoo grooten onbeschaemtheyt/dat dickwils de Theologen benijt worden van de Juristen. Want wat en zoude hun niet wel gelucken/ dewijle de groote Meester (ick hadde hem byna met synen naem genoemt / maer ick vreese wederom het Griecx spreeck-woort) uyt de woorden Luce heeft een meyninge versiert/ die alsoo wel met den zin Christi over-een komt / als het vyer

met den watere. Want doen de uyterste noot aen quam/in welcken tijde de goede Onderdanen pleghen aldermeest hunne Patroonen by te staen/ ende met wat hulpe sy konden / mede te strijden: Christus arbeydende om alle betrouwen zulcker hulpe den synen uyt den zin te stooten / heeftse ghevraecht oft sy erghens eenich dinck gebreck hebben gehadt/doen hyse hadde uytgesonden / onversien niet alleenlijck van nootdruft des weechs / maer en hadde oock hare voeten niet gheschoept teghen de wreetheyt der doornen ende steenen/noch oock gheen male ghegunt/tegen den honger. Ende als sy versaecten dat sy eenich ghebreck ghele=den hadden/ zeyde hy daer toe.

Maer nu/ wie sack oft buydel heeft / die neme dien/desghelijcx oock een male: eñ diese niet en heeft / die verkoope syn kleedt / ende koope een sweert. Dewijle de gantsche leeringhe Christi niet anders en leert/dan zachtmoedic=heyt/ verduldicheyt / ende verachtinghe deses levens / wien en ist niet klaer / wat hy in dese plaetse meynt? Te wetẽ/dat hy wil syne Zentboden noch meer weerloos maken / op dat sy niet alleenlijck de schoenen verachten ende de male/maer oock boven desen den rock afworpen / ende gantschelijck naect eñ onverhindert den dienst des Evangelij aen-gaen: ende hun zelven van gheenen dinghe voorsien / dan van eenen sweerde: eñ niet van dien sweerde daer mede de roovers ende moorders ruysschen/ maer van den Sweerde des Gheests/ twelck tot in het binnenste des herten door-dringht/ ende alle begheerten alsoo eenmael af-snoeyt/ dat hem nu niet ter herten en gaet / dan de

Godt-

Godtzalicheyt. Maer ick bidde u/merckt doch waer dese heerlijcke Theologus dit henen draeyt. Het Sweert leght hy uyt dat het zy de bescherminghe teghen de verbolghinghe: ende dat de sack oft buydel zy ghenoechsaem besorginghe des nootdrufts: even/gelijck oft Christus syn ghevoelen veranderende / dat hy syne Oratoren / niet heerlijc genoech voorsien zijnde/uytgesonden hadde/nu weder-riepe. Oft/ gelijck oft hy vergeten hebbende dat hy geseyt hadde/ dat sy zullē zalich zijn/ als hun oneere/ schande/eñ straffe aen-ghedaen wort/ verbiedende dē quadē te wederstaen: Want de zachtmoedige zullē geluckich zijn/eñ niet de wreede.

Item / vergheten hebbende dat hy hun te voren tot het exempel der Musschen ende Lelien gheroepen hadde / ende nu alsoo gantsch niet gewilt en heeft dat sy zonder sweert souden uyt-reysen / maer veel meer bevolen heeft oock den rock te verkoopen/om een sweert te koopen : ende liever heeft dat sy zouden naect gaen/dan zonder sweert. Boven desen/gelijck hy meynt dat onder den Naem des Sweerts/ begrepen wordt al wat dient om ghewelt te wederstaen / alsoo verstaet hy oock onder den naem des buydels/ al wat tot de nootsakelijcheyt des levens dient. Eñ aldus worden van desen Wtlegger des Godtlijcken sins/de Apostelen met lancen/ boghen / slingeren ende bussen ghewapent uyt-geleyt/om den gekruysten Christum te prediken : ende boven desen / gheladen met buydelen/ overdecte kisten / eñ paccken / op dattet hun moghelijck niet gheleghen en is uyt de herberghe te gaen/anders dan eer sy het noen-mael hebben ghegheten. Ende dit

en heeft oock desen Wtlegger niet beroert/dat Christus dit sweert/dat hy zoo zeer hadde bevolen te koopen / terstont scheldende / beveelt dat wech te doen : ende dattet noyt en is ghehoort/ dat de Apostelen sweerden oft schilden ghebruyct hebben teghen der Heydenen gheweldt / teghen dewelcke sy voorwaer zouden zulcx ghebruyct hebben/ hadde Christus alsoo ghevoelt/ ghelijck dese uytleght.

Daer is een ander(den welcken ick uyt eerbiedinghe niet en noeme) die gheenen kleynen naem en heeft / dewelcke uyt de ‡ Tenten die Habacuck meldet (zeggende: Dese vellen Madian zullen verstoort worden) ghemaect heeft het vel des ghevilden Bartholomei.

‡ Om dat de Tenten voormaels uyt vellen zijn gemaect gheweest/daerom zijn sy vellen ghenaemt. Dit dese Theologus niet wetende / heeft ghemeynt dattet van menschen vellen ghesproken was / ende hevet bediet op Bartholomeum/ des welckens vel (ghelijckmen zeyt) is af-ghevilt ghewordeu.

Ick zelve hebbe / en niet langhe voorleden/ gheweest in der Theologhen disputatie(want dit doe ick dickwils) eñ doen daer een vraechde / waer de H. Schriftuere dat beveelt / de Ketters met den brandt meer te overwinnen/ dan met disputatie : Een oudt neerstich man/ die immers met den hoochmoet een Theologus was/antwoorde met grooter verbolgentheyt/dat de Apostel Paulus dese Wet heeft ghegheven/dewijle hy ghesent heeft: † Schouwet eenen ketterschen mensche/ na dat hy eenmael ende andermael is vermaent gheweest.

† Dit woort/Schouwet/is in Latijn(devita)het welcke Schouwen bediet : maer dewijle (vita) is te zegghen leven / ende (de) bediet van / zoo heeft de Theologus het

woort (devita) verdraeyt / ghelijck oft ware te zegghen/ het leven nemen.

Ende doe hy de woorden dickwils uyt donderde/ende vele hun verwonderden/ wat dien geschiet ware / ten eynde heeft hy't uytgeleyt/ datmen eenen Ketter moeste wech doen upt het leven. Sommighe hebben ghelachen/ende daer waren nochtans sommige / den welcken de uytlegghinghe scheen gheheel Theologisch te zijne. Maer doe sommige noch daer teghen stonden/ is een kort verklarer/ ende onwedersprekelijcker Autoor voort-ghekomen / zegghende: Verstaet de zake. Daer is geschreven/ Ghy en zult dẽ quaetdoender niet laten leven: alle Ketters zijn quaetdoenders : Ergo / etc. Doen begonsten alle die daer waren diens menschens vernuft te verwonderen / ende sy zijn in dit ‡ ghevoelen gegaen met voeten / die met Boeren schoenen geschoept waren. Ende daer en quam niemanden in den zin / dat dese Wet/ den Waerseggers/ Toovenaers/ ende Swarte-konstenaers aengaet / dewelcke de Hebreen in hunne tale noemen * Mechasshephim: anders moestmen overspel ende dronckenschap met der doot oock straffen.

‡ In een ghevoelen gaen / is dat ghevoelen voor goet achten.

* Exo. in 22. staet Mecasshephde/ iho Tehhiae / dat is / de Tooversche en laet niet leven.

Maer ick arbeyde dwaesselijc om dese dinghen te verhalen/dewelcke zoo ontallijck zijn/ datse noch in † Chrysippi / noch in ‡ Dydimi boecken niet en zouden konnen vervaet worden. Dit alleenlijck begheer ick te vermanen: dewijle dese dinghen dien Godtlijcken Magistren zijn gheoorloft gheweest/dattet my oock als eener " Vijghenhouten Theologesse/ is te vergheven/ ist dat ick niet alle dinghen op het Recht-snoer ghealllegeert en hebbe.

† Chrysippus heeft ontallijcke vele Boecken ghescreven van Dialectica/ vol ydele scherpsinnicheden.

‡ Didymus Grammaticus heeft duysent boecken ghescreven.

·· Wijghenhout/ is veracht ende onnut houdt.

Maer nu keere ick ten eynde wederom tot Paulum/ Ghy verdraecht gheerne de onwijse (zeyt hy/ sprekende van hem zelven.) Eñ wederom/ neemt my aen als eenen onwijsen: eñ/ Ick en spreke niet na Godt / maer na onwijsheyt. Wederom ergens: Wy (zeyt hy) zijn Sot om Christi wille. Nu hoort ghy van zoo grooten Autoor zoo grooten Lof der Sotheyt. Ja zoo zeere / dat de zelve erghens openbaerlijck de Sotheyt acht ende gebiet/ als een dinck dat voor al noodich is / ende zeer tot de welvaert dient. Zoo wie schijnt onder u wijs te zijne/ die worde sot/ op dat hy wijs zy. Ende by Lucam noemt Jesus de twee Discipelen Sottẽ/ tot der welcker gheselschap hy hem zelven in den wech voechde. Ick en weet niet oft het wonder schijnt/ dat de Godtlijcke Paulus ooc Gode wat van de Sotheyt toe-schrijft. Wat Sot is in Godt (zeyt hy) is wijser dã de menschen. Ende Origenes de Wtlegghe r is daer teghen / dat ghy niet en meucht dese Sotheyt verstaen na der menschẽ meyninge: van welcken aerde dit is / Het woordt des Kruyces is Sotheyt den ghenen die verloren gaen. Maer wat blijve ick te vergheefs zorchfuldelijck dit met zoo veel ghetuygenissen leerende / dewijle in de heylighe Psalmen Christus zelve spreect tot den Vader/ zegghende: Ghy weet myn onwijsheyt.

Ende het en is niet te vergeefs/ dat de Sotten Gode zoo zeer behaecht hebben: ick meyne

het is daerom/dat gelijck de opperste Princen quaet vermoeden ende haet hebben op die/ die meer dan te wijs zijn (gelijck Julius op Brutum ende Cassium / hoewel hy den droncken Antonium niet en vreesde:ende ghelijck Nero op Senecam/ende Dionysius op Platonem: ende hierenteghen hebben sy lust aen grove ẽ slechte vernusten) also verworpt ẽ verdoemt oock Christus altijts de Wijse / die op hun eyghen wijsheyt staen. Dat betuycht Paulus klaerlijck/als hy zeyt:Dat sot is voor de weerelt/heeft Godt uytverkoren:ende als hy zeyt datter Gode behaecht heeft de weerelt door Sotheyt zalich te maken/dewijle sy door wijsheyt niet en konde weder opgherecht worden. Ja hy zelve gheeft dat genoech te kennen/ als hy roept door den mondt des Propheten:Ick zal de wijsheyt der Wijsen verderven/ende de voorsichticheyt der voorsichtighen zal ick verworpen. Wederom/ als hy den Vader danct dat hy de verborgentheyt der zalicheyt hadde voor de Wijse verborghen / ende den kleynen (dat is/den Sotten) gheopenbaert. Want int Griecxsche voor kleynen is ‡ Nepiois/ twelcke hy zet teghen † Sophois. Hier toe dienet/ dat hy al-om in den Evangelio de Pharizeen ende Scriben ende Leeraers der Wet straft/ ende het gemeyn ende ongeleerde volck neerstelijck beschermt. Want wat is dat / Wee u ghy Scriben ẽ Pharizeen/anders dan/ Wee u ghy Wijse? maer aen kinderkens/vrouwen ẽ visschers schijnt hy aldermeest lust gehadt te hebben. Ja oock uyt de onredelijcke dieren/ behaghen die Christo aldermeest / die aldermeest zijn van der Vossen wijsheyt: waerom-

‡ Nepiois beteeckent een zeer jonc kint/ oft eenen die niet zeer wijs en is.

† Sophois is te zeggen/ wijs.

me

me hy liever hadde op den Ezel te zitten/ hoewel hy (hadde hy ghewilt) hadde moghen zonder hinderen oock op eenen Leeu zitten. Ende de Heylighe Gheest en is niet in eens Arents ofte Wouwen / maer in eender Duyven ghedaente af-gedaelt. Boven desen wort dicmael van Herten ende Hinden / ende Lammeren in de Schriftuere ghemeldet. Hier toe worden oock de ghene die Godt tot het eeuwige leven heeft gheroepen / Schapen ghenaemt: welck ghedierte het alder-onwijste is / oock na de getuygenisse des Aristotelischen spreec-woorts/ namelijc/ Schaeps-zeden/ het welcke hy vermaent van de Sotheyt dier Beesten genomen te zijne / ende door een Laster-woort ghesept worden op Sotte ende Onverstandighe menschen. Ende Christus belijdt hem zelven deser Kudde een Herder te zijn: Ja hy heeft oock lust gehadt aen den Naem/ Lam/ als hem Joannes toonde/ zeggende: Ziet/ het Lam Godts: waer van veel ghemeldet wordt in de Openbaringhe Joannis.

Wat roepen dese dinghen / anders dan dat alle menschen Sot zijn/ oock de Godtzalighe? ende dat oock Christus zelve om de Sotheyt der Menschen te hulpe te komen / doen hy de Wijsheyt des Vaders was/ nochtans eenichsins dwaes geworden zijnde/ als hy des Menschen Natuere aengenomen hebbende/ is ghevonden in gedaente als een Mensche? ghelijck hy oock Zonde is gheworden/ om de Zonden te ghenesen. Eñ hy en heeftse niet anders willen ghenesen / dan door sotheyt des Kruyces/ ende door de ongeleerde grove Apostelen / den welcken hy neerstichlijck de Sotheyt beveelt/

nde waerschout van Wijsheyt / als hyse ver-
nect door het Exempel der Kinderen/Lelien/
Mostaert-zaet/ eñ Musschen/ welcke dingen
ijn zonder verstant ende zinnen/ende leven al-
eenlijck na de leydinge der Natueren / zonder
onste ende zorghe. Boven desen/ als hy hun
erbiet zorchvuldich te zijne hoe sy zouden by
e Presidenten spreken/ende als hy verbiet de
ijden oft wijlen der tijden te ondersoecken / te
weten/om dat sy niet en souden betrouwen op
unne eyghen voorsichtichheyt / maer zouden
met gantscher herten op hem staen. Hier toe
dient oock/dat Godt de Schepper der weerelt
verbiet dat sy niet en soudẽ eten van den boom
es wetenschaps/ even ghelijck oft de weten-
chap fenijn der gheluckicheyt ware. Paulus
traft oock opentlijck de wetenschap als die
pblaest ende schadelijck is. Den welcken de
heylighe Bernardus na-volghende (zoo ick
meyne) bediet den Berch (op welcken Lucifer
ynen stoel ghesetet hadde) dattet zy den Berch
des wetenschaps.

Moghelijck en is oock dit argument niet
voorby te gaen / dat de Sotheyt oock by de
Goden aengenaem is/dewijle haer alleen ver-
ghevinghe der ghebreken wort ghegeven/ den
Wijsen en wort niet vergheven. Daerom/die
om verghevinghe bidden/ hoewel sy wetende
gesondicht hebben/zoo verantwoorden sy hun
nochtans met de Sotheyt. Want aldus bidt
Aaron de straffe synder suster af/int boeck der
Tellinge (zoo ick't wel onthouden hebbe):Ick
bidde u myn Heere/en legt ons dese zonde niet
op / dewelcke wy sottelijck ghedaen hebben.
Aldus bidt oock Saul syn schult by David af. Int boeck Numeri.
Want

Want (zeyt hy) het is openbaer/dat ick zotte-lijck ghedaen hebbe. Wederom David zelve smeeckt aldus den Heere: Maer ick bidde u Heere/dat ghy de ongerechticheyt dijns dienst knechts wech neemt / want wy hebben zotte-lijck ghedaen: even ghelijck oft hy gheen ver-gevinge en zoude verkregen hebben/ ten ware dat hy sotheyt ende onwetenheyt voorwende. Maer dit dwingt scherpelijcker/dat Christus in het Kruyce doen hy voor syne vyanden badt (zegghende / Vader verghevet hen) gheen an-der onschuldt voor-ghewent en heeft / dan de Onwetenheyt: Want (zeyde hy) sy en weten niet wat sy doen. Op dese wijse is Paulus tot Timotheum schrijvende. Maer daerom (zeyt hy) hebbe ick de Barmhertichept Godts ver-kregen / om dat ick't onwetende gedaen hebbe in ongeloove. Wat is/ Ick hebbet onwetende gedaen/ anders dan/ ick hebbet door Sotheyt ghedaen / ende niet door boosheyt? Wat is/ Daerom hebbe ick barmhertichept verkre-gen: anders dan/ Ick en zoude geen barmher-tichept ghekrijgen/ ware ick niet door de voor-sprake der Sotheyt aen-gheprezen? Voor ons doet oock de Gheestelijcke Psalmschrijver/ de-welcke my te synder plaetse niet en is in den zin gekomen: De gebreken myner jonchept/ ende myne onwetentheden en weest niet ghe-dachtich. Ghy hoort welcke twee dinghen hy voorwent/ te weten de jonckheyt/ der welcker ick altijts pleghe een ghezellinne te zijne: ende onwetentheden / ende dat int ghetal van vele/ om dat wy zouden de groote kracht der Sot-heyt verstaen.

Ende op dat ick de dingen die oneyndelijck

ende ontallijck zijn / niet voorder en verhale/ maer t'eender somma zegge. De Christelijcke Religie schijnt gantschelijc eenich maechschap te hebben met der Sotheyt/ eñ gheensins met der Wijsheyt over-een te komen. Ist dat ghy wilt van deser zake bewijsinghen hebben / zoo aenmerct ten eersten dit / dat de kinders/ oude menschen/ wijven/ ende dwase/ boven andere menschen de heylige ende religiose dingen lief hebben / ende daerom altijdts aldernaest de Outaren zijn/te weten/alleenlijck door voortbringhen der natueren. Boven desen ziet ghy dat de eerste Autoren der Religie wonderlijck de slechticheyt lief hadden / ende zeer strenghe vyanden der Letter-konsten waren. Ten laetsten en schijnen gheene Sotten onwijser te zijne/dan die/die door den brandt der Christelijcker Godtzalicheyt eenmael zijn gantschelijck aenghegrepen: Zoo zeer verquisten ende verdoen sy het hunne / vergheten het ongelijck/ laten hun zelven bedriegen / hebben gheen onderschept tusschen Vyanden ende Vrienden/ schouwen wellust/ voeden hun zelven met vasten/waken/weenen/arbeyt eñ versmaethept/ hebben de walge van het leven/ende wenschen zeer om de doot. Int korte / sy schijnen in alle het ghemeyn gevoelen gantsch ongevoelijck te zijne/ghelijck oft de Ziele ergens leefde dan in den lichame. Het welcke voorwaer/wat ist anders dan Sot zijn? Hoe veel te min moet het wonder schijnen / dat de Apostelen ghescheenen van most droncken te zijne / ende dat Paulus Festo den Richtere scheen wtsinnich te zijne.

Maer dewijle wy eenmael de Leeuwenhuyt

huyt hebben aen-gedaen/ wel aenlaet ons oock dit leeren/ dat de geluckicheyt der Christenen/ dewelcke sy met zoo veel arbeyts zoecken/ anders niet en is dan eenen aert der uytsinnicheyt ende sotheyt: Laet de woorden onbenijt/ ende overlegt liever de zake zelve. Nu/ ten eersten komen de Christenen byna hier in met de Platonische over een/ te weten/ dat de Ziele zy inghesoncken ende ghebonden met de banden des Lichaems/ eñ dat sy door des Lichaems grovicheyt verhindert wordt / dat sy niet en kan de dinghen die waerachtelijck zijn / aenmercken ende gebruycken. Daerom beschrijft Plato/ dat de Philosophie is een bedenckinge des doots / om datse den Gheest van de zienlijcke ende lichamelijcke dinghen af-leyt / het welck oock de doot doet. Daerom zoo langhe de Ziele de instrumenten des Lichaems wel ghebruyckt/ zoo langhe wort sy ghenaemt/ wel besint. Maer als sy (de banden nu ghebroken zijnde) arbeydt om haer zelven tot vryheyt te brenghen/ ende zoect als uyt de ghevangenisse te vluchten/ dan noemen syse uytsinnich. Ende ist dat dit moghelijck gheschiet door siecte oft ghebreck der instrumenten / dan ist gantschelijck na eens iegelijcx ghevoelen uytsinnicheyt. Ende nochtans zien wy dat ooc desen aert der menschen toekomende dinghen voor-zeggen/ verscheyden Talen eñ Letter-konsten weten/ die sy te voren noyt gheleert en hebben / ende schijnen oock wat Godtlijcx in hun te hebben. Ende dat gheschiet zonder twijffel daer door/ dat de Ziele wat vryer zijnde van de besmettinghe des Lichaems/ begint haer aenghebooren kracht te vertoonen. Ick meyne dat dit

Plato vã de Ziele.

oock

oock de zelve oorsake is/waerom dit den ghe-
nen die teghen de aenkomende doot arbeyden/
pleecht te geschieden dat sy als van den Geest
aengheblasen zijnde/ sommighe wonderlijcke
dinghen spreken. Wederom als dat gheschiet
door de neersticheyt in Godtzalicheyt / zoo en
ist mogelijck den zelven aert der uytsinnicheyt
niet / maer is dien nochtans zoo zeer ghelijck/
dat het meeste deel der menschen dat achten
enckel uytsinnicheyt te zijne / voornamelijck/
als daer weynige menschen/met gheheel haer
leven van den gantschen hoop der menschen
verschillen. Daerom pleecht te gebeuren t'ge-
ne dat na * Platonis ghedicht dien te geschie-
den placht/die in het Hol gebonden zijnde/hun

* Plato in het zevende Boeck der Policie/ schrijft dat
de menschen die de Godtlijcke gedaenten eñ Gheestelijcke
dingen verlaten/ ende niet anders dan lichamelijcke din-
ghen eñ schaduwen der waerachtiger dinghen voor groot
en achten/zijn ghelijck blinde ende droom ende menschen/
die in een Hol onder de aerde zitten/ende inst hare gesint-
heden zijn ghebonden. Ende na dat hy dat Hol heeft be-
schreven/zeyt hy : Waert dat een uyt die vuyle menschen
die in het Hol zijn/door de scherpe ende steyle steenklippen
opwaerts ghetrocken worde/ende in den Hemel zage/de
Sonne/ende andere waerachtige dingen:ende alsoo daer
na wederom tot syn oude Hol weder keerde : hy zoude
sonder twijffel meynen dat die/ die onder de ghene die in
het Hol zitten / in opperste eere zijn/ zeer ellendich waren.
Boven desen zeyt hy/dat dese die weder-gekomen waren
in het Hol/ niet zien en zoude/om dat hy uyt de zeer luch-
tighe Sonne zoude haestichlijck in de zeer diepe duyster-
nissen ghekomen zijn : ende dat hy niet en zoude terstont
gheloofte worden als hy begonste van de Waerachtighe
dinghen te spreken. Maer ghelijck als eenen Sot / ende
verleyt mensche/van alle die in het Hol zijn/ bespot/ende
verstooten worden.

over de ghedaenten der dingen verwonderen:
ende den voor-vluchtigen / die int Hol weder-
keerende/ verkondichde dat hy waerachtighe

dingen ghesien hadde/ende dat de andere verre bedrogen waren / dewelcke gheloofden datter niet anders en was dan de ydele schaduwen der dingen. Want dese Wijse heeft medelijden/ ende beweent dier menschē uytsinnichept / die in zoo groote dwalinghe zijn. Ende de andere wederom bespottē ende verworpen desen als eenen uytsinnigen. Also verwondert hen oock het gemeyn volck / ende verheft aldermeest de dingen die lichamelijck zijn / ende meynt byna dat daer gheen ander dinghen en zijn. Hierentegen de Godtzalighe verachten alle dinck zoo veel te zeerder / hoe het den vleesche nader komt/ende worden geheel tot de aenmerckinghe der onsterffelijcker dinghen ghetrocken. Want de andere gheven den rijckdomme de eerste stede/den goedē des Lichaems de tweede stede/de laetste laten sy der Zielen: dewelcke nochtans zommige ghelooven datter geene en is/ om datse met oogen niet gesien en wort. Hierentegen steunen de Godtzalige eerst gheheel op Godt / die de eenvoudichste aller dinghen is: daer na / op t'ghene dat Gode aldernaest komt/te weten/de Ziele: de besorginghe des Lichaems verachten sy : ende den rijckdom versmaden ende schouwen sy gantschelijck als dreck. Oft ist dat sy bedwongen worden met zulcx iet te handelen / zoo doen sy dat met beswaringhe ende verdriet / sy hebbent ghelijck oft sy't niet en hadden / ende besittent ghelijck oft sy't niet en besaten.

Goeden des Lichaems/zijn schoonhz/stercte/&c.

Daer zijn ooc in alle dingen trappen/ waer in onder dese groot onderschept is. Ten eersten/de zinnen/hoewel sy alle met dē Lichame ghemeynschap hebben/nochtans zijnder zom-

mige die grover zijn/als tasten/oft ghevoelen/ hooren/zien/riecken/smaken: ende zommighe wyder vanden Lichame verscheyden / als de ghedachtenisse / het verstandt / ende de wille. Hierom/ waer toe haer de Ziele streckt/daer in is sy krachtich. Eñ dewijle alle de kracht der Zielen des Godtzaligen haer streckt tot de dinghen die van de grofste zinnen alder-vreemst zijn / zoo worden sy in dese als ongevoelich eñ beestelijck / Maer daerenteghen vermach het ghemeyn volck veel hier in / ende in de andere zeer weynich. Hier uyt komet dat wy hooren dat zommige Godtlijcke mannen geschiet is/ dat sy † Olie voor wijn ghedroncken hebben.

† Dit is Bernardo gheschiet: Want doen hy op eenen tijdt zeer neerstichlijck (ghelijck syn ghewoonte was) de H. Schriftuere bedacht/ ende dorstich zijnde/ een kruycke vol Olie by avontuere ghessen hadde / zoo heeft hy daer uyt ghedroncken/niet smakende dattet Oite was. Daer na doen een Broeder tot hem ghekomen zijnde / hem vraghende / waerom hy den mont met Olie besmeert hadde/ (want daer was noch wat Olie aen synen mont eñ kinne hanghende) zoo heeft hy langhe verwondert gheweest/ waer van hy met Olie besmet was / ende ten eynde zoo is hem in ghedachtenisse gekomen/ dat hy uyt de kruycke ghedroncken hadde. Zoo dan / in de kruycke ziende/ bevant hy datse vol was/ niet Wijns gelijck hy meynde/ maer Olis.

Wederom / in de beweginge des ghemoets hebben zommighe meer ghemeynschaps met den groven Lichame/als onkuysche begheerte/begheerte van spijse eñ dranck/toornicheyt/ hooverdije/nijt : teghen dese hebben de Godtzalighe onversoenlijcken strijdt : hierenteghen meynt het gemeyn volck dat zonder dese geen leven en is. Boven desen/zijn daer zommighe beweghinghen in hun zelven/ noch goet/ noch quaet / ende als natuerlijck / ghelijck de liefde

tot syn Vaderlant/ ende kinders/ eñ Ouders/ ende Vrienden. Sulcken beweginghe schrijft het ghemeyn volck wat toe. Maer de Godtzalighe arbeyden oock om dese uyt te roepen uyt den gemoede/ ten zy dat sy tot het opperste deel des ghemoets op-klimmen/ zoo dat sy nu den Vader lief hebben / niet als eenen Vader/ (want wat heeft hy ghegenereert/ anders dan het Lichaem? hoewel dat het zelve komt van Gode den Vader) maer als eenẽ goeden man/ ende in den welcken lichtet het beelt diens opperste Geests / den welcken alleen sy het opperste goet noemen/ ende buyten den welcken sy zegghen dat gheen dinck en is te beminnen noch te begheeren. Na desen Reghel/ meten sy oock alle andere wercken des levens / zoo dat sy alomme het ghene dat zienlijck is (hoewel het niet gantschelijck en is te verachten) veel min achten dan het ghene dat niet en kan ghesien worden. Ende sy zegghen/ dat oock in de Sacramenten/ ende in de wercken der Godtzalicheyt / lichaem eñ Gheest gevonden wort. Ghelijck in het vasten/ en achten sy't niet zeer dat iemant hem zelven onthout van vleesch eñ Avontmael (twelcke het ghemeyn volck acht een volkomen vasten te zijne) ten zy dat hy oock mede wat van syne begeerten vermindere/ op dat hy den toorn ende hooveerdicheyt min toe late dan hy gewoon is: ende op dat de Gheest als nu min verladen zijnde van den last des lichaems/ arbeyde na den smake eñ ghebruyck der Hemelscher goeden. Desgelijcx oock in het Nachtmael/ hoewel het (zegghen sy) niet en is te verachten dat met de Ceremonien ghedaen wort/ nochtans is dat in hem zelven oft weynich

nich nut/oft oock schadelijck/ ten zy dat tgene dat Gheestelijck is / daer toe kome/ te weten/ het gene dat met die zienlijcke teeckenen voor ooghen gheset wordt. Nu / daer wordt voor ooghen gheset de doot Christi / dewelcke de menschen behooren met temminghe/uptblussinghe / ende als begravinge der ghesintheden des lichaems upt te drucké/op dat sy tot nieuwichept des levens weder opstaen / eñ op dat sy een met hem / ende oock een onder malkanderen moghen worden. Dit doet ende bedenct dan de Godtzalighe. Hierenteghen ghelooft de ghemepn man dat de sacrificie niet anders en is/ dan by de Altaren te zijne / ende dat opt aldernaeste / ende het ghelupt der woorden te hooren / ende andere dierghelijcke Ceremonikens te zien. Ende niet alleenlijck in dese dinghen die wy tot een Exempel hebben voorgeset/ maer ooc eenvoudich in het gantsche leven schout de Godtzalighe die dingen/die met den lichame ghemepnschap hebben / ende hy wort ghetrocken tot eeuwige onsienlijcke Gheestelijcke dinghen.

Daerom / dewijle tusschen dese ende ghene zeer groot verschil is in alle dinghen/zoo ghescviedet / dat d'een den anderen schijnt uptsinnich te zijne. Hoewel dit woort beter eñ rechter van de Godtzalige ghesept wort / dan van den ghemepnen man/na mpn ghevoelen. Het welcke klaerder zal worden/als ick(gelijck ick belooft hebbe) zal met korte woorden bewesen hebben/dat den.oppersten loon niet anders en is dan een uptsinnichept. Ten eersten dan/acht dat Plato doen alreede zulcx iet ghedroomt heeft/ doen hy schreef dat de raserije der genen

die minnen/de alder-gheluckichste is. Want wie zeer mint / die en leeft nu niet in hem zelven / maer in het ghene dat hy mint: ende hoe hy voorder van hem zelven wijct/ende tot dat komt/dat hy mint/zoo veel te meer is hy verblijft. Eñ als de Ziele zoect van den Lichame te reysen/ eñ dat sy hare instrumenten niet wel en ghebruyct / dat moecht ghy zonder twijffel wel raserije noemen. Anders wat is dat/datmen gemeynlijck zeyt: hy en is by hem zelven niet: ende/ keert wederom tot u zelven: ende/ Hy is tot hem zelven weder-ghekomen. Nu/ hoe de Liefde volmaeckter is / hoe de raserije grooter ende geluckiger is. Hierom dan/hoedanich zal't Hemels leven wesen/tot het welcke de Godtzalighe Zielen zoo zeer zoecken te komen? Te weten alsoo/de Ziele zal het vleesch verslinden / als de ghene die stercker ende een overwinnersse is. Ende dat zal sy daerom te lichtelijcker doen / eensdeels om dat sy voortijden int leven het lichaem tot zulcke veranderinge ghereynicht eñ verkleynt heeft. Daer na zal de Ziele van dien Gheest wonderlijcke verslonden worden / die boven maten vele machtigher is: zoo dat nu de geheele mensche buyten hem zelven zal zijn/ende en zal op geen ander wijse gheluckich zijn/dan dat hy buyten hem zelven ghesett zijnde/wat onuytsprekelijcx † lijden zal van dien/ die t'opperste goet is/die alle dinck tot hem trect.

Nu / hoewel dese gheluckichept dan eerst volmaect verkregen wort/ als de Zielen hare voorleden lichamen weder aenghenomen hebbende / met onsterffelijckheyt begaeft zullen worden: nochtans dewijle der Godtzalighen leven

† Dat is/ als eenen lijdet datmen alle goet doe/ is soo veel als ghe-huypcken.

leven niet anders en is dan een bedenckinghe/ ende als een schaduwe des toekomenden levens/ zoo komet oock dat sy diens loons eenighen smaeck oft reuck gevoelen. Ende hoewel dit een van de alderminste druppelkens is uyt de Fonteyne der eeuwiger geluckicheyt/ nochtās gaet dat verre alle wellustē des lichaems te boven/ al waert oock dat alle vreuchden aller menschen in een ghebracht werden. Zoo veel beter is het gheestelijck dan het vleeschelijck/ ende het onsienlijck dan het zienlijck. Dit ist zonder twijffel dat de Prophete belooft/ zegghende: Het en is met ooghen niet ghesien/ noch met ooren gehoort/ noch in des menschen herte ghekomen / dat Godt bereyt heeft den ghenen die hem lief hebben. Ende dit is het deel Marie / het welcke door de veranderinghe des levens niet en wort wech ghenomen/ maer volmaect. Hierom dan / die dit hebben konnen gevoelen (het geschiet zeer weynigen) die hebben wat dat der uytsinnicheyt zeer gelijck is : Sy spreken onderwijlen zommighe dinghen die niet ghenoech over-een en komen met den menschelijcken vernufte/ eñ sy gheven geluyt zonder verstant. Boven desen veranderen sy dicwils geheel de gedaente des monts. Nu zijn sy vrolijc/ nu mistroostich/ nu weenen/ nu lachen/ nu versuchten sy: In somma/ sy zijn waerachtelijck geheel buyten hun zelven. Eñ terstont als sy wederom tot hun zelven zijn ghekomen/ zoo zegghen sy dat sy niet en weten waer sy gheweest zijn/ oft in den lichame / oft buyten den lichame / wakende oft slapende/ wat sy gehoort hebben / wat sy gesien hebben/ wat sy geseyt hebben/ wat sy ghedaen hebben/

datjen zijn sy niet ghedachtich/anders dan als door een wolcke oft droom:alleenlijck dat weten sy / dat sy de alder-gheluckichste waren/ doen sy alsoo uytsinnich waren. Daerom weenen sy / om dat sy wijs zijn gheworden / ende en hadden gheen dinck liever/dan met zulcken aerde der uytsinnicheyt eeuwichlijck uytsinnich te zijn. Eñ dit is een kleyn smaecxken der toekomender gheluckicheyt.

Maer ick ben nu langhe(my zelven vergheten hebbende) over de palen ghespronghen. Hoewel / ist datter iet schijnt te dertelijck oft klapperlijck ghesproken te zijne / denct dattet de Sotheyt eñ oock een Wijf ghesproken heeft: maer nochtans ghedenct hierentusschen aen't Griecx spreeck-woort/aldus luydende: Dickwils heeft oock een Sot Man bequame dinghen ghesproken : ten zy dat ghy moghelijck meynt/dat dit de Wijven niet aen en gaet. Ick zie dat ghy de Sluyt-reden verwacht : maer ghy zijt veel te Sot / ist dat ghy meynt dat ick oock noch gedachtich ben wat ick geseyt hebbe / dewijle ic zoo grooten menichte der woorden hebbe uytgestort. Dat is een out spreeckwoort / Ick hate eenen ghedachtighen mededrincker: Dit is een nieu/ Ick hate eenen ghedachtighen hoorer. Daerom/ O ghy vermaerde Priesters der Sotheyt/vaert wel/ bewijst dattet u behaecht/ leeft / ende drinct.

FINIS.

Regiſter oft Tafel deſes Boecx.

 dodo-

Lethe/

Eynde des Tafels.

